

PLANINSKI VESTNIK

11

LETNIK LXXX

1980

	Slovenski planinci na XII. srečanju ob dnevu planincev — Vrata — 13. 9. 1980	525
Ljubo Urbajs	Jozej Miklavčič	530
	Dr. France Avčin — 70-letnik	532
Metka Kralj, Metka Škornik	Prenj v očeh botanikov in planincev	533
Danilo Škerbinek	Vzpon na Abasraju	538
Milan Vošank	Vračanje	541
Božo Jordan	Utrinki z Notranjske planinske poti	548
Milan Rebula	Troje doživetij	550
	Tragedija v Perujskih Andih	554
Janez Brojan	Zimski vzpon na Škrlatico	555
Klemen Hvala	Vzpon na Razor	556
	Društvene novice	557
	Varstvo narave	563
	Iz planinske literature	567
	Alpinistične novice	569
	Razgled po svetu	572
	Na kratko ...	575

Notranja priloga:

- 1 »Odtenki« — Foto Drago Bole
- 2 »Val« — Foto Vida Strašek

Naslovná stran:

Velika Koroška Baba nad Ledinami — Foto Franc Ekar

Poštšina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 \$). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom
predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

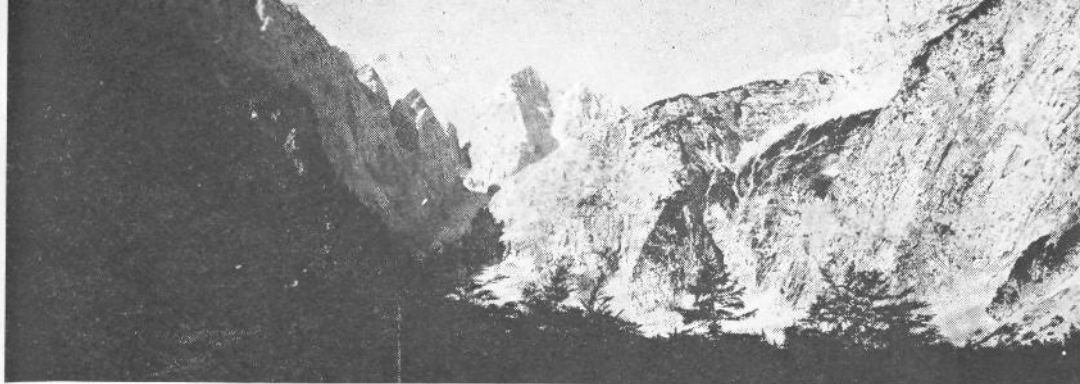
k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
LETNIK LXXX

1980 — 11

SLOVENSKI PLANINCI NA XII. SREČANJU OB DNEVU PLANINCEV — VRATA — 13. IX. 1980

(Povzetek iz govorov predsednika Skupščine SR Slovenije tov. Milana Kučana in predsednika PZS tov. Tomaža Banovca)

PREDSEDNIK SKUPŠČINE SR SLOVENIJE TOV. MILAN KUČAN:

Veličastni zbor ob 200-letnici znamenitega in za nas Slovence zelo pomembnega prvega vzpona na vrh Velikega Triglava, ki so ga opravili naši srčni domači ljudje iz Bohinja, je na najboljši mogoči način poudaril pomembnost in ovrednotil poslanstvo stotisočglave slovenske planinske organizacije. Ni nikakršne posebne potrebe, da bi se morali o tem ponovno prepričevati. Naglasiti pa morda vendarle kaže dejstvo, da je med nami sicer veliko ljudi, ki jim je pri srcu lepa slovenska narava, zaupana nam vsem v skrb in pametno ravnanje, le malo pa je takih, ki so za njeno ohranitev, za njeno dostopnost slehernemu našemu delovnemu, oddiha in novih moči potrebnemu človeku storili sami, s svojimi močmi, toliko kot slovenski planinci. Več ni storil zagotovo nihče!

Veliko je pri nas društev in organizacij, ki na podlagi različnih interesov povezujejo ljudi, le malo pa je takih, ki so znale z društvenim delom, gospodarjenjem in življenjem tako temeljito preseči socialne, izobrazbene, generacijske, nazorske in druge razlike in ki so znale pri svojih članih interes posameznika povezati v skupne in te s splošnim družbenim interesom. Za našo planinsko organizacijo je značilno, da stoji kot le malo-katera znotraj socialistične zveze zanesljivo in trdno zakoreninjena ter povezana z osvobajajočimi silami slovenskega naroda v boju za napredek, za njegovo afirmacijo v novih družbenoekonomskih odnosih in z bogato materialno in duhovno kulturo, ki jo, bolj od drugih, omogoča razvoj prav teh socialističnih in samoupravnih odnosov. Tu, v Vratih, stoji spomenik vsem tistim planincem, ki so se v tem boju in trenutku preizkušnje postavili na stran sil, ki jim pripada prihodnost človeštva in ki so s svojo zavezanostjo zgodovinski zmagi teh sil nesebično poklonili tudi življenje. Spomenik padlim planincem pod steno gore, ki je za nas Slovence veliko več kot gora, je opomnik in je tudi zaveza za prihodnost. Toliko bolj zdaj, ko moramo mednje že šteti velika občudovalca in prijatelja narave, planin in slovenskih planincev, umrla tovariša Tita in Kardelja, ki sta oba bila častna člana in nosilca najvišjih odličij naše planinske organizacije. Njuna zasluga, zasluga ideje, ki sta ji posvetila vse svoje sposobnosti, delo in življenje,

zasluga tisočev revolucionarjev njunih in bližnjih in daljnih soborcev in sodelavcev ter vseh naših delovnih ljudi, ki so to idejo, idejo svobode in pravičnih odnosov med ljudmi uresničevali s svojimi praktičnimi ravnanji in bojem, je, da je danes naša domovina, Slovenija in Jugoslavija, za vse nas varen, trden, miren in zanesljiv dom v zdaj dokaj negotovem in nemirnem, z ekonomskim in političnim ter tudi vojaškim nasiljem preplavljenem svetu.

* * *

Ta čas sta pred našo družbo in s tem pred slehernim od nas dve veliki in pomembni nalogi, ki jima moramo dati poseben poudarek, ker so z njima najtesneje povezana vprašanja našega življenja za danes in v prihodnje. Na prvo mesto kaže postaviti nalogo in zahtevo po hitrejši in doslednejši demokratizaciji procesov sprejemanja družbenih odločitev oziroma političnega življenja nasploh. To je vsebina tudi znane pobude tovariša Tita o kolektivnem delu in odgovornosti, ki je zaradi njenega idejnopolitičnega in družbenega pomena za doslednejšo uveljavitev delavca in delovnega človeka kot nosilca ekonomske in politične oblasti prerasla v splošno družbeno akcijo in smoter in je zato tudi deležna posebne pozornosti in množične podpore. Na podlagi spoznanja, da politični odnosi in sistem zaostajajo za razvojem družbenoekonomskih odnosov, smo z ustavo zgradili celovit politični sistem socialistične samoupravne demokracije, ki ustreza potrebam učinkovitega razreševanja objektivno nastajajočih in pogojenih nasprotij v naši družbi in ki mu je Kardeljevo razmišljanje o pluralizmu samoupravnih interesov odprlo nove in širše perspektive. Prav zaradi tega ob vseh nakopičenih in resnih, zlasti ekonomskih problemih, ne bi smeli pozabiti, da je rešitve zanje potrebno iskati v odnosih, po poteh in v oblikah, ki so lastne in na katere napotuje naš sistem politične demokracije. To je, z aktivnim sodelovanjem in z uveljavljeno odgovornostjo delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela in občanov v krajevnih skupnostih, pri sprejemanju odločitev v njihovih delavskih svetih in drugih organih samoupravljanja, z uporabljanjem in uveljavljanjem delegacij v postopkih sporazumevanja in usklajevanja interesov s tem, da bedijo nad uresničevanjem demokratično sprejetih odločitev sami in organi delavske kontrole ter s tem, da se v celoti, v okviru njihovih pristojnosti in odgovornosti, uveljavi vloga sleherne institucije našega političnega sistema, vključno s izvršnimi organi, inšpekcijami ter organi odkrivanja in pregona. V interesu obrambe naše demokracije je, da, kadar je to potrebno, nastopijo tudi skupščine družbenopolitičnih skupnosti in z ukrepi družbenega varstva zavarujejo družbene interese in preprečijo bistvene motnje v samo-

Milan Kučan,
predsednik Skupščine
SRS pred mikrofonom
v Vratih

upravnih odnosih, kajti brez tega se takšni pojavi, zlasti odtujevanje odločitev in rezultatov dela delavcem, lahko razraščajo in nastaja vtis, da v samoupravnem sistemu ni mogoče ustvariti reda in uveljaviti odgovornosti. Naša izkušnja, ki je prav v sedanjih razmerah ne bi smeli podcenjevati, pa je, da smo najtežje probleme reševali uspešno takrat, kadar so odločitve sprejemali delavci, saj so takrat hkrati z njimi zavestno prevzemali tudi vse posledice svojih odločitev. Sedanje, zlasti ekonomske razmere pa kažejo, da se vrsta zelo pomembnih odločitev sprejema mimo delavcev npr. odločitve o zahtevkih za povišanje cen, za najemanje kreditov oziroma o investicijskih projektih, o prekinitvah poslovnega sodelovanja oziroma o njegovem pogojevanju, ki je dostikrat tudi izsiljevanje višjih cen, prodaje deviz itd., kar vse je povzročilo resne motnje v naši reprodukciji. Naša skupna in odgovorna naloga je zato, da hitreje, z akcijo socialistične zveze, sindikata in zveze komunistov ustvarjamo razmere, v katerih bodo samoupravno organizirani delovni ljudje lahko sprejemali odločitve in prevzemali celotno odgovornost zanje na podlagi svojih interesov, pravic in obveznosti, uveljavljajoč pri tem odnose, poti in mehanizme političnega sistema ter njegove ustanove z dosledno uresničitvijo njihovih pristojnosti in odgovornosti tako, da bo v tem sistemu mogoče izražati različne interese, ki v družbi, v njenih samoupravnih delih objektivno obstojijo, hkrati pa tudi uveljavljati odgovornost za to, da se ti interesi vskladijo v skupne in v splošni družbeni interes na družbeno-lastninskih osnovah. Vsaka druga pot — posebej ta, ki jo uporabljamo, ko neredko popustimo skušnjavi administriranja in ko sprejemajo odločitve tisti, ki ne nosijo njihovih direktnih posledic — bo nujno pripeljala v razkorak in tudi v konflikt med odločitvami in realnimi interesi in potrebami delovnih ljudi.

Na to ne bi smeli pozabiti niti sedaj, ko na nas močno pritiska vsa teža druge zahtevne naloge, ki opredeljuje skupno ime gospodarske stabilizacije. Z njo moramo v prvi vrsti ustvariti zanesljive in trdne materialne temelje hitremu razvoju proizvodjalnih sil ter s tem tudi splošnemu družbenemu, kulturnemu in političnemu razvoju. To pa predvsem zahteva, da si priznamo, da smo dolgo in kar dobro živeli nad našimi resničnimi možnostmi in da zato zdaj več in bolje delamo, vsak posameznik in vsi skupaj, da v delo vlagamo več znanja, uporabljamo boljše tehnologijo, bolje organizirano delo, vodimo račun o porabljenem času, materialu in energiji in o tem, koliko dinarjev porabimo za to, da ustvarimo en nov dinar. Šele takrat, ko bodo z razmeroma malo vloženimi sredstvi ustvarili veliko, več kot danes, ko bo produktivnost in kvaliteta našega dela ter tistega, kar ponujamo tujemu kupcu, takšna, da bo vzdržala konkurenco drugih ekonomij, takrat se bomo lahko veliko bolj prepričljivo pogovarjali o tem, zakaj, za kakšne namene in v kakšnem razmerju med produktivno in neproduktivno porabo bomo to, kar smo ustvarili, tudi namenili. Zdaj pa smo dohodek porabili dostikrat prej, kot smo ga sploh ustvarili! Obnašali smo se dostikrat kot slab gospodar, ki ne misli na jutrišnji dan. Ravno zaradi tega bomo sedaj veliko težje reševali znane probleme našega gospodarstva, spreminjali njegovo strukturo, ga modernizirali in usposabljali za proizvodnjo izdelkov visoke stopnje obdelave, ki zahtevajo veliko znanja in akumuliranega minulega dela ter se vključevali v mednarodno delitev dela. Ob tem pa nam smoter ne more biti le to, da ustvarimo čimveč dohodka, ampak je za nas pomembno tudi, v kakšnih družbenoekonomskih odnosih je ta dohodek ustvarjen, kakšna je torej njegova kvaliteta. Le dohodek, ki je ustvarjen na družbeno-lastninskih osnovah, v dohodkovnih in drugih odnosih, ki jih med udeležence proizvodnje in prometa blaga ter uslug uvajata ustava in zakon o družbenem delu, omogoča tudi uveljavljanje sistema družbenega planiranja in načrten družbenoekonomski razvoj ter s tem tudi reševanje vitalnih problemov našega gospodarstva — zagotavljanje aktivne devizne in plačilne bilance, surovinske, energetske in prehranske bilance, sodobno tehnologijo, visoko stopnjo raziskovalnega in razvojnega dela, spreminjanje kadrovske strukture zaposlenih in drugo. Vse to pa zahteva odgovoren, težak in selektiven pristop k reševanju teh problemov, ki bo posebej še zdaj, ob pripravi srednjeročnih planov določal in upošteval družbene prioritete ter vsem samoupravnim in drugim organom omogočal voditi gospodarski in razvojno politiko, s katero se bodo lažje reševali tudi problemi proizvodnih usmeritev in preusmeritev, solidarnosti, socialne politike, cen, standarda in družbenega razvoja nasploh. To je seveda veliko težje kot popuščati različnim parcialnim pritiskom in stihiji ter si izposojati denar in dvigati cene, kajti če dinarja ne ustvarimo z delom, si ga sicer lahko jemljemo drug drugemu iz žepa, pa bomo vendar vsi skupaj imeli le en sam dinar. To sta končno že zdavnaj ugotovila tudi zapita butalska krčmarica in krčmar!

Seveda pa uresničevanje takšne streznitve, ki jo zdaj po razpravi v skupščini že uveljavlja naš republiški izvršni svet in drugi gospodarski in politični dejavniki in ki kaže perspektivo realnega izhoda iz teh težav, gotovo ne bo lahka, ne bo brez pretresov in zaostritev. In prav zaradi tega je toliko pomembnejše, da vse odločitve, posebej tiste, ki prizadevajo pogoje dela, gospodarjenja in življenja delovnih ljudi, sprejemajo oni sami, v temeljnih samoupravnih organizacijah in v organih in odnosih našega političnega sistema. Človek, ki ve, za kaj se odloča in kakšne bodo posledice njegove odločitve,

se je pripravljen marsičemu odpovedati, je pripravljen marsikaj žrtvovati. Toda vedeti mora, da enako odgovorno ravnajo tudi drugi in ne sme biti izigran! Zato je posebno velika odgovornost tistih strokovnih, upravnih in drugih organov, ki mu rešitve in vsebino odločitev predlagajo ali ki sami sprejemajo odločitve! Vse to je pogoj za utrjevanje stabilnosti družbe v celoti in tudi pogoj za ohranjanje neodvisne in suverene pozicije ter ugleda in prestiža, ki ga Jugoslavija v svetu ima, njene varnosti in pravice njenih narodov in narodnosti, da sami odločajo o svojem življenju in prihodnosti.

Čestitam vam iskreno ob letošnjem prazniku, za katerega kraj ste izbrali prav Vrata, ta vznemirljivo lepi kotiček pod osrčjem Triglava, tega simbola slovenstva, s katerim so povezane najbolj drzne sanje in pričakovanja otrok, načrti zrelih in preizkušenih mož, ki so cepin zasadili na najvišje vrhove sveta, ter misli in pričakovanja slehernega planinca in ljubitelja gora. Z njim je usodno povezan tudi boj Slovencev za slovenske gore od časov Jakoba Aljaža, ki je odkupil svet, na katerem stojijo naše najvišje postojanke in ki v zahvalo in spomin njegovemu delu nosijo njegovo ime, pa vse do dne, ko so se skojevci jeseniško-bohinjskega odreda jeseni 1944 povzpeli na vrh Triglava in je na njem, na tem najvišjem vrhu, zraslem iz slovenskih tal, zavihrala naša trobojnica z rdečo zvezdo, znanilko svobode in zmage v več kot stoletnem boju slovenskih planincev zoper nemško in avstrijsko nasilno prisvajanje naših gora. Temu boju se oddolžujejo slovenski planinci z načrtom za povečanje ključne planinske postojanke na Kredarici, ki je s svojo zgodovinsko vlogo in pomenom tudi kulturni in narodni spomenik in priča uspešnega narodnoobrambnega in narodnoosvobodilnega boja. Kot vselej ste se planinci pri uresničevanju tega načrta oprli na lastne sile, na sile prijateljev gora. To je poročstvo, da bo ta dom stal ob pomoči vse naše družbene skupnosti morda, glede na naše sedanje materialne možnosti sicer nekoliko kasneje, kot je bilo sprva načrtovano, pa vendarle zanesljivo, kajti kot ste zapisali v pozivu za akcijo »Če so zmogli takrat, zmoremo tudi danes«. In o tem ni nobenega dvoma! Pa to geslo ne bi smelo veljati le za planince!

Dovolite, tovarišice in tovariši, da posebej čestitam ob današnjem prazniku, s katerim slavimo tudi 85-letnico Aljaževega stolpa na Triglavu, 90-letnico prvega vzpona čez njegovo steno, 70-letnico doma v Vratih in stoletnico prvega vzpona na Škrlatico, še našemu gostitelju, članom Planinskega društva Dovje-Mojstrana, in vsem domačinom, ki so tako skrbno in prijetno pripravili današnje praznovanje, in jim tako kot vsem nam zaželim veliko delovnih uspehov in veliko lepih doživetij v naših slovenskih svobodnih gorah.

PRESEDNIK PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE TOV. TOMAŽ BANOVEC:

Ob dnevu planincev navadno tudi na kratko spregovorimo o naših problemih in načrtih. Že dalj časa ugotavljamo, da nas je planincev kar precej, da nas je vedno več in da to rojstva tudi skrbi in nove probleme. Morda le nekaj podatkov: Letos bo naše članstvo preseglo številko 100 000, kar pomeni, da bo vsak dvajseti Slovenec član planinske organizacije. Pa pogledjmo to gibanje nekoliko podrobneje:

— vsak osmi pionir,

— vsak šesti mladinec,

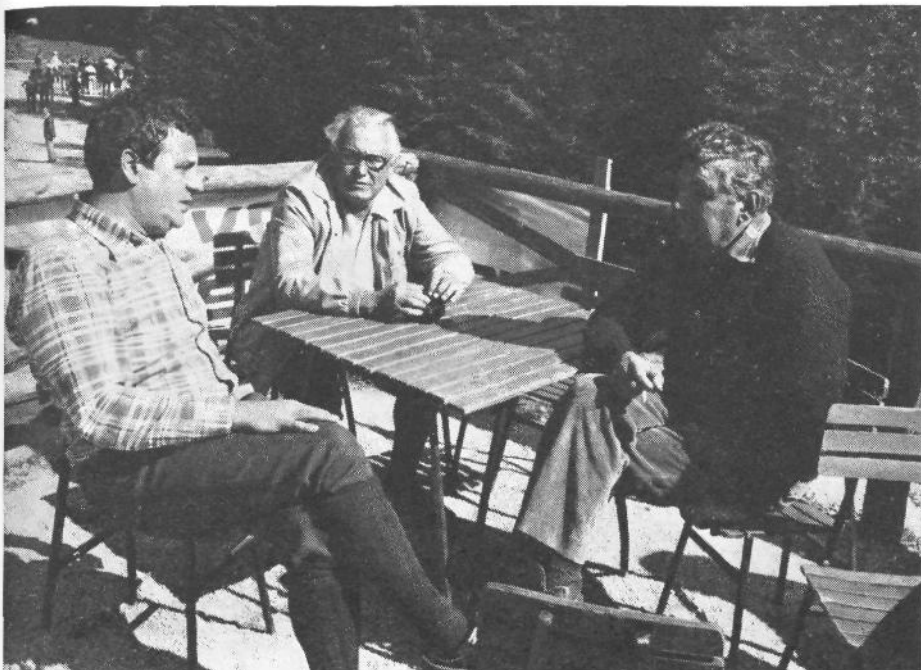
— vsak osemnajsti aktivni prebivalec je član planinske organizacije.

V industrijskih regijah (vzemimo za primer Posavje) pa je ta odnos planinskega članstva s prebivalstvom še ugodnejši.

Že 10 let opažamo, da članstvo v PD raste z 4,5% letnim prirastkom. V tem razvoju so seveda udeleženci tudi drugi obiskovalci gora, domači planinci in tuji turisti. Statistike in svetovni razvoj kažejo na to, da tudi naš delavec svojega prostega časa ne izkorišča več nenačrtno; vedno več zanimanja je za aktivno športno rekreacijo, kar je povsem v skladu z družbenimi in političnimi opredelitvami, ki veljajo za to področje.

SR Slovenija leži poprečno 700 m nad morjem, na to višino so gozdovi, so skale, so redka naselja in kmetije. Skoraj tretjina našega območja pa je po geografskih kriterijih neposeljenega.

Prijetno in lepo je, da imamo — in si jih še dobivamo — naravne rezervate. Seveda moramo te prostore v naravi nameniti ustreznim rekreativnim oblikam, ki jih razvijamo zlasti v povezavi z gorskim svetom; taka področja smo dolžni tudi ustrezno opremiti in zagotoviti sprotno vzdrževanje. Težko je turizmu v dolini, še težje je planincu v gorah — in tako je družbena pomoč s podaljšanim družbenim dogovorom za obdobje 1981 do 1985 povsem nujna, saj gre za objekte in naprave ter poti, ki so širšega pomena za SLO in DS; včasih edino mesto za zbiranje občanov, zavetje na koncu planinske ture.

Predsednik PZS tov. Tomaž Banovec (levo), poleg njega (desno) tov. Lojze Motore in Drago Kozole

Veseli smo, da naša prizadevanja, naše delo družba visoko ceni, vedeti pa je navsezadnje tudi treba, da opredelitev 100 000 Slovencev za program in delo v okviru planinske organizacije, ene od telesnokulturnih organizacij, tudi opravičuje — družbeno podporo. Razvoj planinstva bomo morali razumeti v prihodnje še širše. Jugoslavija, ta čudovita dežela, z vso pestrostjo narodov in narodnosti, ima tudi mnogo naravnih znamenitosti, ki tudi privlačijo. Vendar pa lahko ugotovljamo, da se razvija profesionalni razvoj turizma večinoma le ob obali, notranjost s čudovitimi gorami, z bogato tradicijo NOB pa je zaprta in je tako v te namene še neizrabljena.

Ni se bati, da nam bo zmanjkalo gora, potov v Sloveniji. Mislimo, da bo treba na dolgoročnih osnovah razvijati to dejavnost v okviru SFRJ v celoti in brez našega deleža tudi v prihodnje — tu ne bo šlo.

SPOMIN

JOŽE ZUPAN

Tekli smo po bleščavem snegu
in zanosno kričali v pričakovanju
srečanja z neznanim.
Tisti z rdečo brado pred nami je zavpil,
da je za obzorjem še ena ravnina in en vrh.
Ko pa smo prišli do roba, smo ugledali samo
brezdanjo globočino.
Danes snega tam ni več. Spihali so ga viharji.
Pa tudi rdečebredčevo ime sem že zdavnaj pozabil.

JOZEJ MIKLAVČIČ

LJUBO URBAJS

»V črno sem žalost zakopan, pa se ozrem v gorenjsko stran in glej: planine so visoke kakor prej.«

S temi besedami se je v najtežjem času zgodovine Slovencev tolažil veliki slovenski pesnik Oton Župančič nad strašnim časom, ki ga je povzročil fašizem Slovincem in vsej Evropi.

Podobno se ob hudi izgubi Jozeja Miklavčiča, staroste slovenskih planincev na Koroškem, gospodarja prve slovenske zamejske planinske postojanke in podpredsednika Slovenskega planinskega društva Celovec, tolažimo tudi mi slovenski planinci na Koroškem. Izgubili smo človeka, ki ga ni mogoče nadomestiti; moža, ki je v zadnjih dveh desetletjih izgoreval v ognju planinske dejavnosti. Planine in gore, ki jih je pokojni Jozej tako rad obiskoval in jim posvečal toliko pozornosti, nas danes povezujejo z njim, nepozabnim planinskim tovarišem, ki počiva na šentjakobskem pokopališču.

Kar verjeti ne moremo, da Jozeja ni več, da je konec naših skupnih planinskih doživetij, številnih srečanj, delovnih akcij in vsega tega, kar je povezano s planinstvom. Njegove zadnje besede so bile tako tihe, da sem jih komaj dojel. Bile so: »Kaj je na Bleščeči novega?« In s tem je povedal, da je bil v svojem smrtnem boju v mislih na Bleščeči planini pod Jepo, kjer stoji planinska postojanka »Koča nad Arihovo pečjo«, katere gospodar je bil z dušo in telesom.

Jozej Miklavčič je luč sveta zagledal pri Oriču v Gorinčičah pri Šentjakobu v Rožu. Kot šolarja ljudske šole v Šentpetru pri Šentjakobu ga je za planine navdušil učitelj Bürger, doma iz Škofič. Ta je svoje učence nekoč peljal na izlet na Golico. Tam je Jozej prvič videl prelepe Julijske Alpe, ki so ga tako navdušile, da je začel hoditi v planine in jim je ostal zvest do smrti.

Jozej je bil nadarjen, zato so ga dali v gimnazijo. Dokončal je štiri razrede in se nato šel učiti za črkostavca. Leta 1913 je pristopil k tedanji slovenski planinski organizaciji, celovski podružnici Slovenskega planinskega društva — predhodnici današnje slovenske planinske organizacije na Koroškem. Bil je edini in poslednji član naše prejšnje planinske organizacije na Koroškem in zato tudi s ponosom poudarjamo, da je bil rajni Jozej Miklavčič starosta slovenskih planincev na Koroškem, kar štejem za najbolj časten naslov, ki ga je kdajkoli dosegel kak slovenski koroški planinec.

V mladih letih pa Jozej ni bil samo planinec, temveč tudi navdušen prosvetaš in združnik. V času Hitlerjeve strahovlade je moral tudi on z družino v izseljeništvu. Po vrnitvi se je z vsemi silami posvetil obnovi razdejane domačije in obnovi našega doma, ki so ga nacisti uničili.

Leta 1953 smo mladi slovenski planinci ustanovili oziroma obnovili slovensko planinsko organizacijo na Koroškem. Kmalu po ustanovitvi, ko sem zvedel za njegovo veliko lju-

bezen do planin, sem se povezal z njim in stopil je v naše vrste. Postal je aktiven član obnovljene planinske organizacije in izredno prizadeven planinski organizator. Pri gradnji naše planinske postojanke pa je pokazal takšno aktivnost in skrb za novo kočo, da smo ga soglasno izvolili za gospodarja koče in to prve slovenske zamejske planinske postojanke. Za njegovo požrtvovalnost pri gradnji koče in za slovensko planinstvo mu je Planinska zveza Slovenija podelila celo vrsto priznanj, med njimi zlato odličje. Jozef pa ni bil samo odličen gospodar koče, marveč tudi navdušen planinec, s katerim sva prelezla, po navadi v okviru društvenih izletov, veliko število vrhov. Z 78 leti je bil zadnjič na Triglavu, hotel pa je še na Grossglockner. Vendar, počasi so se začeli pojavljati znaki starosti in nazadnje še bolezni. Predlanskim ga je zelo zdelala pljučnica. Ko sem ga obiskoval, so mu večkrat prišle solze v oči in z žalostnim glasom mi je potožil, da ne bo več videl Bleščeče. Staviti sem šel z njim, da bova še šla na Bleščečo in res sva naslednjo spomlad — to je bilo lani meseca maja — šla gor v enem tednu kar dvakrat. Bil je spet stari Jozef, poln načrtov za kočo, kako bi jo uredili še bolj privlačno. Na lanski delovni akciji na Bleščeči je s svojim nečakom Tončijem podiral v gozdu poškodovane smreke in macesne ter se šalil z mladino, ki ga je zelo spoštovala. Takrat nihče ni mislil, da bo leto kasneje že počival na šentjakobskem pokopališču. Kot je nekoč pod Triglavom kraljeval in gospodaril župnik Aljaž, tako se je podobno udeleževal pod našo mogočno Jepo (Kepo) Jozef Miklavčič. On je bil tisti, ki je markiral zapuščena pota; on je bil tisti, ki je skupno z dvema starejšima tovarišema — Koflerjem in Kunčičem — speljal »plezalno« pot od bivšega partizanskega bunkerja prek strmega praga do vznožja Arihove peči in to pri 79. letih starosti. Poznal je svet pod Jepo kot svoj lastni žep in tako se je spomnil, da je bil pred več desetletji pod vznožjem Komnice studenček, ki so ga domačini imenovali »Vodica«. Po toliko letih je na tisti studenček spominjalo le še vlažno listje. Vendar, Jozef je tam kopal in čistil tako dolgo, da je prišel do žile, namestil žleb in žejni planinci, ki so hodili tam mimo, so hvaležno gasili žejo. K studenčku je namestil tablici z napisoma »Vodica« in »Lebensquelle«. Ko sem ga vprašal, kje je staknil to ime, mi je rekel, da si ga je sam izmislil in sicer zato, da ne bi razbili oziroma odstranili slovenskega napisa. Kmalu za tem smo z žalostjo ugotovili, da pri »Vodici« ni bilo več slovenskega napisa; ostal je samo nemški »Lebensquelle«. Jozef mi je takrat potožil: »Vidiš, kako sem bil nespameten, da sem še sam pomagal ponemčiti naše izvirno slovensko ime.«

Jozef Miklavčič je bil izredno bister in odločen mož. Ti dve lastnosti sta zelo koristno rabili našim narodno-obrambnim planinskim interesom in to še posebej takrat, ko so hoteli novi najemniki pastirske koče na Rožci — smučarski klub Schizuntt iz Vrbe — le-to »prekrtiti« v Veldner Hütte in pozneje na Bildstein Hütte (slednji je imel mnogo zaslug, da je po požaru bila zgrajena nova koča). Na zborovanju pašniške zadruge Šentjakob, kamor spada koča, je Jozef odločno nastopil proti tej nameri. V svojem govoru je citiral dr. Julija Kugyja, svetovno znanega planinca in pisatelja, ki se je sicer štel za Nemca, ki pa je v svojih delih vedno poudarjal, da je treba izvirna (sloven-

Dom na Bleščeči planini

ska) gorska in ledinska imena spoštovati in čuvati, da ne pridejo v pozabo (Kugyjev opis Julijskih Alp še danes rabi za podlago slovenskim znanstvenikom in turistom). Zbrana množica na zborovanju ga je za njegova izvajanja nagradila z navdušenim aplavzom in tako Vrbljanom ni uspelo, da bi dosegli svoj namen.

Na Miklavčičevo pobudo smo tudi obnovili že povsem opuščeno planinsko pot (obstajala je samo še na zemljevidih) z Bleščeče prek Sedliča in Gračenice v Svatne. Na to akcijo smo bili zelo ponosni. V njej smo videli plemenito dejanje v korist planincem in turistom. Povsem drugačnega mnenja pa je bil lastnik zemljišča, po katerem je šla pot — rožeški princ Liechtenstein. Za časa sramotnega »Tafelsturma« je dal odstraniti vse kažipote in markacije. Jožej Miklavčič, ki je princa zelo upošteval, je bil nad tem dejanjem tako užaljen, da ga ni več pogledal. Kolikokrat se je jezil nad njim in dejal: »Če bi odstranil kažipote ob kakšni drugi priložnosti, mu niti ne bi tako zameril, ker vem, da bi rad imel v gmajni mir, da bi mu ne preplašili gamsov in druge divjadi, ker pa je to storil ravno v času proslulega ‚Tafelsturma‘, mu pa tega ne odpustim do smrti.«

Res, tak je bil Jožej Miklavčič, strog, borben in plemenit, in ves predan naši planinski organizaciji, ki ji je s svojimi bogatimi izkušnjami in dejanji dal tisto, na kar smo še posebej ponosni, da nas slovenska javnost na Koroškem prizna in spoštuje kot veliko družino idealistov.

Planinca Jozeja Miklavčiča, koroškega »Aljaža«, bomo ohranili v častnem in nepozabnem spominu. Oba velika slovenska sinova počivata blizu skupaj ob vznožju Karavank in gledata proti jugu v svoje gore.

Dr. ing. France Avčín

DR. FRANCE AVČIN — 70-LETNIK

Zakon narave je tak, da se vsako poletje nagne v jesen. In tako je doletelo tudi Franceta Avčina, da je postal sedemdesetletnik. Zdi se mi, da še ni dolgo tega, ko smo skupaj ubirali pota po naših stenah, moževali v planinskih kočah in se predajali užitek spoladanske smučarije. Pa vendar je 6. oktobra France dočakal svojo sedemdesetletnico. Vsa naša planinska javnost ga dobro pozna kot planinskega pisatelja, alpinista z vrsto prvenstvenih vzponov in borca za ohranitev naše lepe narave. Zato ga ni treba posebej predstavljati, pač pa velja spomniti naše planince, predvsem pripadnike mlajših generacij, na nekatere bistvene zasluge, ki jih ima naš sedemdesetletnik za razvoj slovenskega alpinizma.

Bilo je kmalu po vojni, menda leta 1947, ko se je France pojavil na nekem tečaju v Vratih s profiliranimi gumenimi podplati na gorskih čevljih. Sprva je doživel splošno začudenje, skorajda posmeh. Celó Čopov Joža, ki je bil vedno naklonjen plezalskim

novostim, je opomnil, da je gumi primeren za vse kam drugam kot pa za na čevlje, s katerimi nameravaš plezati. Vendar smo se ušтели! Ko smo ga naslednji dan opazovali, kako drzno in varno na prav majhne stope in gladke plošče, se je posmeh sprevergel v občudovanje in zavist. Kar čez noč bi vsi želeli imeti prav take podplate. Ker je bilo to v tistih časih težko dosegljivo, se je France potrudil in prinesel nekaj podplatov iz Švice in s tem odstranil zadnje pomisleke. Kmalu smo pregovorili tovarno Sava v Kranju, da je začela poskusno proizvodnjo gumenih podplatov, in potem ni bilo več potrebno nositi težkih čevljev v nahrbtniku čez steno. Klasični plezalniki s polstjo na podplatih so utonili v pozabo.

Naslednja novost, ki jo je uvedel France v naš alpinizem, so bile najlonske vrvi. Takrat nismo bili več tako nezaupljivi in smo dokaj hitro spoznali vse prednosti najlonskih vrvi pred klasičnimi, konopljenimi, ki so bile težke, posebno še, ko so se napile vode, ko so se krotovičile ter otrdele v zimskih razmerah. Takratni plezalci se bodo spomnili zelenih najlonk, ki jih je na njegovo pobudo preskrbela Planinska zveza in razdelila med člane GRS in alpinistične odseke. Kmalu zatem je Avčin tudi opozoril na večjo varnost teh vrvi v primerjavi s konopljenimi. V Planinskem Vestniku je napisal članek, kjer je nazorno in natančno razložil, da tiči v elastičnosti najlonskih vlaken varnost, ki jo nudijo vrvi pri padcu prvega v navezi. Če se ne motim, je bil to tudi v svetovni planinski literaturi prvi strokovni članek o najlonskih vrveh. Nadvse pomembna je njegova pobuda, ki jo je dal mednarodni planinski organizaciji UIAA, da je osnovala posebno komisijo za raziskavo in standardizacijo plezalskih vrvi. V tej komisiji je sodeloval vrsto let, mnogo prispeval k razvoju vrvi in končno dosegel, da so danes na trgu samo plezalske vrvi, ki ustrezajo mednarodno priznanim normam.

Še bi lahko podrobno opisoval njegove zasluge za razvoj našega alpinizma, pa naj samo omenim njegove prestavljive dereze, domiselno tehniko samoreševanja in njegova prizadevanja za reševanje ponesrečencev izpod plazov. Kot planinskega pisatelja ga vsi dobro poznamo in cenimo njegove številne prispevke Planinskemu Vestniku. In prepričani smo, da bo imel še kaj povedati. Manj znana pa je njegova predavateljska dejavnost v inozemstvu. Z vrsto predavanj v raznih državah je približal naše gore in naš alpinizem širokemu krogu planincev in s tem vzbudil veliko zanimanje za našo lepo deželo.

Navada je, da slavljencem ob življenjskih obletnicah želimo še veliko tega in onega. Žal je ta obletnica previsoka, da bi Francetu zaželeli še veliko drznih ali celo prvenstvenih vzponov. Vse ob svojem času! Korajžnih dni v gorah je doživel zares lepo število. Ta doživetja, ki jih je ujel tudi v lepo umetniško besedo v knjigi Kjer tišina šepeta, mu pomagajo zdaj zaokroževati smisel našega žitja in bitja. Ni naključje, če je ta knjiga doživela letos peto izdajo.

V zadnjih letih je prebil večji del prostega časa v svoji bajtici v Vrsniku nad Sočo, kjer je njegov drugi dom. V ta kraj turistični hrup še ni prodril in zato mu vsi planinski prijatelji, sedaj ko odhaja v pokoj, iz vsega srca želimo, da bi tam v miru užival lepoto in tišino planinske narave. Želimo mu obilo brezskrbnega pohajkovanja po planinskih travnikih in gozdovih ter posejanja po sončnih pobočjih z lepimi razgledi. Naj ga pri tem spremlja zavest, da je v življenju storil dovolj.

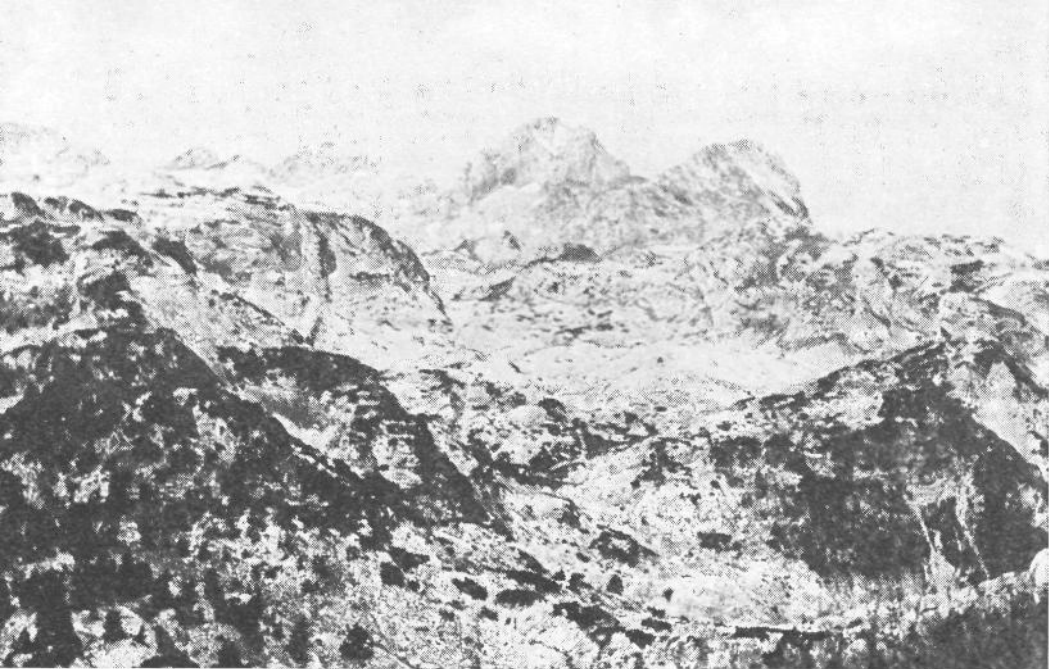
D. D.

PRENJ V OČEH BOTANIKOV IN PLANINCEV*

METKA KRALJ, METKA ŠKORNIK

Bilo nas je pet in nihče med nami ni bil vraževeren. Petek, 13. julija 1979 smo izbrali za svoj odhod proti pogorju Prenj v Hercegovini samo zato, ker je bil pač primeren dan, ne glede na datum in na dan v tednu. Očitno je bil ta dan res zelo primeren, saj je z istim vlakom iz Ljubljane proti Konjicu, ki je izhodišče za vzpon na Prenj s severnega konca, odšla še ena skupina petih Ljubljčanov, med katerimi so tudi bili biologi, tako kot med nami.

* Poleti 1979 smo kot biologi in planinci obiskali Prenj v BiH. Menimo, da je to področje slovenskim planincem manj znano. S tem sestavkom skušamo prikazati Prenj, njegovo rastlinstvo, živalstvo, naše poti in doživetja na njem. Morda bomo navdušili vsaj nekaj slovenskih planincev, da bodo obiskali ta del naše domovine.

Prenj — Zelena glava (2132 m), desno Otiš (2097 m)

Drug za drugega pa smo izvedeli šele na železniški postaji v Konjicu, ki je bila v zgodnjem dopoldnevu dovolj prazna, da sta bila dva kupa nahrbtnikov dobro vidna. Pravo nasprotje množičnemu prerivanju prejšnji večer na ljubljanski železniški postaji, kjer smo se z mnogimi drugimi komaj uspeli stlačiti v vlak. Zdaj smo lahko ugotovili le, da bi bilo malo vraževernosti kar koristno in da moramo prihodnjič, ko bomo potovali s Kozara ekspresom, upoštevati vsaj to, da ob petkih vlak do zadnjega kotička napolnijo delavci, ki se ob koncu tedna vračajo domov v Bosno, in povratniki iz Trsta. Torej, če želiš na vlaku vsaj malo spati in če nameravaš takoj naslednji dan nadaljevati pot na planino, petek res ni primeren za potovanje. Vendar pravijo: petek, slab začetek, pa dober konec. In tako je tudi bilo.

V zatohlem poletnem dopoldnevu in Konjicu ob Neretvi z 280 metri nadmorske višine, ko ima zavoljo tega in zaradi sredozemskih vplivov, ki po dolini Neretve prodro do sem, izredno vroče podnebje, smo že lahko opazovali naš prvi cilj — pogorje Prenj, njegove vrhove in grebene, ki so bili še kar daleč nekako proti jugu.

Ampak, zakaj smo si za naše poletno potepanje izbrali prav te kraje? Ta vroči kraški svet, ki je v višjih legah tako podoben slovenskim planinam in obenem tako različen od njih?

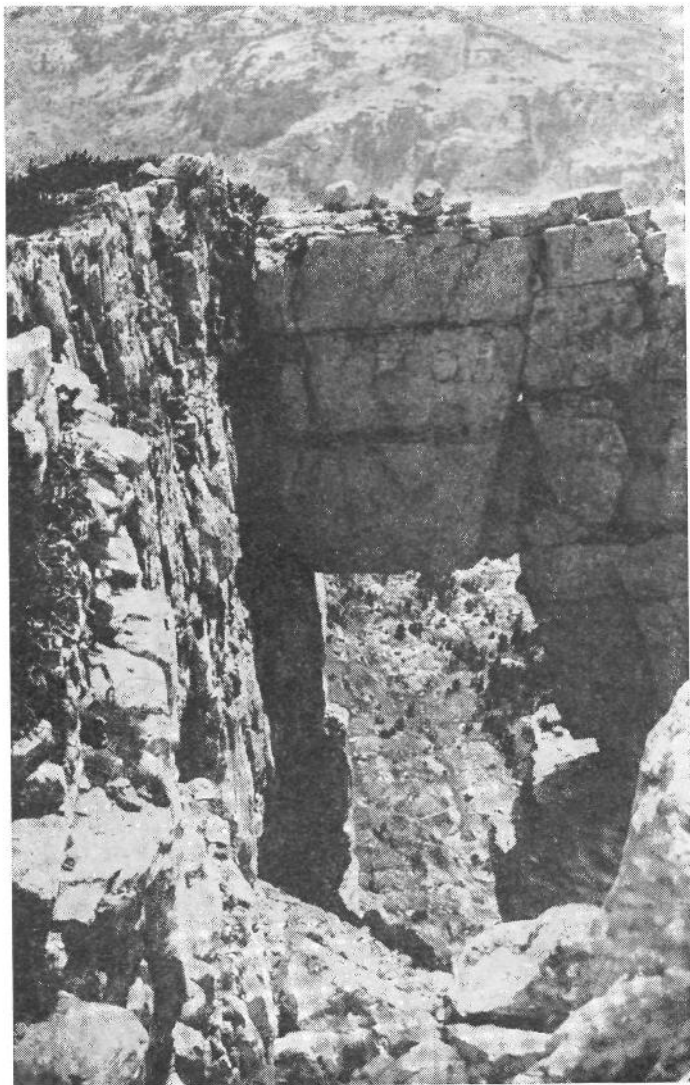
Menda je na Prenju lepo in to preprosto dejstvo je že bilo eden od vzrokov. Nekoliko nas je na ta konec pritegnila tudi domneva, da se po hribih v Hercegovini poleti sprehaja bistveno manj ljudi kot po slovenskih planinah in da bomo zato tam imeli večji mir. Predvsem pa smo Prenj izbrali zato, ker smo biologi-botaniki. V zadnjih letih je med študenti biologije prešlo že v tradicijo, da poleti organiziramo bolj ali manj številne ekskurzije v eno od naših republik z namenom, da bi nabrali čim več botanično ali zoološko zanimivega materiala. V planinah ob Neretvi, severno in severozahodno od Mostarja, na Čvršnjici, Čabulji, Veležu in Prenju pa uspeva veliko starinskih, redkih in le od tu znanih rastlinskih vrst. Skratka, Prenj je z drugimi okoliškimi planinami izredno mikaven endemni center na Balkanu in vsekakor vreden ogleda ter nabiranja rastlin. Prenj leži v loku Neretve od Glavatičevega do Bjelega polja, vanj pa se iz vseh strani zajedajo doline, ki so jih izdolble reke in potoki in po katerih držijo poti do osrčja pogorja. Med njimi so najpomembnejše doline Idbarja in Konjičke Bjele ter Boračka draga na severovzhodu in pa dolina Mostarske Bjele na jugozahodu. Iz razsežne prenske planote, ki leži v poprečju na kakšnih 1700 metrih nad morjem, se dvigujejo posamezni grebeni (Borašnica, Bjelašnica, Galič, Veliki in Mali Prenj itd.), vrhovi pa se dvigajo prek 2000 m. Za relief Prenja so značilne tudi večje kraške doline: Crno polje, Veliki dol, Vlasni dol in Tisovica, ki se med seboj povezujejo in delijo Prenj na nižji severovzhodni del, ki ga predstavlja Borašnica z najvišjim vrhom Osobac (2026 m) ter na višji, jugozahodni del, tako imenovani pravi Prenj. V tem delu je najvišji prenski vrh Zelena glava (2123 m), poleg nje pa še Otiš, Lupoglav, Vjetrena brda, Galič itd.

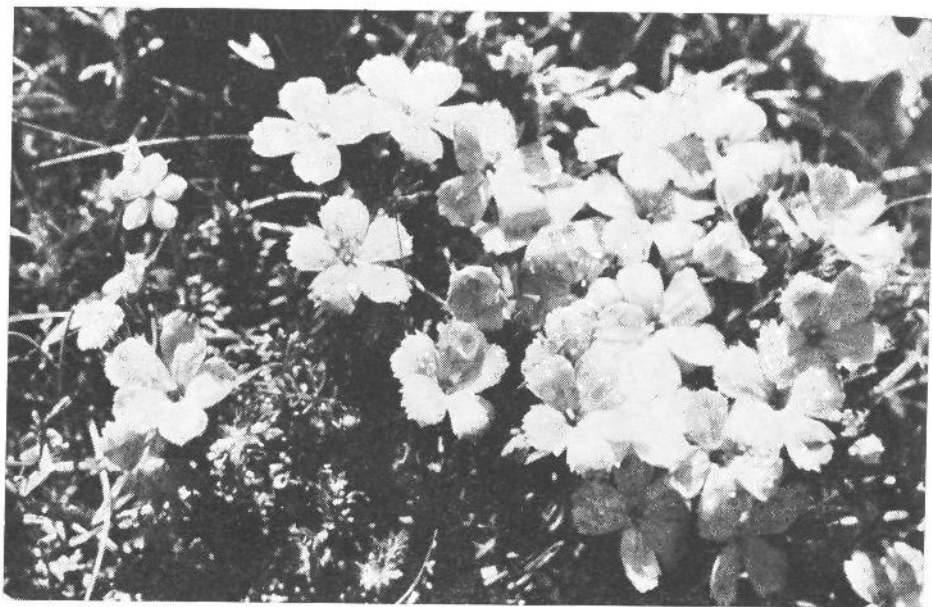
Podlaga je v celotnem predelu apneniška ali dolomitska in zato so se tu kraški pojavi dobro razvili, prav tako pa so še vidne posledice poledenitve. Rakov laz ob vznožju Skoka prekrivajo nanosi nekdanje ledeniške reke, krnice pod Osobcem, Zeleno glavo in Otišem pa kažejo na začetke najboljsežnejših ledenikov tega področja. Ledenik izpod Osobca je bil usmerjen proti pobočju Skoka, enotni ledenik izpod Zelene glave in Otiša pa je preoblikoval dno doline Tisovice v rahlo gričevnat svet.

Ker pogorje obkroža Neretva, so dostopi v dolinah njenih pritokov, izhodiščni kraji pa so Mostar, Jablanica in Konjic. Že v Ljubljani smo se po zemljevidu odločili, da bomo do kočice na Jezercu šli po dolini Konjiške Bjele, skozi Rakov laz in čez sedlo pod Skokom (1463 m). Po nasvetu domačinov smo iz Konjica do Rakovega laza najeli taksi in si tako prihranili vsaj dve uri neprijetne hoje po asfaltu in v vročini, pa še otovorjeni smo bili z vsem, kar bomo približno deset dni potrebovali na planini, seveda tudi z žičnimi herbariji in časopisnim papirjem za sušenje rastlin.

Pot iz Rakovega laza do kočice na Jezercu je zelo dobro markirana in tako bi v Sloveniji le težko našli, saj je na nekaterih odsekih rdeče-beli krogec čisto zares že na vsakih nekaj metrov poti. Na naših pohodih v naslednjih dneh po pogorju Prenja pa smo ugotovili, da so tako dobro markirane le poti, ki so v planinski poti osvoboditve Po planinah Jugoslavije. Druge poti pa so nemarkirane ali pa so markacije že zelo stare, obledele

Naravno okno v Osobcu
Foto Metka Kralj

Freynov nageljček (*Dianthus freynii*)

Foto Metka Kralj

in poraščene z rastlinjem. Eden izmed vzrokov za tako pogoste markacije na najpomembnejših poteh je tudi zelo nestalno vreme v teh krajih in pogostne megle, ki lahko zelo hitro zagrnejo vrhove Prenja. Do tega pride zaradi mešanja podnebnih vplivov s celine in z Jadranskega morja.

Po vodiču je za pot od Rakovega laza do Jezerca potrebno približno tri do štiri ure hoje. Ko smo se zagrizli v breg, smo bili prepričani, da bomo še za dne pri koči, tudi če upoštevamo, da bomo zaradi polnih nahrbtnikov hodili precej počasneje. Vendar smo se krepko ušteli. Šele v trdi temi, že skoraj prepričani, da smo zašli, smo iz bližnjih »katunov« zaslišali pasji lajež, potem pa smo kmalu zagledali tudi svetlikajočo se streho iz pločevine na koči. To je bilo res pravo olajšanje, čeprav so bila vrata kočje trdno zaklenjena in smo vanjo vstopili skozi okno. Bili smo mokri, kajti vreme na Prenju je očitno že na začetku predvsem od osojne ali prisojne lege ter od strmine pobočja. Ob vzpenjanju do Jezerca smo že na višini okoli 1300 m naleteli na borov gozd povsod tam, kjer je bilo pobočje strmo, tla pa preplitva, da bi mogla bukev uspevati. Bori imajo lepo svetlo in enakomerno vzpokano skorjo, po kateri bi lahko vsakdo ugotovil, da tukajšnji bor pripada drugi vrsti kot slovenski bori. Imenuje se munika, zaradi svetle skorje se mu po latinsko pravi *Pinus leucodermis*, po pravilih botaničnega poimenovanja pa je bolj pravilno ime zanj *Pinus heldreichii*. Na Čvršnjici, Čbulji, Veležu in Prenju, prav tako pa tudi drugod po Balkanu, tvori ta bor gozdno mejo. Še višje uspeva tako kot pri nas ruševje, končno pa pridemo v pas planinskih trat in pašnikov.

Med vzponom do kočje smo kot botaniki skoraj nehote zaznali, da prehajamo skozi različne rastlinske združbe. Gozd, ki se je začel v Rakovem lazu, nam je bil kar domač. Bukev sega do kakšnih 1400—1750 m, posamezna drevesa pa smo videli tudi v bližnji okolici kočje, v višjih legah pa jo zamenja borov gozd. Višina, do katere bukev še uspeva, je odvisna predvsem od osojne ali prisojne lege ter od strmine pobočja. Ob vzpenjanju do Jezerca smo že na višini okoli 1300 m naleteli na borov gozd povsod tam, kjer je bilo pobočje strmo, tla pa preplitva, da bi mogla bukev uspevati. Bori imajo lepo svetlo in enakomerno vzpokano skorjo, po kateri bi lahko vsakdo ugotovil, da tukajšnji bor pripada drugi vrsti kot slovenski bori. Imenuje se munika, zaradi svetle skorje se mu po latinsko pravi *Pinus leucodermis*, po pravilih botaničnega poimenovanja pa je bolj pravilno ime zanj *Pinus heldreichii*. Na Čvršnjici, Čbulji, Veležu in Prenju, prav tako pa tudi drugod po Balkanu, tvori ta bor gozdno mejo. Še višje uspeva tako kot pri nas ruševje, končno pa pridemo v pas planinskih trat in pašnikov.

Na sami planini okoli Jezerca je bor na mnogih mestih izsekan, iz nekdanjih gozdnih površin pa so nastali pašniki, saj se je rastlinstvo planinskih trat zaradi izsekavanja lahko pomaknilo nižje. Ker je izvirov na planini malo, so »katuni«, kakor tu pravijo pastirskim kočam, vedno v njihovi bližini. Najdemo jih v dolini Tisovice, na planini Jezerce, na Crnem polju, Bjelih vodah in še marsikje, so pa danes že večinoma opuščeni. Živino, nekoč v glavnem le ovce, danes pa tudi vedno več krav, priženejo ženske spomladi na planino in ostanejo v katunih do pozne jeseni. Moški v tem času v dolini obdelujejo zemljo ali delajo v tovarnah.

V neposredni bližini katonov na Jezercu stoji tudi planinska koča (1650 m), ki so jo postavili že leta 1936, saj je ta točka pravo križišče poti na Prenju. Do koče držijo poti iz različnih smeri: iz Mostarja prek Bjelih vod in Rujišta, kjer je druga planinska koča na Prenju, po dolini Konjičke Bjele prek Rakovega laza in sedla pod Skokom, po dolini Ibarja čez Tisovico in Trdo vodo od Boraškega jezera, po Borački dragi, pa še čez Crno polje. Poleg tega pa je Jezerce tudi izhodišče za vzpone na Zeleno glavo, Otiš, Osobac, Crnoglav, Taraš, Lupoglav in druge vrhove. Ti vrhovi pa niso mikavni samo za planinca, ampak tudi za alpinista in v njihovih stenah je bilo preplezanih že precej smeri.

V desetih dneh botaniziranja po Prenju smo seveda poleg najbližje okolice koče obiskali tudi najvišji vrh Prenja, Zeleno glavo (2123 m), Otiš (2097 m) ter Osobac (2026 m), ki ima na vrhu zanimivo in precej veliko naravno okno. Tako botanično kot planinsko so bili ti izleti zelo zanimivi.

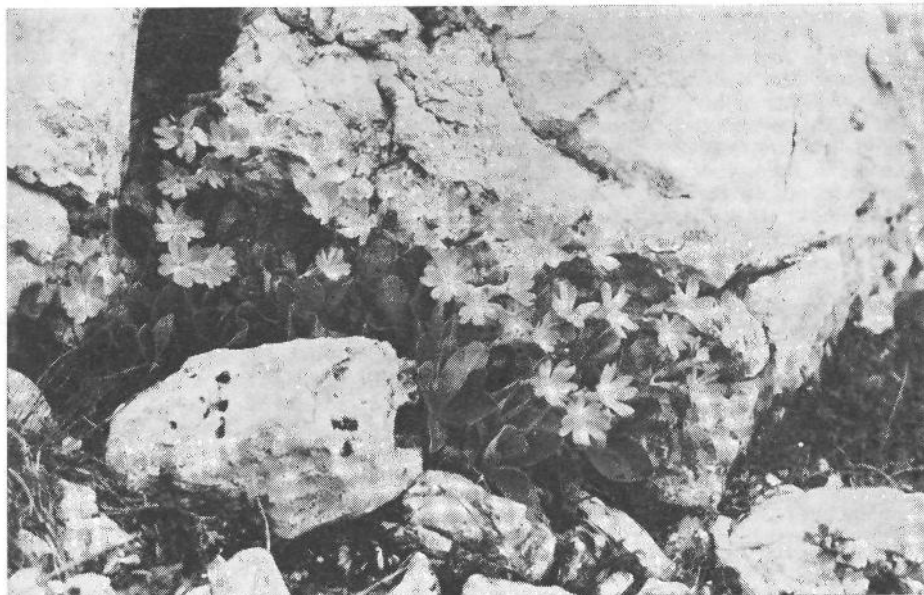
Na poti proti Zeleni glavi smo šli mimo prav zanimivih snežišč in melišč, kjer smo našli tudi iz slovenskih Alp znani rumencvetni Kernerjev mak, pa Kitaibelovo trobentico z vijoličastimi cvetovi, alpski zvonček, žafrane in logarico, ki pa ima bolj zelenkaste cvetove kot naša in je višja, pa kljub temu učinkuje dokaj nežno (*Fritillaria gracilis*).

Najbolj pa so nas razveselile, če že ne priznamo, da so nas spravile v pravo evforijo, endemične hercegove rastline, ki smo jih prvič zagledali na odprtem, vetrovnem sedlu pod Otišem. Freynov nageljček (*Dianthus freynii*), drobna blazinasta rastlina s precej velikimi rdečkastimi cvetovi, in prenjaska osivnica (*Oxytropis prenja*), modrocvetoča metuljnica z belimi črtami na notranji strani zgornjega cvetnega lista sta nas za kar precej časa ustavila na sedlu. Seveda ni šlo brez fotografiranja in nabiranja rastlin za herbarij.

Na vrhu Zelene glave in Osobca sta škaticli za žig, vendar o žigu ni ne duha ne sluha. In kakor je pot na Zeleno glavo, ki je v transverzali Po planinah Jugoslavije in v Hercegovski transverzali prav vzorno markirana, tako je na poti na Osobac lahko le slutiti neke markacije, ki so bile narejene že pred mnogimi leti. Podobno, ali pa še bolj, je zanemarjena tudi koča na Jezercu, ki ni redno oskrbovana. Prva dva dneva našega bivanja na Prenju je bilo slabo vreme in zato smo si jo lahko temeljito ogledali in jo toliko pospravili, da je bila vsaj približno primerna za bivanje. Iz vpisne knjige gostov je bilo mogoče sklepati, da je taka situacija tu običajna. Marsikdo je napisal, da je koča v obupnem stanju, marsikdo je tudi napisal, da jo je poribal, pomil posodo, pospravil spalnico itd. ... Kljub tej zanemarjenosti pa so cene prenočevanja prav hudo visoke. Ker v koči navadno pač ni nobenega pooblaščenega oskrbnika, je treba denar nakazati Planinskemu društvu Prenj v Mostarju, kjer je možno dobiti tudi ključ od koče, če že ne želite plezati skozi okno, kot to dela večina. Včasih je ključ imelo tudi Planinsko

Kitabelova trobentica (*Primula kitaibeliana*)

Foto Metka Kralj

društvo »Borašnica« v Konjicu, že nekaj let pa si Mostarci zaradi nekakšnega spora ključ prilaščajo samo zase.

Sicer pa je sploh čudno, da koča ni vsaj poleti stalno oskrbovana, saj stoji na lepem kraju, ki tudi ni preveč težko dostopen in je na križišču različnih poti. Prav tako je tudi točka v Hercegovski transverzali in v transverzali Po planinah Jugoslavije. Temu ustrezen je bil tudi obisk v koči v zadnjih nekaj dneh pred našo vrnitvijo v dolino in v civilizacijo. Turistov-planincev je bilo precej, poleg njih pa sta nam družbo delala še dva »oskrbnika« iz Mostarja, ki sta prišla na planino le zato, ker sta zvedela, da pet ljudi že nekaj dni gospodari v koči.

Torej smo se pred vrnitvijo v dolino lahko postopoma privajali na večje število ljudi okoli sebe. Zaradi nekoliko dvomljivega vremena in sumljivih oblakov, ki so se bližali z mostarske strani, smo se vračali kar po že znani poti v Rakov laz, čeprav nas je močno mikala dolina Tisovice. V Rakovem lazju smo vedeli za leseno stajo ob poti in v bližini vode, kjer bi lahko našli zavetje ob slabem vremenu, o Tisovici pa nismo imeli nobenih zanesljivih informacij.

Vreme se sicer ni sprevrglo, bilo pa je soparno in poležavanje v trati in nekoliko botaniziranja v dolini je bilo dovolj vabljivo, da smo v Rakovem lazju ostali vse popoldne, tam prespali in se naslednjega dne opoldne odpravili proti Konjicu. Na tej poti, in tudi že v Rakovem lazju, smo imeli občutek, da nas domačini prav načrtno opazujejo, čeprav so skušali to počenjati čim bolj naravno in svoj namen prikriti. Seveda smo jih mi opazovali na podoben način, med obema opazovanjema pa je precejšnja razlika. Oni nas bodo hitro pozabili, v naših spominih pa bo Prenj in vse v zvezi z njim ostal kot še en predel dežele, ki smo ga vzljubili in vzeli za svojega. Prenj ni prav nič manj lep, kot so slovenske Alpe, le bolj je prvobiten in pristen. Treba ga je videti in doživeti. Gotovo ne bo nikomur žal.

VZPON NA ABASRAJU

DANILO ŠKERBINEK

Že pet ur trde hoje je za mano. Nekje pred mano sta Gustl in Vinko. Tovariša pomagata pri prenosu prtljage do višinskega tabora, čeprav v turi neposredno ne sodelujeta. Lepo, tovariško dejanje!

Za menoj je glavina — šest tovarišev po številu. Čim dlje žele uživati v dobrotah, ki jih lahko nudi naše bazno taborišče na višini 3880 m pri jezeru Jatunqocha, približno 500 km severno od Lime, v Cordilleri Bianchi, v dolini Santa Cruz.

Počasi, skorajda preudarno se pomikam korak za korakom navzgor. Do jezera pod Kitarajem se je pred menoj še komaj opazno pojavljalo nekaj, kar bi lahko imenoval tudi pot. Zdaj je izginilo še to.

S prijatelji sem si izbral za cilj vzpon na Kitaraju (6040 m) in Abasraju (5500 m). Ta dva vrhova v peruanskih Andih po zahodnem oziroma vzhodnem grebenu še nista bila preplezana. Obetala sta se nam torej prvenstvena vzpona.

Razmišljam. Danes je 30. junij 1980. Zelo toplo je, čeprav imajo zdaj v južni Ameriki koledarsko zimo. Tudi meni je toplo. Pot mi curlja v potočkih. Kako bi mi bilo v teh krajih vroče šele poletni?

Pri predmetu »Nauk o človeku« sem nekoč slišal o milijonih znojnic, ki da jih ima človeška koža. Mislim, da jih mora, sodeč po količini potu, imeti moja koža zelo veliko milijonov.

Po neutrenjeni moreni rinem navzgor in pri tem lovim ravnotežje s smučarskimi palicami. Hoja poteka tako kot v domačih gorah po meliških: dva koraka navzgor, korak navzdol. Daleč tam nekje nad seboj zaslišim kamniti plazič. Obstanem, ožmem ruto, ki mi na čelu piše pot in si ogledujem, kam skaklja sproženo kamenje. Pri tem opazim Gustla in Vinka. Sestopata. Prtljago sta odložila in zdaj hitita navzdol, kot da nočeta imeti niti za trenutek dlje več opravka, kot je treba s to velikansko gmoto zrahljanega kamenja, in si želita, da bi bila čimprej v bazi.

Srečamo se. Zaželita lepo vreme, dosti sreče in izgineta.

Čez slabo uro sem pri prtljagi, ki sta nam jo prinesla sem gor. Sam sem s čudovitim razgledom čez Artesonraju do Piramide pa s pogledom na skoraj neskončni greben Carasov, na našo aklimatizacijsko goro s koto 4780 m itd.

Počutim se nebogljen. Kje so le tovariši in kje je šele domovina! To prekleto kamenje, ki mi je pobralo ob vzponu toliko moči, me je navdalo z občutkom nemoči in izgubljenosti, enaki tisti tam nekje v vsemirju.

Bazni tabor pri Jezeru Jatungqocha (3880 m)

Foto Ivo Gregl

Ko kasneje skupaj sestopamo in prečimo več zaporednih kotlov v široko razvejani moreni, nas je krepila le misel, da mora biti tudi tega enkrat konec. Saj smo rob snega, ki je gledal iz morene, kjer smo želeli postaviti višinski tabor, gledali že, odkar smo se srečali, čeprav so medtem minule nadaljnje štiri ure.

Hoja je postala že kar opotekajoča, vedno pogosteje je bilo treba počivati. Nahrbtniki so nam neusmiljeno stiskali prsni koš. Sicer pa, kako tudi ne, skoraj vsi brez izjeme so tehtali okoli 35 kg.

V takih pogojih in v takem počutju se je dogodila odina manjša nesreča ves čas naše odprave. Ivo je izgubil ravnotežje, se spotaknil in se zvalil kakšnih pet metrov navzdol po moreni. Močan udarec v ramenski okvir in zvin roke mu je potem hojo precej oviralo. Da ni bil še bolj poškodovan, se mora zahvaliti čeladi.

Pod večer so na začetku morene, na snežni meji, v višini približno 4900 m, že stali štirje naši šotori. Toliko je bilo še svetlo, da smo lahko od blizu natančneje oblikovali načrt našega jutrišnjega vzpona, nato pa nekaj malega pojedli in zlezli v spalne vreče. V prvem svitu smo v treh navezah zakorakali v sneg. Včerajšnji padec je Ivu onemogočil nadaljnji vzpon. Dokler nas je lahko s pogledom spremljal, je še ostal v taborišču, potem pa je sestopil v bazo, s katero smo imeli ves čas našega bivanja na gori radijsko vezo.

Snežišča so postala zelo strma. Razpoke so se nam vse bolj nesramno režale. Za vzpon na sedlo, ki deli Kitaraju in Abasraju, smo imeli dve možnosti. Med strmo skalno grapo, delno prekrito s snegom, in strmim snežiščem oz. lediščem smo se odločili za slednje.

Matic se je z vsemi štirimi zaril v sneg.

Počasi, centimeter za centimetrom, se je za bližnjim robom izgubljala plezalna vrv pred našimi očmi. Kot potrditvev, da je njegovo napredovanje kljub zahtevnim pogojem

uspešno, so rabile snežne in ledene grude, ki so z žvižgi udarjale v sneg okoli nas. Napredovanje si je zavaroval z vijačnimi klini. Sleherni novi klin in priborjeni meter smo z veseljem pozdravili. Težavo v napredovanju je predstavljalo približno 20 cm mehkega snega; pokrival je zmrznjeni sneg in led in to v precejšnji strmini. Kolikor višje smo prilezli, več je bilo ledu. Nagib ledne strmine je počasi dosegel 75°.

Naveze so se v vodstvu izmenjavale, saj so vrvni potegi, potrebni za napredovanje prvega v navezi, soplezalca precej utrudili. Tudi grude padajočega zmrznjenega snega in ledu, ki so prihajale izpod rok in nog zgornje naveze, so boleče izbirale telesa spodnjih plezalcev in so obvezno narekemale zamenjavo navez v vodstvu.

Vsaka naveza je pustila za seboj fiksne vrvi. Tako je naslednja ob uporabi jumarjev ali prusikovih vozlov precej lažje kot prva lezla navzgor.

Trdo alpinistično delo je bilo nagrajeno z uspehom.

Ledena stopnja se je prevesila v snežišče zmerne naklonine, ki se je končalo v sedlu (5150 m).

Nadaljnje poti navez so se razšle. Matica in Jožeta ter Mirana in Milana je vodila pot v desno po zahodnem grebenu Kitaraju, najina z domačinom Callupejem pa levo v vzhodni greben Abasraju.

Glavna skrb nam je bila, najti med številnimi razpokami, seraki, žandarji in krušljivimi skalnimi stolpiči, pravo pot in smer, po kateri bomo gotovo in razmeroma varno prilezli na vrh. Z daljnogledom smo iskali najšibkejša mesta v grebenu. Kako zagrizen boj z belo lepoticco se nam obeta? Se nam bo vdala? V alpinizmu je pač vsakomur jasno, da brez naporov in trdne volje ne prideš nikamor.

Prečila sva sedlo, se spustila pod greben, minila ledeniško grobljo in se zagrizla v snežno pobočje. Potem pa sva se spoprijela še z zelo krušljivim skalnim skokom.

Del tabora pod Abasrajem (4900 m)

Foto Ivo Gregl

Višinom je kazal 5300 m. Poiskala sva prijatelje v nasprotnem grebenu. Štiril kot mravlje velike pike so naju prepričale, da so pravkar prešli najbolj zahtevne težavnosti — pas serakov — zdaj pa nadaljujejo pot proti vrhu.

Sneg je bil vse bolj zmrznen. Brez sekanja stopov že davno ne bi več mogla varno napredovati.

Bližava se mestu, kjer se greben spoji z vršnim grebenom. Še nekaj sape, nekaj metrov vrvi zdrsnje še skozi roke in s Callupejem sva na vrhu grebena, približno 5400 m visoko. Vesela sva uspeha. Molče, a z nasmehom, ki pove veliko, si podava roke.

V tem trenutku opojnosti je vse na dlani. Spomin na prestane napore, na nevarnosti, na težave pri izvedbi odprave in nežno čustvo ob misli na domače.

Okoli Abasraja in sosednjih vrhov se vse bolj kopičijo oblaki; doline so v megli. Tudi do je treba priti in to varno, saj pomeni tak vzpon lahko le — Pirovo zmago.

Malce se še razgledujeva, potem pa se brž usmeriva navzdol, da nama megla ne bi zakrila pot in otežila sestop. Kjer je le mogoče, sva uporabila skalne ali posebne meter dolge snežne kline ali pa sva se spuščala kar po vrvi.

Vse temneje je. Izpod neba prilete prve snežinke. Snežni metež. Težko ga je opisati. Bilo je — preprosto povedano — pasje.

In ko pod nogami po zadnjem spustu s sedla občutim snežno pobočje, v katerem se kljub novemu snegu še vidi gaz, ki drži do našega višinskega tabora, se oddahnem. Uspela sva.

VRAČANJE

MILAN VOŠANK

I.

Na spominsko smer Geršak-Grčar v Vežici, zelo lepi gori nad dolino Bele v Kamniški Bistrici, me vežejo dvojni spomini: tisti prijetni, svetli, z nadihom planinske zasanjanosti in romantičnosti, pa boleči, zakriti s temno tančico spoznanja o tudi drugačni, bolj kruti podobi ostenja.

Takole je bilo: pozno jeseni pred dvema letoma, spominjam se, da je bila to jesen z obilno letino, sem prišel pod steno, pravzaprav sva se s prijateljem iz Ljubljane, Bizjakovim Lipetom, tja že bolj pritipala, ker je bila noč in sva imela slabe baterije. Utaborila sva se ob vstopu v Perčičev steber in preživela čudovito noč ob ognju. Zgodaj zjutraj, bilo je precej hladno, sva se pognala navzgor do najine smeri.

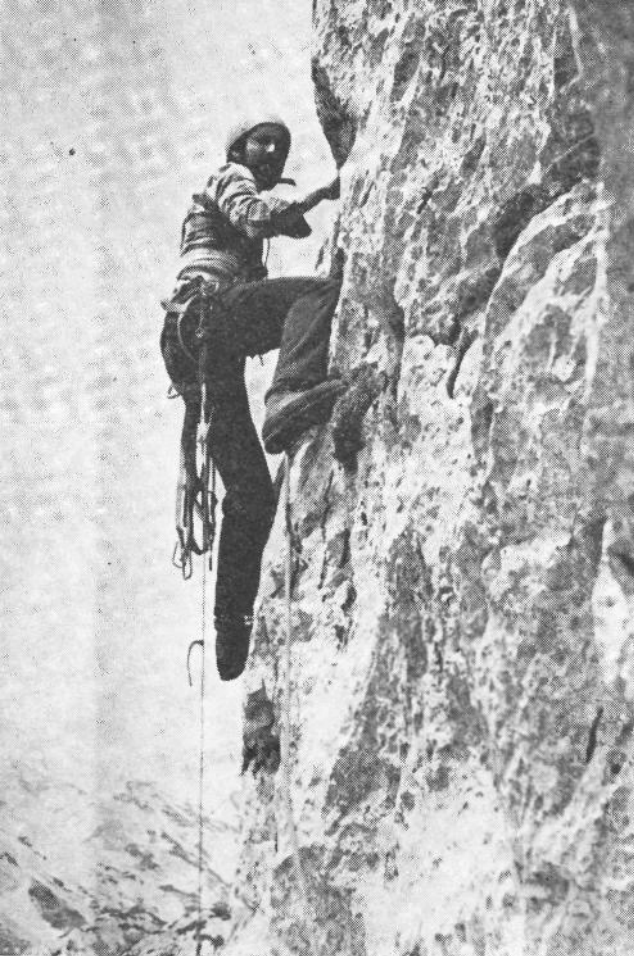
Na koncu tretjega, lažjega raztežaja pod veliko lusko, ki je votlo donela, ko sem za njo zabijal bong, se je zgodilo. No, ko sem zabijal tisti bong, sem nenadoma opazil, kako se luska, šele sedaj sem videl, da je bila dosti večja, kot sem sprva mislil, počasi odmika od stene. Proti meni. Ne spominjam se več, kaj sem v tistih trenutkih, ki sem jih še imel na voljo, da se neke obdržim, kaj sem takrat storil. Spominjam se le strahu. Nič se ni zgodilo, le zaropotalo je in ko sem se ozrl navzgor, sem samo še videl, kako se je luska razbila in kako so posamezni kosi v velikem loku padali na melišče, kjer so vpili plezalci, ki so tudi prišli do tja, da bi plezali, pa sem jih »pregnal«; te sem slišal najprej in šele potem sem zaslišal tudi Lipeta. Zatem sem se ozrl po vrvi. Bila je povsem razsekana in od nje so viseli tanki beli prameni.

Šele zdaj, ko je bila nevarnost mimo in sem se šele prav zavedel, da še vedno stojim tam zgoraj in da se me je luska izognila, sem začutil v palcu desne noge topo divjo bolečino. Usnje nad njim je bilo rdeče in vlažno od krvi.

Medtem so se plezalci spodaj tovariško odločili, da za ta dan opustijo svoje plezalske namene in nama pomagajo. Sprva sem jih hotel prepričati, da tega ni treba. Prepričeval sem jih, zraven pa stiskal zobe, tako me je bolelo. Dopovedoval sem jim, da bom zvezal vrvi in bova lahko izplezala. Pa niso popustili, pa tudi sam sem spoznal, ko sem poškodovano nogo prestavil le na višji stop, da ne bi mogel plezati.

Ivo Veberič iz Maribora, da je Štajerec, sem vedel takoj, ko me je vprašal: »Čuj ti, si cel, te kaj boli,« je pripelzal do mene.

»Veš, Vošank,« je dodal, »prvo ponovitev tvoje Študentske smeri v Raduhi sem naredil!«

II.

Z Vrankarjevim Francijem sva se spoznala na zanimivo naključen način: spoznali so naju drugi, prijatelji obeh in to kar po telefonu. Zanj sem slišal že prej, še največ, da je bil v poljsko-jugoslovanski odpravi v Hindukušu, kjer se je povzpел na Nošak. Ko sva se potem zgodnjega sobotnega junijskega jutra dobila v Mengšu, kjer stanuje, in ko se je sproščen pogovor že razvil, je vtis »naključja« povsem izginil, kakor da ga sploh ni bilo; tedaj mi je povedal, da je tudi on že vedel zame in kar počaščen sem se počutil, ko je še dodal, da rad prebira moje spise, ki jih objavljam v Planinskem Vestniku.

Zabrisala sva nato nahrbtnike v predverje njegove stare škode in odbrzela proti goram. Nad Kamniškim sedlom so viseli razpotegnjeni sivi oblaki, ki so se vlekli prek Planjave proti Ojstrici, kjer jih je veter, tako je bilo videti, takoj raztrgal.

»Mar bo že navsezgodaj deževalo!«

»Verjetno naju bo popoldne malo opralo, kaj večjega pa ne bo, saj pihajo ugodni vetrovi!«

Vseeno naju je zaskrbelo in nisva si mogla kaj, da ne bi družno obrala letošnje neprestano deževje. Pri tem sem se razgovoril, kako so tudi svetniki, ki že stoletja v dobro ali slabo zavajajo ljudi v vremenu, bili letos do začetka junija vsi padavinski in se torej zato, pa če jim verjameš ali ne, redkemu soncu ni čuditi. Dodal sem, da tudi stoletni koledar, ki je menda še najbolj točen glede vremena, osemdesetemu letu ni naklonjen in da moja teta pravi, da je treba počakati do svetega Medarda v začetku junija, najbolj iskrenega svetnika (pa je bil vendarle tudi ta — deževen).

Oblaki so se razpodili, še preden sva prišla do Kamniške Bistrice.

»Grega v Vežico,« sem predlagal Franciju po žici prejšnji dan.

»V Vežo,« v njegovem zamolklem glasu ni bilo zaznati navdušenja. Prej odpor, kakor da je že zdavnaj naveličan te gore, ki mu je resda kot pred domačimi vrati. Šele potem, ko sva se z besedami nekajkrat sprehodila po stenah v Julijskih Alpah in ko

sva vedno znova spoznavala, da je za le-te še pre zgodaj, ker so še mokre in ne povsem kopne, češ, počakati bo treba na pravo poletje, kaj bi po neumnem rimla v zagate, šele potem se je oprjel moje zamisli. Izbrala sva smer Geršak-Grčar. Povedal sem mu še, na hitro, v obrisih, o nesrečnem doživljanju izpred dveh let. Razumel me je, zakaj sem hotel v to smer, zakaj sem jo hotel spoznati v celoti, zakaj sem hotel z njo »končno enkrat opraviti«.

III.

V dobri uri in pol, kar se mi je zdelo zelo hitro, že kar dirki podobno, sva prišla do prvega skalovja, velikih črnih izpranih obokov Vežice. V Beli sva zapustila stezo, označeno z rdeče-belimi krogci in zavila na levo, na bližnjo lovsko pot, ki je kmalu prešla v gozdnate serpentine, dokler se ni zožila v ozko skalnato grapo, kjer je še ležal sneg in v kateri so bili za pomoč pri plezanju zabiti raznovrstni kosci železa: okrogli, upognjeni, vsi pa primerno veliki za držanje. Grapa se je kmalu položila in razpotegnila vse do vznožja gora.

Vseskozi me je skrbelo, kako se bom znašel v steni, kako mi bo šlo plezanje, saj je od takrat, ko sem nazadnje grabil oprimke, v Koglu in v Skuti je to bilo, minilo že kar nekaj mesecev. Vmes se je zgodilo marsikaj: moral sem enkrat diplomirati, pa prvi začetki družinskega življenja...

Klemenčev Stanko, izkušen alpinist in himalajec, s katerim sva si nekaj časa služila denar v isti hiši, pri časopisu Delo, me je hrabil — lani sem kar precej plezal po težavnih stenah, zato mi znova začetni sploh ne sme biti težko, posebej še, ker sem od pomladi sem zavzeto treniral. Verjel sem mu, čeprav sprva le bolj za tolažbo. Toda potem, ko sem brez težav pretekel razdaljo od Cerknice, kjer sedaj živim, do Cerkniškega jezera in nazaj in ko mi je nekajkrat uspelo »obplezati« iz kamna zidane stolpe pri kozolcih, ne da bi stopil na tla, sem začel verjeti, da se vracam.

Spet sem pričel neprestano misliti na gore. Toda to jutro, ko sem odhajal z doma, mi je bil korak vendarle težak in hrbet nekam kriv. Kakor pod težavnim bremenom. Šele ko sem ugleдал gore, sem postal miren. Spet tisti stari...

Kasneje mi je nekaj alpinistov povedalo, da se je tudi njim dogajalo podobno, ko so prvič zapuščali mlade žene, da bi preplezali neko steno.

IV.

Od zahoda so se proti Ojstrici že vlekli prve megle, ko sem se ustopil v razpoki med snegom in skalo in se je Franci dotaknil stene. Po rahlo nagnjeni plošči je splezal do previsa in se mu v loku izognil na široko polico.

Vrv se je napela. Počasi, hlastno sem zgrabil trdno kamenino. Pričakoval sem, da bom bolj okoren in neroden, vendar, roke so, kakor nekaj, iskale, preizkušale; pogled jim je vdano sledil. Tiščal sem se k navidez gladkim platem, vroče mi je postajalo, srce je za trenutek prenehalo biti. Šlo je. Samo da je spet šlo. Spet sem zaupal samemu sebi. Postajal sem pogumen. Začetni vprašujoči strah sem bil pregnal. Ko sem se bližal stojišču na desnem koncu police, sem si moral tiho zapeti, tako me je prevzelo. Še sonce je veselo posijalo.

Pa se je vame spet naselila skrb, ko sem se ozrl navzgor v strme poči do previsov, v najtežji raztežaj v smeri, ki me je čakal. Spomnil sem se previsne poči, ki mi jo je takrat, pred dvema letoma, uspelo preplezati brez lestvic. Tokrat, sem si dejal, bom samo poskusil in če ne bo šlo, ne bom ničesar tvegala.

S pogledom sem se sprehodil po Zeleniških špicah. Lepe so bile v bledem soncu. Pomirile so me. Vedel sem, da bom poči preplezal.

Pričel sem kakor v hrepenenju, poln volje in zagona, sreče in veselja. Kakor osvajalec. Divje, močno, brez zadržka.

Čez prevesno poč mi je uspelo, le vrh nje sem moral stopiti v zadnjo špriklo lestvice. Pri tem sem opazil, kako me spodaj opazujeta še dva, ki sta vstopila v najino smer, za nama.

»Kamničana, Pubi in starejši Podbevšek,« mi ju je kasneje predstavil soplezalec.

Potem sem moral le še po klinih pod previsi do stojišča v lažjem. Počutil sem se kakor v dobrih lepih starih časih.

Vrhove onstran Bele so ovijale megle.

»Menda ja še ne bo dežja!«

Tudi Franci si je v počl pomagal z lestvico.

»Če bi bil prvi,« mi je dejal, ko je priplezal do mene, »si ne bi upal tako, kakor ti!«

»Nekaj moči sem si le nabral v tistih stebrih pri kozolcih!«

Okrog odklane luske je bilo vse kakor v razdejanju. Le nekaj novih klinov sem opazil

na stojišču. Spet je prišla vrsta name, čeprav sem vseskozi tiho upal, da bo pot čez »kamnolom« ušla prijatelj.

»Slišal sem, da so že plezali po tisti moji zadevi in da gre,« rečem, kakor bi se hotel vzpodbuditi.

»Kar pojdi,« je Franci prepričevalen.

»Ker više ni videti železja, bom skušal zabit!«

Sprva se hočem počiti izogniti, pa mi iskanje prehoda na vlažni plati na desni vzame preveč moči in se moram spustiti nazaj.

»Luska, ki je še ostala od takrat, že kar rohni, ne morem ji zaupati!«

»Bo menda ja držala, saj je na levi spojena s celoto!«

»Pa brez klina bom moral, nikamor hudič ne gre,« sem zdaj že drugačnega mnenja.

Počasi, vse večkrat premišljeno in preizkušeno, se pretipam do vrha počiti in nato po drobnih oprimkih v desno, v lažje.

»To je pa bilo,« de Franci, ko pogleda izza roba.

Potem je prečil pod previsi in strehami za vogal in splezal raztežaj v navpični trdni steni.

»To je za uživanje. Najlepše danes,« je vpil navzdol.

Potem sem splezal še jaz enega takega in še on enega takega.

»Pet je zame vsekakor najlepša ocena,« sem bil navdušen, ko sva že sedela na širokih polcih, dober raztežaj lahkega pečevja pod vršnim grebenom, in ko sem se v bujni domišljiji še vedno videl v steni. Strmi, da bi odkrušeni kamen padel naravnost do melišča. Polni previsov, ki pa so bili nekje ob strani zmeraj dovolj vboknjeni, da se je dalo lepo splezati.

»Tako bi plezal ves dan pa se še nebi naveličal!«

V.

Čez pet tednov. Sneg v grapi lovske steze je že zdavnaj skopnel. Macesni so bili že bolj zeleni in grmovje bolj gosto. Poletje.

Spet je bilo zgodnje sobotno jutro, ko sva se z Lenassijevim Matjažem, slokim Postonjčanom, s katerim se pozna že nekaj let in tudi skupaj sva že plezala v Paklenici, odločila, da greva na Korošico. Sprva sva hotela v južno steno Planjave, pa sva si ob pogledu na vedno večje oblake premislila in se odločila za Dedca, ki ima le krajšo steno in iz katere se bova vedno lahko takoj umaknila.

Turska gora iz zadnjega dela Kamniške Bistrice

Foto M. Vošank

»Poglej,« sem prepričeval Matjaža, »v Planjavi se vse ustavi in izlije in do Korošice pridejo le še ostanki, če sploh pridejo,« čeprav o tem sploh nisem bil prepričan.

»Če ne bo drugače, greva pa na višinsko pivo!«

Ko sva prišla pod Vežico, je bilo na tej strani vse jasno, le nad Kokrskim sedlom, kot vedno, se je bil boj med soncem in meglami.

Hodila sva počasi in obujala spomine na preplezane smeri v steni ob najini desni. Tedaj, pred leti, ko sem s klinom odkrušil lusko, je bil pod steno tudi Matjaž, takrat sva se pravzaprav pobliže spoznala in zdaj sem mu moral natančno opisati, kako sva s Francijem plezala.

Na Petkovih njivah, širnem ravnem prostoru, kjer se zbira vse vodovje in pozimi plazovi, sva začudena opazila, da je košček modrega neba le še nad Vršiči. In iz oblakov, ki jih je pripodil veter, je brez zadržka začelo rahlo pršeti. V prazni koči je bila nato ravno prava priložnost, da sem povedal prijatelju zgodbo, ki je nastala pred dvajsetimi dnevi v južnem razu Turske gore in sem jo imenoval »zasnežena prigoda«.

»Tako je pač naneslo, da nisem mogel najti nikogar; vsi so se nekam razbežali, zato sem v gore odšel sam. Sprva sem nameraval samo hoditi po nadelanih poteh, potem pa, ko je vreme v Bistrici dobro kazalo, sem se odločil, da bi vendarle nekaj preplezal; najbolj »pri roki« se mi je zdel južni raz. Poznal sem ga že iz naveze in vedel sem, da ni težak. Sploh pa sem se lani preveč navadil na samotarjenje po lahkkih smereh: šel sem iz Tamarja v Vrata in vmes preplezal tri smeri pa v Paklenici in v domači koroški Uršlji gori in nazadnje, pozno jeseni, v stenah nad Koncem v Grintovcih; in te »lepe navade« prek zime nisem mogel pozabiti.

No, vreme je lepo kazalo, sonce se je že navsezgodaj uprlo v bele južne stene, da so se zapeljivo bleščale in nasploh, vse je bilo tako lepo. S seboj sem nosil staro raztrgano beležnico, stalno spremljevalko po gorah in nekakšno enciklopedijo mojih doživljanj, in venomer sem se ustavljal, časa sem imel dovolj, ter skušal spraviti na papir vse, kar se je v meni in okrog mene tistikrat dogajalo.

V steno sem vstopil s snežišča v globoki grapi. Že takoj na začetku sem naletel na težave, saj je bilo vse mokro. Šele kasneje sem ugotovil, da bi bilo bolje plezati zunaj grape. Zatem je šlo hitro. Toda, kaj je pomagalo lahko pečevje, ko pa so se od vseh strani pričeli valiti črni oblaki: od Grintovca, Kalških grebenov, prek Brane in iznad Logarske doline; zavijati je začel tudi vlažen, mrzel veter. Vseeno sem plezal naprej, upal sem, da morda le izplezam pred ujmo in se umaknem v bivač na Malih podih pod Skuto in Rinkami. Ni mi uspelo. Zatulil je močnejši veter in pričelo je snežiti. Poletni sneg. Snežilo je tako na gosto, da sem le še v obrisih videl sosednje gore. Obrnil sem se in pričel plezati navzdol. Počutil sem se tako bedno sam, tako nevarno, tako nesrečno. Prvič sem v vsej popolnosti spoznal, kaj pomeni v gorah prijatelj, in zaklinjal sem se, da ne grem več v gore sam. V prsih in v glavi mi je tesnobno udarjalo. Šlo mi je na jok.

Sneg, ki se je pričel spreminjati v ledena zrnca, je bil vedno bolj gost. Vsako skalo, pa čeprav je bil teren enostaven, sem dodobra preizkusil, preden sem se je oprjel, se ji zaupal.

»Samo, da ne bi grmelo,« sem prosil v veter.

Če bi imel prijatelja, bi počakala, da bi se ploha polegla, sam pa nisem mogel počakati.

»Navzdol. Ven iz te razbite stene!«

Veter je ploho pregnal nekam proti Ojstrici; trajala je le kakšnih dvajset minut, morda pol ure. Ko sem se ozrl navzgor, nisem mogel verjeti, saj je bilo nad Tursko goro in Brano vse plavo in grebeni so se mokro svetili v soncu.

Prijelo me je, da bi plezal nazaj navzgor, korak pa mi je šel samo navzdol. Nisem mu bil več kos. Jezil sem se nase češ, treba se mi je bilo obrniti. Ampak, nisem se mogel več prepričati. Bolj sem se bližal vznožju gore, bolj sem bil tega vesel.

Spodaj sem se usedel na sončen parobek, se oprjel palice iz suhe smrekovine, ki sem jo tam pustil ob prihodu, gotal borovničev sok in naenkrat, prišlo je za mano z vso močjo — vlile so se mi solze. Še nikdar nisem v gorah jokal. Tulil sem, hlipal. Solze so mi tekle do poraščene brade in po njej na peščena tla. Jokal sem, ker sem bil tako sam. Preveč sam. Zedel sem si besed prijateljev, ne tolažbe, samo besede vsakdanjosti. Moral sem se izjokati, vedel sem to. Potem mi je bilo lažje. Ničesar nevarnega ni bilo zgoraj v steni, vse tako preprosto. Samo tisti oblaki, veter z žalostnim zvokom in sneg. Sneg, ki sem ga imel vedno rad, toda tega poletnega, ki je izginil že ob dotiku s toplo skalo, tega nisem mogel imeti rad. Pokvaril mi je doživetje na gori.

Sonce mi je posušilo solze. Tako težko mi je bilo le še tedaj, ko sem izvedel, da so mi gore vzele prijatelje.

VI.

Medtem ko sem Matjažu pripovedoval te spomine, se je vreme popravilo. Kar v sobi sva nadelala nase plezalsko opremo in zdvijala pod steno Dedca. V Beli raz. Nazadnje sem bil tam gori sedeminsedemdesetega in vse bolj všeč mi je postajalo, da spet

vidim to steno in da bom v njej spet plezal. In še oskrbnik koče naju je potolažil, da večjega dežja ne bo. Vsekakor sva mu verjela.

Splezal sem kakih dvajset metrov po krušljivi in mokri Desni smeri, potem pa se je soplezalec lotil poklinjene poči. Ker je velik in močan, mu samo ena lestvica sploh ni predstavljala pomanjkanja pri napredovanju. Sledil sem mu prav tako le z eno lestvico, zatem pa nad njim preplezal izredno krušljiv previs; ob tem se mi je zdelo, da se je vsa krušljivost Dedca spravila nadme in za katerega je potem Matjaž ugotovil, da ni bil v smeri; moral bi bil bolj v desno.

Bil sem nejevoljen, posebno še, ker sem imel pod previsom slab klin in najrajši bi se bil po travah sprehodil v Desno smer.

Šele ko je Matjaž urno opravil z naslednjo počjo in ko mi je zraven ves čas dopovedoval, kako je plezanje naprej precej lepše od tistega spodaj in da bo kmalu na vrhu, sem se potolažil. Imel je prav.

Zgoraj je sijalo sonce. Za gozdnatimi bližnjimi grebeni se je dvigoval Rzenik, za njim pa Velika planina; na levi sva ugledala Križevnik, Raduho in koroške vrhove: Olišvo, Peco in Uršljo goro. Zajel me je tisti hrepeneči občutek domotožja po domačiji. Prijatelj je že zdavnaj izgubil za robom, ko sem še vedno stal zgoraj na vrhu kakor zasanjan od pogleda v znane daljave.

»Si za eno klasiko naših starih mojstrov. Zelo si želim v Levo smer,« predlagam, ko greva navzdol po skalah proti melišču.

Matjaž je bil za: »Tudi meni je dovolj obešanja po klinih. Rad bi že ‚plezal.‘«

Nenadoma sva postala neučakana. Pričela sva teči navzdol do steze in po njej spet pod steno. Odpovedala sva se pijači, hrani in poležavanju pred bajto. Samo plezanje nama je šlo po glavi. Govoril sem si, da bom šele v tej smeri lahko prišel do najlepšega, do izraza.

Levo smer sem plezal že dvakrat, zgornji del pa že trikrat, potem ko sva s takratnim soplezalcem prej preplezala Šarino poč. Je ena tistih poti v stenah, ki se jih ne naveličaš.

»Naj bo prvi raztežaj moj,« skorajda zaprosim Matjaža, ko se navezujeva, »zdi se mi od vseh najlepši.« Ni nasprotoval.

»Da naju ne bi namočilo,« me je le opozoril na oblake, ki so se valili čez Planjavo. Vendar se je za njimi spet jasnilo. In tako sva na morebitni dež pozabila.

Potem sem se zagnal v zajedo. Ko je postala pregladka, sem se lotil raza na njeni levi. Kako mi je šlo. Kakor bi pozimi doma za pečjo bral knjigo, poslušal muziko in sanjaril. Toda zdaj je bilo resnično in muzika se jer rojevala v meni. Vedno, kadar mi je v neki steni lepo, ko sem ves živjet v plezanje, v meni donijo zvoki, tolčejo v ritmu in mi pomagajo naprej.

Ravno, ko sem se z raza vrnil v zajedo, ki jo je pregrajevala gladka plat z nekaj rjavega starega železja, mi je Matjaž zaklical, da ga bom moral počakati.

Prekrel sem vrv, ki ni bila dolga petdeset metrov, ampak le petinštirideset in se sprjaznil z nerodnim visenjem.

Prijatelj je igro nadaljeval brez predaha. Spodaj na stezi tik pod steno so hodili plezalci z vrvmi prek ramen. Postalí so in gledali navzgor. Vse je polno živelo, utripalo in se veselilo: planinci, plezalci, oblaki, sonce in veter ...

Domov bom pisal: »Pozdrave iz štajerskih gora!«

Napeta vrv me je zdramila.

Zajeda se je iztekla v ozki grapi pod previsom, ki je zapiral prehod v naslednjo zajedo. Iz kota je visela le pretrgana rdeča vrstica, obešena v mokro leseno zagozdo.

»Ni bilo tu nekoč več varovalnega železja,« razmišljam, glasno pa vprašam: »Matjaž, kako ti je ostal v spominu tale previs?«

»Z nekaj klini!«

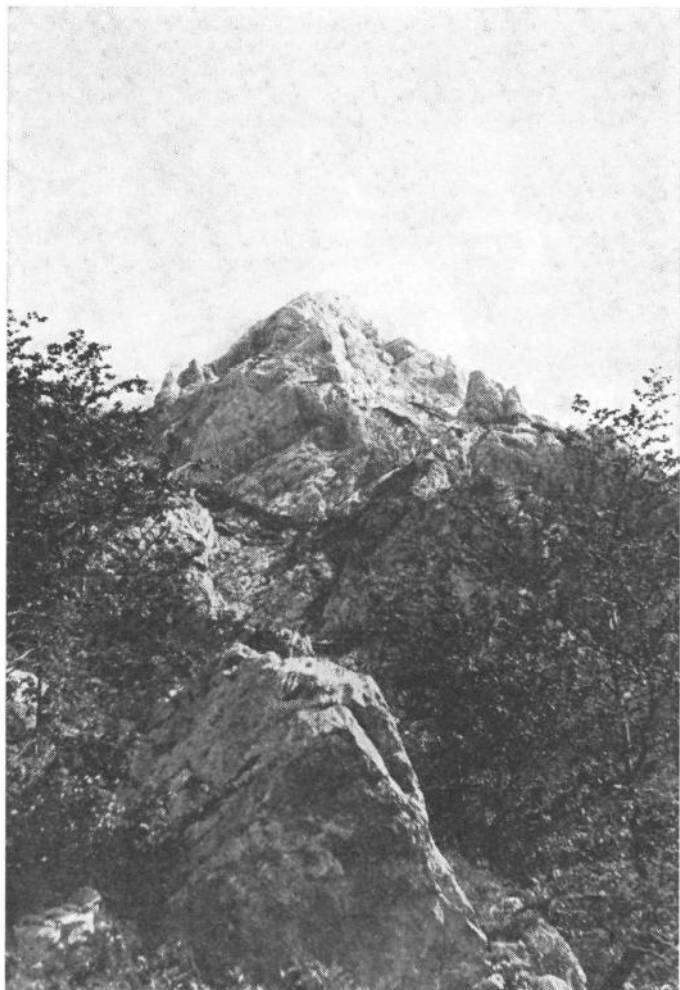
Res sem jih ugledal, precej visoko, zabite za sive preperete zagozde.

»Nekaj za lažjo moralo je videti, pa bom raje uporabil zatič!«

Za pasom sem iz zajetnega šopa izbral primerne ga in ga z vso silo zatlačil v globoko poč, da ga nikakor ne bi bilo mogoče izruvatí. Spet sem se počutil močnega. Oporno, tako da sem se z rokami držal za poč, s podplati plezalk pa le od strani močno nasljanj na skalo, sem preplezal previs in se nato po navpični stopničasti steni povzpel do kamnite police. Še ves zadihan sem pričel vleči vrv, ki je padala naravnost navzdol. Vse skalovje okrog mene je bilo mokro, ker je iz streh zgoraj venomer kapljalo. Ojstrico so zagrnille razburkane megle in pričel je pihati glasen veter; preglasile so ga le še ovce, ki so se pasle na ravnici ob koči, zraven pa neprestano meketale in pozvanjale z zvonci.

Prišla sva v zgornji del Dedca.

Nad polico, kjer sem udobno počival, je bilo možno izplezati le po levi strani, kjer sta vodili dve poči. Desno, široko in globoko, so kmalu pregradile strehe. Izhod je bil mogoč le po levi: ozki, gladki, mokri in previsni, ocenjeni najvišje v smeri, šest minus.

Iz počí se je bilo treba potegniti še bolj v levo do krušljivega razčlenjenega nosa z nekaj slabimi klini, ki je izrazito štrlel naprej. Nobenega drugega izhoda ni bilo. Tega najtežjega mesta v smeri sem se kar nekam bal.

Matjaž si je pomagal z lestvico in pri tem sva se oba bala, da se bo dolgi jeseniški klin, v katerem je visel, izruval. Šele, ko mu je više uspelo priti do novih kosov železa, je najina napetost popustila. Pogumno se je oprijel skalnatega nosa in se potegnil za rob. Ko je potem nanj še stopil, je prestrašen zavpil, da se je tako zamajal, da bi ga lahko z lahkoto porinil na melišče.

»Prišel sem v lažjo krušljivost,« sem ga še slišal, ko je vrv pričela teči hitreje.

Leva smer je venomer polna zanimivih zagat. Nad krušljivim previsnim nosom sva nekaj časa plezala po ozki strmi zajedi, naenkrat zaprti z manjšo streho, vrhu katere je tičal klin. Ta streha pa je bila pravzaprav le velik kamen, prebit ob gmoto.

»Te potegnem po zraku,« se mi je režal navzdol Matjaž, ko sem počival in se držal za robove strehe.

»Pusti šale za vrh,« sem mu jezno zabrusil in se takoj nato potegnil čez, da je videl, kako mi tako pomoč vendarle ni bila potrebna.

Da je bilo vreme ta dan, kljub slabemu jutranjemu začetku, vendarle z nama, sem spoznal takoj zatem, ko sem preplezal zadnjo zaporo, vlažno poč od strani zajedeno v odlom, in se nato nad njo po lažjem pečevju sprehodil do borovja na grebenu, kakih dvajset metrov pod najvišjim možicem. Iz vseh okoliških dolin so se pričele vleči megle, za nameček pa je še votlo zagrmelo.

Dobri dve uri zatem, ko sva se lotila Leve smeri, sva se premočena od nenadne popoldanske plohe zaletela v vrata kočje na Korošici. Pa mi tega sploh ni bilo mar, moje misli so bile še naprej v skalah, v sivi vlažni pečini, ki se je zavijala v meglo. Še vedno sem plezal in bil srečen. Komaj v spomin potisnjeno dejanje je ostalo še naprej obsijano s soncem.

Kratek opis smeri iz teksta:

Spominska smer Geršak-Grčar v Vežici (ocena V, višina smeri 390 m, v začetku junija plezala Franci Vrankar in Milan Vošank).

Južni raz Turske gore (ocena II.—III., nekaj mest težjih — okrog IV. težavnostne stopnje; višina smeri verjetno okrog 400 m, prej več; plezal sam konec junija in zaradi snežne plohe obrnil nekje sredi smeri).

Beli raz v Dedcu (ocena V+, mesta A; višina smeri 130 m).

Leva smer v isti steni (ocena V, višina smeri 150 m; obe smeri sredi julija plezala Matjaž Lenassi in M. Vošank).

UTRINKI Z NOTRANJSKE PLANINSKE POTI

BOŽO JORDAN

Notranjska planinska pot (NPP) spada med naše mlajše planinske krožne poti. Odprli so jo leta 1978 v počastitev 200-letnice prvega vzpona na Triglav. Zgodovinar, ki bo pisal o njenem nastanku, v vodniku tega datuma ne bo našel (PV 1977/786).

Notranjska je s planinske plati malo znana, razen nekaj izjem, čeprav tega ne zasluži.

Morda bo prav ta pot pokazala tudi manj znane in obiskane vrhove ter kraje. Pot se pričinja in konča v Logatcu. Prva točka je vrhniška planinska postojanka Koča pri razglednem stolpu (Špica, 735 m). Zelo blizu, lahko dostopna, kočja pa ni stalno odprta.

Je pa stolp vedno pripravljen sprejeti obiskovalca in mu glede na vreme pokazati obzorje. Tu je še žig za M. V bližini je Ulovka, ki ima dve vlečnici (planinska karta: Polhograjsko hribovje z okolico).

Pojdimo na Vrh nad Rovtami (884 m), saj so tu prej bile M in LPP. Če boste iskali žige, si zapomnite, da so z njimi težave. N je trenutno v domačiji Vrh 4, ostala dva pa sta v gostilni, ki je menda odprta le ob koncu tedna. Mnogo bolj zanimivo je to, da boste na hiši blizu cerkve, poleg razgleda, našli na njej smerno tablo še starega SPD.

Medvedje brdo je kar precej raztresena vas. Razgleda ni posebnega, je pa kraj po svoje vendarle zanimiv. Smo v območju nekdanje stare meje, katere sledovi so še vidni.

Mahnimo jo na Javornik (1241 m). Možnosti je več, saj držita tja gor kar dve vozni poti. Sicer z Lomi ob Oblaka do vrha je le pol ure hoda. Če je dom zaprt, je žig na voljo pri sosednji domačiji. Pot, ki teče čez Hrušico, pomeni svojevrstno zanimivost, vijuga se skozi gozd in je samotna. Ali pa tudi ne, saj hrani ostanke rimske trdnjave, kot pomembnost prelaza iz vzhoda proti Italiji (kohortni kastel Ad pirum). Kmalu smo v Bukovju (584 m); odtod gremo preko Gorenja (630 m) na Sv. Lovrenc (1020 m). Hrib je vreden obiska, le ob izdatni rosi je »težko« dostopen! Seveda, če trave in čudovitih brstičnih lilij ne bodo pokosili. Razgled na sever zapira gozd (Pregledna karta občin Postojna in Cerknica, 1976). Južno pod nami je vas Studeno (581 m), vzhodno Strmica (634 m), tod prek drži cesta na Planino. Pod nami je Postojnska gmajna. Morda dobi kdaj še kako markirano pot z druge strani, da ne bi bilo treba po isti poti nazaj v vas. Sicer drugače tako ne moreš obiskati Erazma Predjamskega in Nanosa, ki sta tudi v 1 in N (zadnji še za TV) obvezna. Raz njega jo mahujemo na jug, čez Razdrto in Senožeče do »največje« slovenske poskusne sončne elektrarne na Vremščici. Preden se spustimo z nje, si poiščemo naš naslednji cilj; tam nekje na vzhodnem obzorju, malo pod Pivko vidimo spet steber TV. Že smo na Taboru (Šilen Tabor, 751 m). Tu sta dva stolpa, ki ju vidimo že iz vasi Narin (478 m), televizijski in cerkveni. Cerkev sv. Martina hrani stare freske. Razgled je nepozaben, lep je tudi vzpon. Izbrali smo si svojo pot. Šil smo iz Narina čez železniško prago, tja pod skalnato vršino. Malo pre zgodaj sicer, ker vse košenine še niso bile pokošene. Zavaljo tega je bilo kar precej

rose, malo pod vrhom na skalah pa so sikali tudi gadje, debeli in leni. Stezo je le težko najti. Na zahod vidimo prek doline naselja Neverke, Košano in za njimi Vremščico. Na severozahodu so Javorniki, po njih je tekla stara meja, pod njimi pa je Cerknjiško jezero, ki si ga bomo lahko ogledali z zadnjega tisočaka. Na vzhodu je v dolini Zagorje z izvirom Pivke (od tu je vozna pot na Tabor) in daleč nad njim je Snežnik. Ne pozabimo se ozreti tudi tja proti Škocjanskim jamam.

Praden pridemo na naslednji najvišji vrh, se oglasimo še v domu na Sviščakah, izhodišče za vzpon na najvišji vrh Notranjske, Snežnik (1797 m); na vitko, daleč v pomlad zasneženo goro, ki je z vzpetin vidna domala od vsepovsod v Sloveniji. Ali narobe, ob lepem vremenu je razgled s Snežnika enkrat, ko vidimo obsežne snežniške gozdove, tam daleč so Alpe pa tudi Kvarner je pod nami. Zato je treba imeti malo sreče — imel sem jo pred leti — ker je Snežnik prva pregrada vlažnemu morskemu zraku na poti v notranjost — zato je pogosto oblačen in je na njem obilo padavin. Potem ni čudno, če je vrh tudi omembe vreden botanični vrt.

S Snežnika smo se spustili v Leskovo dolino (do tu smo se marsikdaj pripeljali s kolesi z Dol. Jezerca). Prišli smo do gozdarske kočice. Pri Koritih smo prestopili staro mejo in se oglasili v gradu Snežnik, kjer je zanimiva muzejska zbirka. In tako smo prišli v Loško dolino, po kateri teče Mali in Veliki Obrh (ponikalnica). Po njej so speljali gozdarji od Markovec (580 m) E 6 (Evropska peš pot); z vasi smo šli od spomenika naprej po gozdni cesti do vznožja Racne gore. Ko smo to goro prvič iskali za TV, tam nekje z Uršljih lazov, smo našli lovsko kočico »Urško«. Pri njej je neki Bločan v krogu svoje družine raztegoval meh in tako smo jo odkrili. Tedaj sem ga povprašal za pot in za ime gore. Odrvnil mi je, da od doma že ve, kateri vrh bi to bil, tu pa ne ve, kje je. Tako smo jo mahnil kar naravnost proti dozdevnemu vrhu. Vrh ni razgledan, pa tudi ne izrazit, poraščen je. Škatlo z žigom TV smo našli povsem naključno, ker so jo koprive mirno obrastle. Danes sta tu dve škatli! Od lovske kočice so zelo dobre markacije TV do vrha (1140 m). Pol ure in si na cilj.

Če bi bil vrh razgledan na primer na jug prek Kovarnika (1052 m) in Sv. Andreja (1065 m), bi morda videl Babno polje (755 m), jugovzhodno iz Starega trga, ob cesti za Prezid, kjer je slovenski mrzlotni tečaj. Doslej so že dvakrat namerili — 34,5°C in januarska temperatura tu ni dosti nižja od kredariške, čeprav je nižje in je bližje morju. Na vzhod čez Kavko (1025 m) je Loški potok (v vasi Hrib je žig TV). To je lep primer kraške uvale, ki je nastala iz niza vrtač, na dnu pa so slikovito nanizane njive, sredi katerih teče potoček. Na sever gre N na Bloško planoto (Bloke veljajo krasoslovcem za 13 km² veliko kraško polje). Tu so doma že več kot 200 let stare evropsko znane bloške smuči. Nekoč je bil tu raj za slovenske jadrance (pred vojno in po njej). V Novi vasi je gostilna, ki pa je ob torkih zaprta; v gostilni je namreč shranjen žig. Mimogrede naj povemo, da je bil v tej vasi doma znani kirurg dr. Božidar Lavrič.

Obiščimo še zadnji tisočak, že iz Valvazorjevih časov znano Slivnico (1114 m), ki je po vojni dobila dom. Tega so zdaj spet odprli in je v privatni oskrbi, ob torkih pa imajo zaprto. (TV in obvezen žig za razširjeno pot.) Slivnica je zadnja gora na naši poti. V domu so Perkove coprnice, le-te s Slivnice ne letajo več, pač pa letajo zmarjari. Na Slivnico sva prvič pripešala s Končijem tedaj, ko je bilo v jezeru največ vode. Z Martinjaka (563 m) sva jo za soncem prvi maj 1955 ubrala z Marino, po eni izmed poti, kjer so hodili kosci in grabljice. Mama mi je pripovedovala, da je za male denarje nosila jerbas s hrano za kosce in sicer z Dolenjega jezera prav na Slivnico. Danes je steza zaraščena. Cesta na vrh drži z Velikih Blok čez Radlek (778), s sedla pa mimo spominskih obeležij in lovskega doma do vrha ali z Grahovega (do sedla). Na zahod se spusti v Cerknico.

Letos je bilo v tem času zanimivo opazovati Cerknjiško jezero. Bela jadra so plula po vodi! In to zdaj, ko bi morala biti na njegovem dnu košnja. Tako visoke vode v tem času tudi stari očancl ne pomnijo. Sam sem kot študent okusil košnjo tega dne v pasji vročini, brez vode. Še huje je bilo, ko sem šolarček na počitnicah moral volom odganjati brenclje. Menda sta stara mati in teta imeli večje težave z menoj kot z voli. Ozrimo se s te gore še na jug proti Snežniku, proti jugovzhodu na Križno goro (856 m), ki skriva pod seboj Križno jamo s podzemskimi jezeri. Pred njo je vas Žerovnica (567 m), ena značilnih slovenskih obcestnih vasi. Od tu na vrh Križne gore je lep sprehod. Dobro opazujemo, kajti malce vzhodneje od gore bomo prepoznali poraščeno Racno goro.

Ko se spuščamo z vrha, lahko občudujemo rajdo Julijcev. Naredimo še skok po domovini Martina Krpana, čez Begunje in Padež na Pokojišče (732 m), na Menišijo. Tu se še zadnjič srečata obe poti M. in N. Po napisni tabli tam sredi gozda, ki jo je bolje zgrešiti, piše, da se bomo morda srečali s kosmatincem. Če dobro poznate Menišijo, potem lahko obiščete še Pikel, neobvezno točko razširjene poti. Če pa želimo končati notranjsko planinsko pot, pa moramo na Kališe do Tončkovega doma na gozdni jasi. Tu si bomo odtisnili še zadnji žig te poti, ki je pred njegovimi vrati.

TROJE DOŽIVETIJ

MILAN REBULA

1. Okoli Cordillere Blance od Yungaya do Careza

To je tako imenovana »najlepša tura v Cordilleri Bianchi«, dvakrat se vzdigne na višino 4800 metrov, odkoder se odpirajo razgledi na vse strani in drži mimo številnih lagun, bogatih s postrvmi, vsega skupaj pa je le za tri dni hoje. V pisani družini z vseh koncev sveta sem se odpravil na to pot, zraven pa so bili Francozi, Peruanci, Švicarji in Izraelci, vsega skupaj nas je bilo okoli 20, zato smo najeli kamion, ki nas je zgodaj zjutraj odpeljal iz Huaraza mimo Yungaya do Lagune Llanganuco, po ozki cesti, ki se začne od Yungaya naprej strmo vzpenjati, tik nad glavo pa se poganjajo v nebo nekaj stometrske navpične plošče, preko katerih polzi voda, ki priteka z ledenikov. Pravijo, da je laguna Llanganuco najlepša v Cordilleri Bianchi, izredno pestra je favna in flora; le kdo bi si zapomnil imena vseh ptičev, ki letajo tod okoli. V okras so ji ledeni velikani kot Chacararaju, Huandoy, Chopicalqui in Huascarán. Kamion nabija po makadamski cesti, pa mi Alfredo kljub vsemu hrupu pripoveduje o dveh Jugoslovanih, ki sta padla petsto metrov globoko, ko sta nadelovala novo smer na Chacararaju, pa je eden od njiju čudežno preživel ta padec. Na misel mi pride Igor, ko sva se v Ljubljani meseca maja leta 1975 poslavljala, on je odhajal s svojimi prijatelji na ekspedicijo v Peru, naša ekspedicija pa je bila tik pred odhodom do Himalajo, na Makalu. »To pomeni, da se vidiva šele decembra,« mi je zaklical. Ni ga bilo več nazaj, Chacararaju ga je vzel k sebi. Kamion nas je pripeljal na višino 4800 metrov, na prelaz Portochuelo, kjer smo bili v isti višini z ledeniki na drugi strani doline pod Piscom; navpične ledene stene Chacararaja so bile tako blizu, da bi se jih skoraj dotaknil z roko. Do tu sem prišel že pred enim tednom, prespal sem v zavetišču pri jezeru Llanganuco, zjutraj sem se povzpel še do sedla, nato pa me je slabao vreme odvrnilo od nadaljne poti. Prav zabavne reči so se mi dogajale, ko sem skušal ponoči priti v zavetišče, ki je bilo zaklenjeno na vseh straneh, okna so bila zadelana z mrežo, zunaj pa je neusmiljeno deževalo in sem bil premočen do kože. Najmanj eno uro sem razbijal po vseh oknih in vratih okoli bajte, saj sem bil prepričan, da v njej spi čuvaj, ki bi mi moral odpreti. Končno sem odnehal, vdal sem se že v moko usodo, ko sem pri nekem oknu odkril, da ima mreža, ki brani komarjem dostop v hišo, dolgo zarezo, skozi katero bi se lahko sprazil v notranjost. Uspelo mi je, da sem se nekako zrnil noter in potihoma sem se odpravil po prostorih, saj me je spremljal nelagodен občutek, da je v hiši še nekdo. Res mi je skozi priprta vrata udarilo na uho smrčanje, ki me je kar prikovalo na tla. Brž sem se odtihotapil nazaj in se umaknil skozi okno. Zagrabil sem za polico, na kateri so bili krožniki in skodelice, da bi si pomagal. Ni vzdržala, skupaj s polico in vsemi stvarmi, kar jih je bilo na njej, sem padel na betonska tla. Bil je to hrup, ki bi tudi gluhega spravil pokonci. Mojega čuvaja pa ni bilo blizu. Z razbolelimi kostmi sem se pobral in se spravil ven, v deževno noč...

Na sedlu smo poskakali s kamiona (tu čez gradijo cesto, ki bo povezala dolino na oni strani s Callejonom de Huayllas z glavno dolino). (Za vse trekkinge, ki jih opisujem in še kakšnega zraven, se dobijo opisi in skice pri Pepetu v hotelu Barcelona v Huarazu, izdal pa jih je South American Explores's Club v angleščini. Ne pozabite si tudi ogledati Laguno Paron, do katere se lahko pride tudi s kamionom, cena prevoza v eno smer se suče okoli dolarja in pol, pa termalnih vrečev Chancosa, kjer velike skalne votline tvorijo naravno savno.)

Življenje v Peruju je za naše pojme poceni, hrana je trikrat cenejša, hoteli so od pol do enega dolarja, seveda le najcenejši, avtobusni prevoz je tudi cenejši kot pri nas, seveda pa moramo upoštevati, da so razdalje tudi mnogo večje, v Peru bi lahko postavili pet Jugoslavij. Precej podobno je stanje v Boliviji in ne verjamem, da bi se bistveno spremenilo v nekaj letih, kajti tu je večina prebivalstva indijanskega rodu, njihova kupna moč je zelo nizka.

Prvega dne smo hodili bolj malo, spustili smo se do Colcabambe na višino 3000 metrov, z vseh strani so prek skalnih plati padali v dolino slapovi, kajti meja večnega ledu se premika vse višje, baje se je v sto letih dvignila za 500 m.

Ta pot v bistvu obide Chacararaju; drugega dne smo se vzpenjali Punt Union (4800 m) nasproti, mene pa je spet mučila diareja, imel sem celo nekaj vročine pa tudi drugim se ni godilo dosti bolje. Joseph, Francoz, ki ga je višina precej prizadela, je ves čas brcal v šope trave: »To ni nobena steza, to je bordel, tu se sploh ne da hoditi!« Najglasnejši pa so bili Izraelci, ki niso pričakovali tako zahtevne hoje; mislili so, da se odpravljamo le na krajši izlet; zahtevali so konje, ki bi jim nosili prtljago, grozili so, da bodo vložili prijavo na peruansko Federacijo za alpinizem. Kjer je dim, tam je tudi ogenj. Izraelci so poskrbeli za oboje, kar bom še opisal. Ta vzpon na Punta Union nas

Je povsem razkropil, bili smo kot Napoleonova vojska pri umiku iz Rusije. S sedla je tak razgled, ki ga planinec išče celo življenje in sluti, da neke obstaja pa ga nikakor ne more najti. Na naši desni je v višino kipel divji Tauillaraju; žarki zahajajočega sonca so se lovili po lomečem se ledeniku. Pred nami je vztrajal Artesonraju, najlepši vrh, kar sem jih kdaj videl. Tudi Alpamayo se je prikazoval v daljavi, uradno izbran za najlepšo goro sveta, vendar name ni naredil velikega vtisa. Pozno je že bilo, morali smo hiteti, da smo ob dnevni svetlobi še lahko sestopili v dolino. Večina od skupine je ostala na oni strani prelaza, le Izraelci niso znali presoditi svojih sposobnosti in jih je noč zalotila prav na vrhu prelaza. S seboj niso imeli baterij in tako so morali bivakirati na višini 4800 m v tankih spalnih vrečah, primernih za spanje v hotelu, ne pa na prostem na tej višini. Zjutraj, ko so se z višine spustili do travnatih ravnin, so prižgali šop trave, da bi se malo ogreli, ker pa je pihal močan veter, se je ogenj razširil v velik požar, ki je požgal velike količine trave in grmovja, zaustavil ga je šele širok potok, ki je tekel z gora. V teh predelih so izredno obsežna močvirja, tudi jaz sem se izgubil v enem od njih, do kolen sem se vdiral v mehke šope trave, ki so od daleč videti varni, šele ko stopiš nanje, ugotoviš, da je to le blato, ki te ne izpusti iz svojega objema. Nekaj ur je trajalo, preden sem uvidel, da ne bom dosegel drugega brega, saj je po sredini močvirja tekel globok potok, če pa bi se odločil za plavanje po tej vodi, bi gotovo staknil pljučnico. Moral sem se vrniti in močvirje obiti. V taboru so me že čakali preostali fantje; pekli so postrvi, ki jih je veliko v teh jezerih. Večina jih je bila utrujenih in soglasno smo se odločili za enodnevni počitek ob jezeru. Mimo nas so hodili alpinisti, ki so bili namenjeni na različne vrhove. V Cordillero Blanco sploh ne prihajajo več velike ekspedicije; to so naveze dveh ali štirih prijateljev. Najamejo si enega ali dva osla, da jim pritorori prtljago do baznega taborišča. Tu je v veljavi tak sistem plezanja, kot ga poznamo v Evropi v Centralnih Alpah, le za aklimatizacijo si je treba vzeti kakšen teden časa. Izredno ugodno je tudi, da pristopni marši trajajo od enega do največ treh dni. Večina alpinistov je že prišla do spoznanja, da je dosti bolj primerna majhna skupina prijateljev, ki je veliko bolj gibljiva kot pa velika odprava, kjer pogosto pride do medsebojnih trenj. V velikih odpravah vidijo domačini vir zasluzka in tako nujno pride do stroškov, ki se jim majhne skupine lahko izognejo. V Huarazu deluje tudi Club Andino, kjer se lahko pozanimате, kje tečejo smeri, ki so bile preplezane v zadnjem času. Zadnji, to je četrti dan, nas je čakal samo še sestop po veliki vročini do Cashapampe, od koder smo se s kaminom pripeljali do izhodišča, do Huaraza.

2. Cordillera Huayhuash

Ta Cordillera je pravzaprav nadaljevanje Cordillere Blance proti jugu, izhodišče za vzponne in popotovanja po njej pa je Chiquian, idlično mesto na nadmorski višini 3300 metrov. Tu sem v štirih dneh prehodil razdaljo Chiquian—Pacllon—Llamarca—Chiquian, po pokrajini, ki je precej spominjala na nepalsko, predvsem zaradi terasastih polj in pa zaradi ostrih oblik predgorja. To je bil moj najljubši trekking, kar sem jih opravil v dveh mesecih, ki sem jih preživel v Huarazu, kjer sem stanoval pri Pepeju v hotelu Barcelona. Pepe je svetovno znan, saj se večina alpinistov in popotnikov, ki obišče Cordillero Blanco, nastani kar pri njem v petem nadstropju, kjer ima po tleh položenih najmanj 30 žimnic; to so nekakšna skupna ležišča za pol dolarja na noč. Chiquian leži približno 80 km od Huaraza, vendar nisem imel sreče s prevozom; v kraj smo prispeli šele pozno ponoči. Moj hotel je bil kar glavni trg, pod migetajočim zvezdnim krovom, sem se ulegel na betonska tla. Motila me je luna, s tal je prihajal hlad in nikakor se nisem mogel udobno namestiti, vsake pol ure sem se prebujal. Komaj sem pričakal jutro; že s prvim svitom sem se odpravil na pot. Ko gledaš Cordillero Huayhuash iz daljave, si kar malo razočaran. Oči drsijo po valoviti sivini in dolgo še traja, preden se končno pogled ustavi na mogočnih šesttisočakah, ki se dvigujejo nad monotonimi planjavami. Tu v Chiquianu pa se očem odpre popolnoma drug pogled. Globoke in ozke, ki jih ne vidijo iz daljave, se nenadoma prikažejo pred teboj in preplezajo višavje na vse strani. Pusto nerodovitno višavje predstavlja oster kontrast majhnim vasicam, posejanim po bregovih dolin ter zelenim terasastim poljem. Po dolinah je obilo vode, ki priteka s Cordillere, zato se je vse življenje ustalilo tam. Pot, ki sem jo opravil, obrede nekaj teh dolin. Vsakih nekaj ur zadeneš na novo naselje, zato ti ni treba preveč skrbeti za hrano. Jaz sem jo kljub temu nosil s seboj, saj sem užival, ko sem najmanj dvakrat na dan ob poti zakuril ogenj in si pripravil hrano. Ozračje je v mesecih od maja do oktobra izredno suho, sonce pripeka na vso moč, tako da se je dračje, ki ga je na kupe ob potokih, vedno vnelo, kot bi bilo prepojeno z bencinom. Pot se je prvega dne spustila tristo metrov do reke, po nekajurni hoji ob njej jo je bilo treba prečkati po mostu, nato na drugi strani slediti reki še pol ure, dokler ne prideš do naslednjega potoka. Tu se spet prične vzpon. Okoli tretje ure popoldne sem prišel do Pacllona; hiše so bile posejane po bregovih nad velikim nekaj stometrskim odlomom. Dolina, po kateri je tekel divji gorski potok, je tu naredila oster ovinek, kar je dajalo tej vasi

enkratno razgledno lego. Sedel sem v travo in se do večera nisem premaknil. Užival sem v toploti, ki mi je skozi kožo pronicala v telo, nekaj sto metrov pod menoj pa je bučala voda, zeleno žito pa je na terasastih poljih valovalo v vetru. Počutil sem se kot da bi bil v orlovskem gnezdu visoko nad dolino. Ti kraji so vredni obiska že zaradi ljudi, ki živijo tam; njihova prijaznost in gostoljubnost nima meja. V vasi so me brž povabili pod streho in se spustili z menoj v prijateljski pogovor, kajti kot sem že omenil, so ti ljudje po večini plašni in se tujih popotnikov boje. Zgodilo se mi je, da so mi v neki vasi v Cordillero Blanci grozili s sekiro, in sicer ko sem zavil na dvorišče in skušal kupiti hrano, ko pa sem nadaljeval pot, jim ni bilo odveč priteči za mano in me prositi za denar. Tu v Cordillero Huayhuash se take stvari ne dogajajo. Otroci ki so pritekli za mano, so me spraševali le vsakdanje reči, od kod sem, zakaj smo vsi tujci tako visoki in svetlolasi, kazali so po dolini navzgor in mi govorili, da je tam zadaj čudovito, jezera so in beli andski špiki nad njimi.

Druga dne steza nadaljuje po dnu doline ob potoku ves čas med skrivenčenim, pritlikavim drevjem, obraščenim z mahovi in lišaji. Počasi sem napredoval; vzpon ni bil nikjer pretirano strm. Seveda nisem izpustil priložnosti, da zakurim in skuham kosilo, pa sem vseeno dovolj zgodaj prišel na višino 4000 metrov, odkoder se mi je nad velikansko krnico odprl pogled na Yerupajo, Rondoyi in Yirishanco. Skrajno težavne so stene s te strani. Tu nekje so pred časom potegnili svojo smer mojstranški alpinisti. Kar za dve debeli uri je hoje prek zelenih travnatih ravnin, ko te pot vodi mimo Lagune Jauacocha, proti goram, ki v polkrogu obdajajo jezero in zaključujejo to edinstveno panoramo. To so pogledi, ki ti ostanejo v spominu vse življenje zaradi svoje enkratnosti in mogočnosti.

Tretji dan je bil najzahtevnejši. Hodil sem takorekoč od jutra do večera. Povzpel sem se na greben v višini 4800 metrov, od tam pa je pot zavila navzdol proti kraju Llamac, ki leži na višini 3000 metrov. Pustil sem ga za seboj in nadaljeval po dolini do neke zapuščene kmetije. Zakuril sem si mogočen kres in ob njem premišljeval pozno v noč. Ni se mi mudilo pod streho, saj je bilo zunaj toplo. Zvezde so prijazno mežikale z jasnega neba, vedel sem, da je pred mano le še nekaj ur hoje do Chiquiana. Ponoči so me spet napadale bolhe, velika nadloga v Peruju. Stakneš jih lahko prav povsod. Na trgu ti skočijo pod hlače, če pa si se jim tam izognil, te pričakajo v hotelski postelji in ti ne dajo spati. Druga velika naloga je amebična diareja. Jaz sem jo imel pet mesecev, ker sem pil vodo povsod, kjer je le bilo mogoče. Voda, ki v mestih priteka iz pip, je močno klorirana in ni nevarna, vendar te v hribih pogosto zavede, ko gledaš kristalno čiste potoke na višini 4000 metrov; nikjer ne vidiš goveda in si misliš, da ti od te vode ne more biti nič. Ne pijte nobene vode iz potokov, v katero niste prej zlili nekaj kapljic joda. Videl sem mnogo ljudi, ki so imeli hujšo obliko amebične diareje in jih je dajala vročina, glavobol in podobno, pa so kljub temu nadaljevali potovanje. Mene na srečo ni močno prizadela. Pozdravile pa so me šele tablete, ki mi jih je dal dr. Horvat, zdravnik kranjske ekspedicije v Cordillero Blanco.

3. Od Olleros do Chavin

To je eden od krajših izletov v okolici Huaraza in tudi slikovit ni tako kot na primer pot, ki te pripelje okoli Chacararajuja v Quebrado Santa Cruz. Je pa ravno tako zanimiv, saj te privede v Chavin, kraj, od koder so se začeli širiti valovi prve kulture, znane na južnoameriškem kontinentu. To kulturo skušajo vzporejati z olmeško civilizacijo, ki se je razvijala v približno istem obdobju, to je okoli 1000 let pred našim štetjem na tleh srednje Amerike. Presenetljiva je predvsem zunanja podobnost božanstev, ki so jih častili v obeh civilizacijah. Vendar, trdnih dokazov za to še ni. Treba bo počakati, da bo na voljo več dokaznega materiala, saj so južnoameriške visoke planote in džungle prava zakladnica še neodkritih virov. Od vasice Olleros do Chavina je dva dni hoje. Prvi dan sem se zjutraj z avtobusom zapeljal nekaj deset kilometrov iz Huaraza ven do križišča, od koder je bilo treba nadaljevati peš. Po polurni hoji sem že dosegel Olleros, majhno vasico z zvedavimi prebivalci. Zanimivo je, kako se ta odnos Indijancev do belcev spreminja od vasi do vasi. Večinoma so to zaprti ljudje, ki se belih popotnikov boje, hkrati pa jih skušajo čim bolj izkoristiti. No, vsi niso plašni. Sodeč po izkušnji nekega mojega francoskega prijatelja, ki je šel na Cordillero Negro, gorovje na drugi strani doline, od koder je lep razgled na najlepšo gorsko skupino na svetu, Cordillero Blanco. Hotel je narediti nekaj zanimivih posnetkov s fotoaparatom pa so ga brž obkrožili domačini in ga obtožili, da je ameriški vohun, ki jim je prišel krast zemljo. Nič ni pomagalo zatrjevanje, da je on prijatelj, Francoz, kajti za domačine so vsi s svetlimi lasmi — Američani. »V začetku so bili le trije, z njimi nisem imel problemov, saj treniram rugby, kmalu pa se jih je nabralo petnajst, dvajset okoli mene, vrgli so me na tla, brcali in topli. Še zdaj ne vem, kako sem ostal pri življenju.« Jaz na srečo podobnih izkušenj nisem imel, v glavnem so me nadlegovali za denar. Izjema in osvežitev v tem pogledu so prebivalci Cordillere Huayhuash, ki jih bom opisal v posebnem poglavju.

Ti so me resnično sprejeli, vabili na domove in se pogovarjali o vsem mogočem, le za denar me niso prosili. Verjetno ravno zaradi tega ostane ta pot po Cordilleri Huayhuash v najlepšem spominu popotnikom, za katerimi je veliko podobnih pešpoti in so imeli priložnost primerjati med njimi. Tile Indijanci iz vasi Olleros so le zvedavi, kot samo po sebi umevno pa jemljem, da se podijo za menoj otročaji in me nadlegujejo za denar. Kmalu ostanejo za menoj tudi zadnje hiše. Pot se blago vzpenja. Ves dan hoje je pred mano po širnih planjavah, poraslih z gosto, bodečo in visoko travo. Gorski velikani okoli mene niso preveč impresivni, niti višine 6000 metrov ne dosegaajo, vendar je to dobrodošel trening za aklimatizacijo za kasnejše ture. V daljavi pred seboj vidim sedlo, upam, da ga bom dosegel še danes. Kmalu sem pod njim in moram se odločiti, ali bom prespal na tej strani grebena v zapuščenih pastirskih bajtah ali pa bom poskušal prekoračiti sedlo in se spustiti na drugo stran v dolino. Sedlo se mi zdi blizu, ostaja mi še najmanj dve uri dnevne svetlobe, zato se odločim za pot naprej. Hitro se vzpnem. Sem že na sedlu, vendar — kakšna prevara. Pred menoj se dviguje drugo sedlo, višje od tega, na katerem sem zdaj in za nameček mi grozi slabo vreme. Spustim se v tek, na višini 4500 metrov se dvigujem vse višje, prve deževne kaplje začnejo padati z neba, kmalu pa se spremene v sodro, ki nabija po mojem telesu. Pretmast sem, da bi se vrnil. Nadaljujem tek skozi sodro, zavedam se, da počitek ne pride v poštev, saj nimam baterije. Raje ne pomislim, kakšna bi bila noč na tej višini pod skalnim previsom. Pričenja se mračiti, ko dosežem sedlo, z upanjem, da bom tam zagledal dolino. Toda pred menoj je le pusta skalna ravnica, ki se nekje daleč pred mano prevesi na drugo stran. Pospešim korak, pljuča mi hoče raznesti, ko se borijo, da bi telesu dovedla dovolj potrebnega kisika, ki je na tej višini tako redk. Zdaj dirjam kot bi bil na tekmih, le da jaz tekmujem z nočjo, ki se vse bolj približuje. Končno dosežem sedlo, nevihta se že oddaljuje, le tu in tam še priplava kakšna snežinka po zraku. Sedlo odsekano pada na drugo stran, vendar je čez navpično steno varno speljana inkovska pot, ki omogoči prehod na pobočja pod steno. Ploščati kamni, po katerih bi se v lepem vremenu mirno sprehajal, se zdaj spremenijo v pravo drsalnico. Ne smem biti previden, kajti le v dolini bom na varnem pred ostrim andskim mrazom, zato tečem hitro, kar se le da. Na nogah nimam gorskih čevljev, pač pa sandale, ki so za hojo sicer prijetni, za tako divjanje pa niso najbolj primerni, saj ne dajejo nogi čvrste opore. Pravi čudež je, da si tedaj nisem zvinil gležnja. Globoko v dolini vidim velike balvane, pod katerimi bi lahko prespal na prostem, na mokrih travnikih. Nič kaj prijetno mi ni, ko se spominim, da se lahko popoldansko neurje ponovi, zato tečem, čeprav se dan že izgublja. Tema postaja vedno gostejša. Tudi tokrat imam srečo. Kot prikazen zraste pred menoj velik balvan. Pod previsom pa je ravno dovolj suhega prostora, da v trdi temi razprostem po tleh spalno vrečo in odpotujem v deželo sanj. Pot naslednjega dne drži le navzdol, zgodaj zjutraj me v prvi vasići pozdravijo prijazni Indijanci z nenavadnimi potezami obraza. Zelo me spominjajo na naše cigane. Obraz je ozek, koščen in podolgovat v nasprotju s tipičnim širokim obrazom drugih indijanskih plemen. Postrežejo mi s hrano. Presenečen sem, ko zanjo nočejo denarja, vendar mi razložijo, da si s svojim denarjem lahko kupim glasbo. Iz hiše se prikažejo trije godbeniki s kontrabasom, violino in nekakšno miniaturno kitaro, ki se tu imenuje charango. Na ušesa mi udari svojevrstna glasba, ki nekako ne sodi v ta svet. To je popolnoma drug tip glasbe, kot sem jo poslušal kjerkoli doslej v Peruju. Indijanci se ji povsem predajo. Kot v transu nihajo s svojimi telesi in izvajajo čudne gibe. Bolj so podobni pijancem kot plesalcem. Videti je, da jih je nenavadni ritem povsem prevzel. To doživetje sem že skoraj pozabil, ko sem približno pol leta kasneje obiskal Tarabuco, »bolivijsko mestece«, ki leži kakih 3000 kilometrov južneje, »z glasbo, ki je nekaj posebnega«, kot oglašajo turistični vodiči. Po Plaži de Armas so krožili Indijanci z opotekajoćim korakom in iz charange izvabljali melanholično melodijo, na las podobno tisti, ki sem jo poslušal pred pol leta. Tudi ti so se razlikovali od sosednih plemen, tako po glasbi kakor po fiziognomiji. Ob tem sem se spomnil inkovske navade, da so plemena, ki so jim bila zvesta, selili na robove svojega imperija in jih s tem utrjevali; neposlušna plemena pa so z meja preselili v notranjost dežele, kjer so se z ostalimi zlija v celoto. Pred menoj je bil praktičen primer tega postopka — 3000 kilometrov je ločilo obe veji istega plemena.

Iz vasice sem nadaljeval pot do Chavina, kraja z velikimi podzemeljskimi galerijami, ostanki nekđaj tako mogoćne chavinske kulture, ki je cvetela pred približno 2500 leti. Nato je izumrla in prepustila prostor novim, moćnejšim kulturam.

TRAGEDIJA V PERUJSKIH ANDIH

Domačini v Andih, Indijanci, veljajo za najrevnejše ljudi med najrevnejšimi na svetu. Preden zvečer zaspijo, imajo samo eno željo: da bi nekako preživeli še jutrišnji dan. Ob teh podatkih bo mogoče lažje razumeti dramo: umor in obglavljanje treh zahodnonemških študentov medicine nekje na andskih visokih planotah.

Drama se je začela 15. julija letos, ko so se pred hotelom Simon Bolívar v Limi trije študenti dogovorili o svoji visokogorski turi: 24-letni Martin Goldsche, 23-letni Jens Manthey in 23-letni Volker Soditt, vsi trije iz Kölna. Spoznali so se na seminarju, v Peru pa so odšli s posredovanjem »Nemške akademske službe za izmenjavo« (DAAD). Dva meseca so v Peruju delali v neki bolnišnici, nato pa so imeli štiri tedne počitnic. Izkoristiti so jih nameravali za turo v Bele Cordillere. Območje Huascarana, najvišjega zasneženega vrha v državi (6746 m) velja za »perujsko Švicco«. Tam je lepo, vendar tudi nevarno. Julija lani je tam izginila 32-letna zdravnica Uršula Franssen. Kljub vsemu iskanju je vse doslej še niso našli.

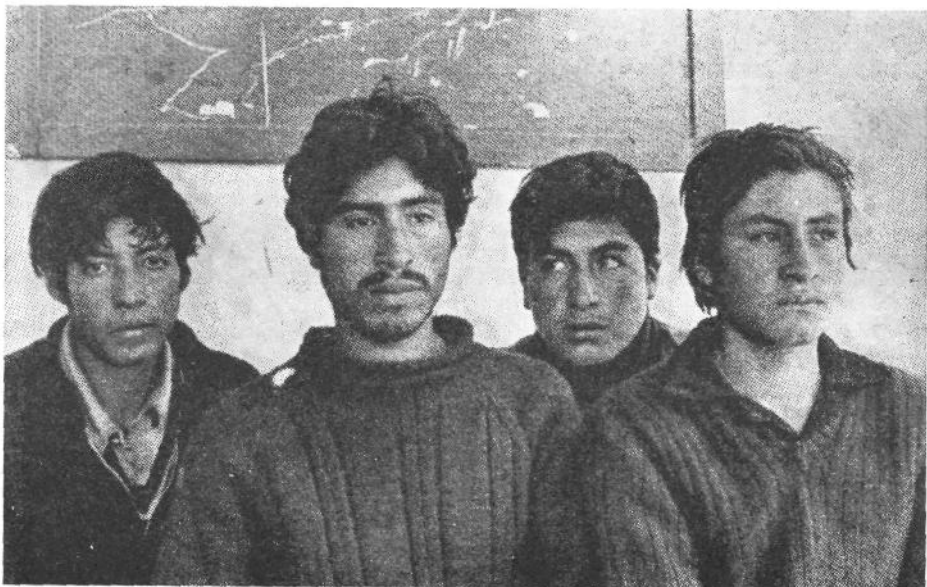
Trije študenti so v Limi čakali na vodnika, 23-letnega Rolfa van Kaldenkerkena iz Bonna. Bil je že leto dni v južni Ameriki, Andi pa so bili sanje njegovega življenja. Španščino je obvladal.

Tri dni hoda od tam so na trgu andske vasi Yanama sedeli štirje Indijanci. Bili so neločljivi, vedno so bili skupaj, skupaj so oboroženi hodili po planinah: Virgilio Silva Valcerde (18), imenovan »Mali«, Nemesio Raul Obregon Milla (20), imenovan Orel, Pedro Piu Castro Rocca, (19), imenovan na kratko »Piu« in »El Commandante«, 23-letni osnovnošolski učitelj Jose Arimatea Castro Rocca. Policija meni, da ni prisoben.

Njihova vas Yanama leži res na robu sveta. Življenje Indijancev je tam hujše kakor kjerkoli drugje. Odkar so Španci zasedli Peru, tako piše domači pisatelj Alcides Arguedes, so Indijanci prisiljeni jesti prah zgodovine, da bi preživeli. 29. julija je imela vas svojo fiesto. Do vasi na višini 4000 m drži le konjska steza, najbližja avtomobilska cesta je oddaljena dva dni hoda.

25. julija so pri Guardia Civil v Huarazu prijavili tatvino. Med zajtrkom v neki občestni gostilni so Rolfu van Kaldenkerkenu ukradli nahrbtnik. Ko ga je policaj vprašal za naslov, je samo skomignil z ramenji — s prijatelji je bil namenjen k jezerom Llanganuco ob vznožju Huascarana. Štiri dni nato je bilo slavlje v Yanami. Štirje zahodnonemški študentje so bili oddaljeni 6 km od Yaname in se grelji ob tabornem ognju. Ni bilo slišati

Tile štirje Indijanci so v perujskih Andih zaradi nekaj dolarjev umorili tri zahodnonemške medicince, četrti jim je ranjen ušel. Skromni študentje so bili za Indijance, najrevnejše med revnimi, »bajno bogati«

nič drugega kakor šumenje slapov, praznični hrup iz Yaname ni segel do tja. Nenadoma so študentje zaslišali korake — iz teme so stopili štirje Indijanci. Bili so oboroženi, eden od njih pa jih je opozoril, da »je to napad«. Zvezali so žrtve in jih odgnali v temo, proč od Yaname. Nekje v brezpotju Andov so ukazali študentom, da so se vlegli na tla z obrazom proti zemlji. »El Commandante« je kasneje trdil, da ga je eden od Nemcev sunil v trebuh, zato je ustrelil. Ko je videl, da ga je ubil, je dejal svojemu bratu: »Zdaj jih moramo vse ustreliti.«

Nihče ni slišal strelav, nihče tudi ni videl, kako so se Indijanci vrnili k šotoru, da bi ga izropali. Tedaj so se spomnili, da so mrtvim pozabili izprazniti žepce. Šli so nazaj, tam pa so našli le tri mrtve. Četrtega študenta ni bilo nikjer.

Četrti, Volker Soditt, je bil le ranjen. Prebudil se je iz nezavesti in hodil šest ur, preden je prišel v Yanamo. »Pravi čudež je, da se je rešil,« je pisal perujski list »Expresso«, »drugi čudež pa je, da je sploh naletel na ljudi.« Ko je prišla policija, je našla trupla ubitih študentov, vendar brez glave. Morilci so jim jih odrezali. Policija je našla glave kilometer proč od kraja zločina. Morilcev ni bilo težko najti. Ko so šteli ljudi, ki so bili na vaškem prazniku, so ugotovili, da jih je sedem (moških) manjkalo. Eden je gnal živino v gore, drugi je stregel doma bolni ženi, tretji pa je bil na ohceti v neki drugi dolini.

Na pripombo, da so »El Commandante« in njegovi »levi ekstremisti«, se je policijski kapetan le nasmehnil: »Dajte no, saj besede ekstremizem še črkovati ne znajo!«

F. L.

ZIMSKI VZPON NA ŠKRLATICO

JANEZ BROJAN

Leta minevajo, čas beži, spomini pa ostajajo. In tako sem se bil namenil, da bom napisal nekaj vrstic, ki mi jih bo narekoval spomin na drage tovariše iz gora in sten. Spomin na tovariše, s katerimi sem se vzpenjal nič kolikokrat po domačih in tujih stenah; s katerimi sem ključoval viharjem, dežju, snegu in ledenemu mrazu poleti in pozimi.

Prvi od teh tovarišev je Čopov Joža. S svojimi dovtipi in z vedno polnim košem dobre volje je zabaval slehernega še tako resnega planinca. Nikdar mu ni zmanjkalo dobre volje in humorja. Joža pa ne bi bil Joža, če se ne bi znašel v vsakem položaju, da mu ne bi bil kos, pa naj bi bilo to v službi, v planinah, stenah ali med tovarišji. Predvsem pa zvečer pred turo v planinskih kočah, ko je zabaval s svojimi dovtipi zbrano družino. Drug tak tovariš je Drago Korenini. Oče naših bivakov. Bil je bolj resen, ko pa se je že raznežil, potem tudi njemu ni manjkalo humorja. V gorah in stenah je bil dober tovariš. Ostal mi bo v dobrem spominu, saj sva skupaj preplezala marsikatero steno.

Tretji tovariš pa je bil dr. Stane Tomiňek iz Ljubljane. Tudi on je bil dečko na mestu. Ni bil le dober advokat, bil je tudi dober tovariš na gori in v steni. Tudi on je imel vedno dovolj dobre volje; bil je vesele narave. Ostal mi bo vedno v dobrem spominu.

Za spomin na te tri tovariše bom popisal doživetje, ki smo ga opravili skupaj z enako dobrim planinskim tovarišem, dr. Mihom Potočnikom in to pred 42 leti. Od te petorice sva ostala le še midva z Mihom.

Jutro 19. marca 1939. leta. Joža goduje, pa smo se namenili, da bomo opravili lep prvenstveni vzpon. Ura je bila 4 zjutraj, ko smo zapustili staro Aljaževo kočico v Vratih. Ob rahli mesečini smo se pomikali po gozdu za Šlajmarjevo kočico proti kotlom pod spodnjim Rokavom in Škrlatico. Sem pa tja se je ob slabi svetlobi kdo spotaknil, ob tem je zaklel, pogodrnjal, vse skupaj pa se je zaključilo s smehom. Kmalu smo prišli do Kotla; medtem pa se je že zdanilo. Ogleđujemo pokrajino okoli sebe, predvsem nas zanima, kje bi vstopili. Na koncu grape je na desni kamin, v katerem pa je še precej ledu. Loti se ga Miha. Kladivo že opravlja svoje delo, klin pod udarci ostro zveni, dokler se ne zaje do kraja v razpoko; vponka je na svojem mestu, prav tako vrv in naveza se je premaknila. Bili sta dve navezi. V prvi so bili Miha, Jože in Tončka, v drugi pa Janez, Karl in Stane. Skozi kamine, po policah in čez grageve — vse je bilo močno zasneženo — se počasi prerinemo do strme in gladke grape, podobne gladkemu žlebu. Sneg, ki je na debelo pokrival tla v grapi, je komaj dovoljeval, da smo mogli čez, čeprav vemo, da je prehod možen le tedaj, ko leži v njej sneg. Na koncu grape je velika luknja, levo od nje pa je kake 4 m visok gladek previs, čez katerega je treba priti. Poskusil je Miha, pa ni šlo; nikjer ni bilo oprimka. Čez čas poprosi Joža, naj mu napravi »ravbarsko lestev«, da bi še enkrat poizkusil, toda huda naklonina odrine obadva. Ko takole gledam, takoj vidim, kaj še manjka. Stopil sem do Joža in mu sveto-

val, naj nasloni zadnjico meni na ramena. Poslušal me je in sklenil roki, potem pa mu je Miha stopil v naročje, se ob previsnih skalah polagoma vzpel navzgor. Še vedno je bil prekratek do prvega oprijema nad njim. Prestopil je Jožu na ramena, potem pa še na glavo in šele tako je dosegel dober oprimek, da se je lahko potegnili navzgor. Kakšne občutke sva imela pod Mihovo težo, si lahko samo mislite pa še na tako slabem stojišču. Ob najlepšem sončnem jutru mi je migljalo pred očmi tisoč zvezd, noge pa so mi umirale pod velikansko težo.

Miha je hitro zabil klin in se zavaroval, potem pa je rekel Jožu, naj pride za njim. Jože se je vzpel v tegu vrvi v previs, toda že prvi objem ga je spodnesel na gladki plošči. Z veliko težavo ga Miha navsezadnje le potegne navzgor. Zdaj je bilo že lažje, ko sta bila dva, hitro je bila tudi Tončka za njima. Miha se odveže in mi vrže konec vrvi. Navezal sem se in že sem bil pri njiju. Joža pravi Mihuh: »Kaj, takihle bi pa zvelkla celo klaftro.« Jaz mu pa pravim: »Joža, spodaj sta še dve klaftri, bom videl, kaj boš rekel, ko bomo spet vsi skupaj.« Za menoj sta na vrsti Korl in Stane, eden težji od drugega. Ko smo bili vsi skupaj, smo šli naprej. Sem in tja je še zapel klin, njegova pesem se je odbijala od sten Rokavov in Škrlatic. Skoro smo že tudi v Kotlu pod Škrlatico. Iz Kotla smo nadaljevali plezanje po zasneženem hrbtu na sedlo do poti in po njej do vrha Škrlatic. Razgled smo imeli prekrasen, saj je ravno sonce zahajalo. Stene in robovi okrog in okrog so bili oviti v siv meglen venec, le vrhovi so se lesketali ob zatonu večernega sonca. Kot bi bili posuti z rdečimi smaragdi. Božanstven je bil pogled čez vrhove Razorja—Prisojnika, Bele kope, Jalovca—Montaža in Viša. Še naprej proti zahodu je bilo videti bele piramide Grossglocknerja in Grosvenedigerja. Sonca že skoraj ni, po snežiščih pa se plazijo pošastne sence. Doline so že temne, le vrhovi še rde v večerni zarji, ki pa tudi počasi izginja.

Iz Krnice zaveje mrzel vetrič. Miha pravi: »Fantje, treba bo dol, noč bo, pot pa je še dolga.« Srečo smo imeli, da je bila pot že skoro kopna. Tako smo prišli do noči do podstene v melišče. Tu je bilo spet dosti snega, na srečo dovolj trdnega za hojo. Ko smo prispeli pod Dolkovo špico, se je povsem stemnilo. Napredovali smo zelo počasi. Pot nas je vodila čez strma ledena snežišča in čez rob pod vzhodnim grebenom Dolkove špice. Luči ni bilo, le Korl je imel v nahrbtniku svečo, za katero pa je porabil celo škatlico vžgalic. Kmalu začne nebo močno žareti; izza obzorja priplava mesec in pot je na mah spet zanimiva in kratkočasna...

Dosti po deseti zvečer smo prišli pred Aljaževo kočo v Vratih, vsi dobre volje in veseli nad srečno vrnitvijo in nad prekrasno turo, in vsi tudi z lepimi doživetji.

Opomba: Smer je IV. težavnostne stopnje z nekaj skrajno težkimi mesti. Višina stene 200 do 250 m. Čas plezanja 5 ur.

VZPON NA RAZOR

KLEMEN HVALA

Jutro je. Megla se spušča na Kranjsko goro. Odpeljali smo se iz počitniškega doma proti Vršiču. Avto smo pustili pri Mihovem domu, peš pa smo se odpravili proti koči v Krnici. Megla se počasi dviga in postaja vse bolj svetlo. Prvi sončni žarki so prebudili živali na travnikih. Obletavajo nas številne muhe in metulji. Kmalu smo pri koči v Krnici. Iz koče nas pot vodi skozi borovce proti Kriški steni. Le-ta meče senco na nas. Pri vstopu v steno smo si malce odpočili. Po počitku smo začeli hoditi po poti, ki jo je speljalo in zavarovalo PD Kranjska gora. Pot je na nekaterih mestih nevarna in strma. Pod vrhom smo se ustavili v zavetju, kjer smo imeli kratek počitek. Srečali smo nekaj ljudi, ki so prišli iz Pogačnikovega doma. Z vrha Kriške stene smo imeli prekrasen razgled na Škrlatico, Stenar in Razor. Prisojnik pa se je žal skrival v gosti megli. Iz Krnice se je dvigala megla, ki nam je zakrivala pogled na Dobrač (to je smučarsko področje, ki leži na meji med Slovenijo in Avstrijo). Pot nas je vodila pod Kriškim robom, kjer se je pasla skupina kozorogov. Moj oče jih je posnel na filmski trak. Od tod pa smo videli tudi Triglav, Pihavec, Bovški Gamsovec, Pogačnikov dom in prvo Kriško jezero. Večino gladine jezera pa je pokrivala ledena skorja. Ko smo prišli do Pogačnikovega doma, se nam je odkril pogled na srednje Kriško jezero ter v dolino Zadnjico. V koči je vsak spil svoj čaj in pojedel svojo enolončnico. Ko smo se spočili in najedli, smo se odpravili proti sedlu pod Razorjem, to je proti Planji. Do sedla je nekaj manj kot uro hoje. Na Planji smo pustili nahrbtnike ter se jeli vzpenjati proti

vrhu Razorja. Le-tega nismo videli, ker se je skrival v megli. Na Razor smo prišli zelo hitro, a za spust tega ne bi mogel reči. Na vrhu je bilo kljub megli kar dosti ljudi. Žigosali so planinske izkaznice. Tudi mi smo počakali na žig, saj smo si ga že dolgo časa želeli videti v dnevniku Slovenske planinske transverzale. Na Razorju je močno pihalo, tako da ni bilo posebej prijetno. Pri spustu na sedlo smo srečali zelo nevzgojene ljudi, ki so kričali, se drli in celo kleli. Želim si, da takih ljudi vsaj v gorah ne bi srečeval. Ko smo se vrnili na sedlo, smo se najedli in napili, saj je bil Razor najvišja točka v našem načrtu. Spust je bil strm in dokaj nevaren, sicer pa je bila pot zavarovana s klini in žico. Hodili smo v megli. V Pogačnikovem domu smo prebrali, da se je tu ubil znan gornik Jože Pogačnik. Pot nas je vodila čez Sovno glavo in se spustila do Tičarjevega doma. Tam smo srečali ovce, ki so mulile sočno travo. Sto metrov pred domom pa nas je dobila nevihta. Preden smo utegnili obleči plašče, smo bili do kože mokri. V Tičarjevem domu smo se ogreli in posušili. Mama, brat in jaz smo ostali v domu, očeta pa je nekdo odpeljal do Mihovega doma (tam smo imeli namreč avto). Čez dobro uro smo se odpeljali v počitniški dom, kjer smo vsi utrujeni zaspali. Tura mi je bila nadvse všeč; navdušen sem nad lepoto gora. Želim si kar največ pohodov po naših čudovitih gorah.

DRUŠTVENE NOVICE

Barbara Pečar

BARBARI PEČAR-BONI

Premladi smo, da bi pisali nekrologe in težko razumemo smrt, ki kosi med nami. Lepo nam je bilo, ko smo bili skupaj. Sonce je sijalo in zadovoljni smo se spuščali s Škrlatice. Le en hip, napačen korak in vse je zastalo. Nihče ne verjame,

da Boni ni več med nami. Gore, v katere je tako rada zahajala, so surovo prekinile vse njene in naše načrte.

Že kot osnovnošolka je vzljubila hribe in začela prihajati na naše izlete. Vedno nasmejana in prijazna se nam je vsem prikupila, ko smo se vzpenjali na vrhove, občudovali jezera in gozdove. Umaknili smo se betonski džungli, avtomobilom in disco klubom. Želeli smo doživeti nekaj lepšega in trajnejšega. Usoda nas je prevarala in brez besed čakamo, da se bo Boni vrnila, ker smrti ne moremo doumeti.

Boni! Čeprav mlada, si v nas pustila neizbrisno nezadostje. Še naprej boš z nami na vseh izletih in misel nate nam bo pomagala pri nadaljnjem delu.

Mladinski odsek
PD Ljubljana-matica

NAD 700 ŽELEZARJEV NA VRHU STOLA

Za letošnji pohod železarjev na Stol, bil je 13. septembra, se je prijavilo 715 udeležencev iz osmih organizacij združenega dela in direkcije SŽ Železarna Ravne, Železarna Štore, Plamen iz Kroke, Tovil iz Ljubljane, Veriga Lesce, Žična Celje, Metalurški inštitut in iz Železarne z Jesenic. Našim pohodnikom sta se pridružila tudi 102. udeleženca Občinskega sindikalnega sveta, od tega 39 pripadnikov JLA.

Letošnji pohod smo posvetili spomenu Janezu Jenku, organizatorju športne rekreacije v Železarni Jesenice, ki je pred letom dni umrl. Njegova zasluga je, da je športna rekreacija v jeseniški železarni dobila

Vrh Stola

Foto Fr. Sluga

Stol proti zahodu

Foto Fr. Sluga

tak obseg in predstavlja obliko najbolj množične rekreacije v SOZD SZ.

Čprav so nam vremenoslovci napovedovali slabo vreme, nas to pot vreme ni pustilo na cedilu. Soncu so se kolone pohodnikov približevale Valvazorjevi koči. Nekateri iz smeri Završniškega jezera, v katerem se je zrcalila panorama Triglavskega pogorja, drugi iz smeri Koroška Bela—Valvazorjev dom. Ob 8. uri je pred Valvazorjevim domom spregovoril predsednik IO OOS Železarne Jesenice tov. Štefan Ščerbič. Orisal je zasluge tov. Janeza Jenka pri organiziranju množične rekreacije. Delegacija planincev pa je položila venec na njegov grob. Prav tako je v spomin padlim graničarjem na območju Stola delegacija pripadnikov JLA položila lovorjev venec ob spominsko obeležje na grebenu Belščice. Ob zaključku svojega govora je v imenu organizatorja, Železarne Jesenice, udeležencem zaželel lep in srečen pohod na najvišji vrh Karavank na Stol.

Nato so se kolone pohodnikov začele pomikati po različnih smereh proti Prešernovi koči. Prvi so šli na pot udeleženci čez Zabrško planino. To pot uporabljajo tudi nosači, ki oskrbujejo Prešernovo kočo. Potem je šla na pot skupina, ki se je odločila za nekoliko bolj strmo pot, ki poteka mimo »prižnice« in po grebenu do Prešernove kočice. Železarji iz Raven na Koroškem so se na vrh Stola povzpeli iz Koroške, čez Celovško kočjo na Mačehovski planini. Četrta pohodna skupina je imela najlažjo pot, šla je od Valvazorjeve kočice čez Potoško planino do Pristave.

Večina pohodnikov je bila že ob 11. uri pri Prešernovi koči, tam so jim neutrudni planinci PD Javornik-Koroška Bela postregli s čajem. Od tu je čudovit pogled na Triglavsko kraljestvo! Globoko spodaj se je svetlikalo Završniško jezero, ki spokojno počiva v zares lepi dolinici Završnice. Pogled se nehote ustavi na čudovitem blejskem jezeru. Zgornjesavska dolina je polna dima in plinov, ki se valijo iz visokih dimnikov. Po krajšem počitku na Prešernovi koči smo se povzpeli še na vrh Stola.

Sestopali smo po grebenu Belščice. Korak nam je zastal ob spominskem obeležju padlim graničarjem. Kratek spominski molk in že smo se spet znašli na poti, ki nas vodi v Medji dol. Daleč tam doli, na Pristavi smo, slišimo godbenike jeseniške železarne, ki igrajo vsem udeležencem pohoda dobrodošlico.

Zadnji so prišli na Pristavo ob 16. uri; potem pa se je začel piknik. Vsak udeleženec je dobil zelo dober pasulj in klobaso. Najbolj razgreti pa so se vneli še za ples.

Na pohodu je bilo sklenjeno dosti novih prijateljskih vezi med udeleženci, ki delajo v SOZD SZ po vsem Sloveniji, od Jesenic

do Raven na Koroškem, od strmih Julijcev do zelenega Pohorja. Ob koncu je treba zapisati še zahvalo tov. Mirku Klinarju, sodelavcem sindikata železarne Jesenice in vsem gorskim vodnikom ter reševalcem za njihovo pomoč pri organiziranju in izvedbi pohoda.

Za nami je lepa pot na Stol, za nami je tudi lepo doživetje, ki se ga bomo še dolgo spominjali.

Pavle Dimitrov

TABOR MO PD VRHNIKA V ZADNJI TRENTI

MO PD Vrhnika vsako leto organizira planinski tabor in to od 1. do 10. 8. Letos so se odločili za Zadnjo Trento. Tam še niso bili.

To je bil že 17. tabor.

Junija je šla manjša skupina iz odbora na ogled. Poiskali so primeren prostor in se dogovorili vse potrebno z lastnikom. Pri organizaciji so imeli večje težave zlasti, ko so iskali kuharja; težave pa so bile z vodo v taboru, saj so jo morali speljati kar precej od daleč. Tabor je bil tudi daleč od ceste, zato so morali vso opremo tja znositi.

Dva dni pred začetkom je večja skupina planincev postavila šotore in pripravila vse potrebno za tabor. Šotore je naselilo 75 planincev različnih starosti in različnih sposobnosti. Najmlajši je imel 6 let.

Skoraj vseh 10 dni so imeli lepo vreme in so program izletov v celoti izvedli. Udeležence so razdelili na tri skupine, pač po sposobnostih. Imeli so dovolj vodnikov. Program pa je bil takle:

2. 8. 1980 — Izlet pod Veliko Dnino do lovske kočice,

3. 8. 1980 — Izlet v okolico tabora, ogledali so si Trento,

4. 8. 1980 — Bavški Grintavec (1. skupina), Planina Zapotok (2. skupina), Slapovi Suhega potoka v bližini tabora (3. skupina),

6. 8. 1980 — Jalovec (1. skupina),

Zavetišče pod Špičko (2. skupina),

Izlet v vas Trenta (3. skupina),

8. 8. 1980 — Prisojnik (1. skupina), Vršič (2. in 3. skupina).

Žuljev na izletih skoraj ni bilo.

V prostih dneh so pripravili predavanja ali pa športna tekmovanja. Istega dne, ko je bil izlet, so zvečer pripravili še kres. Za zadnji večer pa so prihranili planinski krst. Na to slovesnost so povabili tudi planince iz postojnskega tabora, ki je bil v bližini. Tabor so vodili: Mirko Malneršič (vodja), Janez Zupančič (tehnični in kuhar), Simon Jeraj (ekonom), Darinka Kogovšek (medicinska sestra).

UO MO PD Vrhnika

Osemnajst ajdovskih mladincev-planincev je v organizaciji MO PD Ajdovščina deset dni taborilo v Petjaku ob Nadiži v beneški Sloveniji. Taborit so šli najbolj zagnani udarniki, ki so se odlikovali pri obnavljanju koč na Čavnu. Povzpeli so se na Matajur (1643 m) in na Kragunco (912 m). Organizirali so dve delovni akciji na slovenski zadrugi v 20 km oddaljenem Topolcu. Pomagali so tudi kmetom v Petjaku. Navezali so pristne stike z domačini, ki še vztrajajo na zemlji, hudo prizadeti od potresa 1976. leta.

Ker je dve tretjini domačinov v ekonomski emigraciji v Belgiji, Švici in v severni Italiji, so Ajdovci na pohodih s specialko našli mnogo zaraščenih steza, njiv in vinogradov. Organizirali so tudi srečanje z vidnimi predstavniki slovenskega življa in vnesli nekaj svojega v kulturno življenje tistega kraja. Obiskali so tudi Čedad in predstavnike Beneškega planinskega društva. Z domačimi fanti iz Petjaka so odigrali nogometno tekmo, na maratonskem krosu »Su e ju pa Sclavenia« pa zaradi neurja niso sodelovali.

Tomaz Kranjc,
UO PD Ajdovščina

TABOR PLANINCEV ŽELEZNIČARJEV JUGOSLAVIJE

Člani železničarskih planinskih društev se vsako leto srečajo na taboru. Letošnji 20. jubilejni tabor planincev železničarjev Jugoslavije, je bil ob Dnevu borca in 60-letnici stavke železničarjev; bil je v Celju med 3. in 6. julijem na športno rekreacijskem centru na Gričku. Sodelovalo je vseh 16 planinskih društev železničarjev z 1136 udeleženci vseh starosti. Dobrodošlico so izrekli Jože Rajtma-

jer, direktor ŽTO Celje, Tomaž Banovec, predsednik PZS, Adi Vidmajer, predsednik Savinjskega MDO, Jože Ratej, predsednik organizacijskega odbora tega tabora. Uvodne besede taboru pa je imel predsednik Tone Florjanič. V večernih urah so zakurili taborni ogenj. Bila je to priložnost, da so bila sklenjena mnoga nova poznanstva med planinci iz vseh republik in pokrajin. Za sproščeno vzdušje pa je poskrbel ansambel V. Ašiča.

Drugi dan je bil planinski mnogoboj z orientacijskim tekmovanjem čez Brdnico, Hum, Miklavški hrib in tekmovanjem v postavljanju in podiranju šotorov, vleki vrvi, streljanju, metanju kamna, razbijanju lonca, skakanja v daljavo. Sodelovalo je nad 650 udeležencev.

Tretji dan so bili izleti v Celjsko okolico. Kar 10 avtobusov je odpeljalo udeležence v Logarsko dolino. Del udeležencev je odšlo na Raduho (Loka—Vrh—Durce—Grohat), drugi pa so šli na Okrešelj. Vodili so planinski vodniki Savinjskega MDO. Skupina pa je bila tudi na Kozjanskem in v Kumrovcu, nekaj pa jih je šlo čez Hudičev graben na Tovst in v Svetino. Zadnji dan bivanja so razglasili rezultate, podelili diplome in plakete.

Pokrovitelj tabora je bil ŽTO Celje, organizacija pa je bila v rokah pripravljalnega odbora (J. Ratej, A. Florjanič, A. Melavec, J. Fidler, S. Kovačec, Š. Rozman, A. Vodopivec, I. Trobiš, R. Pisanec, B. Fedlin, M. Gombač in drugi). Svoje delo je skrbno in pravočasno opravil. V biltenu so zapisali, da je to delo amatersko, saj so planinci-železničarji poleg svojih rednih službenih obveznosti pripravili tabor z voljo in ljubeznijo do planinstva. Naslednji tabor bo 1981 pod Šar planino.

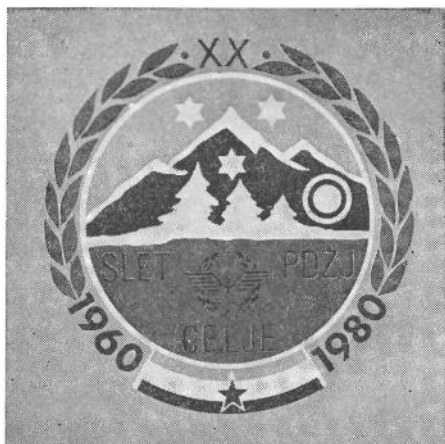
B. Jordan

DELOVNA AKCIJA PRI KRNSKEM JEZERU

Pri Krnskem jezeru ali točneje pri Dupeljskem jezeru raste nova planinska postojanka, tako dolgo pričakovana na tem področju. Grad ji PD Nova Gorica. Jesen je bila kratka a lepa, zato so želeli, da bi jih zahtevno vreme, ki je prav teh gorah kar precej neusmiljeno, ne presenetilo. Planinci iz Nove Gorice so zaprosili tudi druge, naj bi jim priskočili na pomoč. Za tako akcijo se je odločila tudi Planinska zveza Slovenije in naj bi se je udeležili člani Glavnega odbora, Izvršnega odbora pa še predstavniki MDO. Udeležencev ni bilo veliko, kar je škoda, pa so tisti, ki so se temu vabilu odzvali, bili bolj delavni. Dobil so nalogo, da izkopljejo jarek za vodovod in za cisterno. To delo so tudi opravili.

Posebej veselo pa so na tej delovni akciji pozdravili člane Planinskega društva Gorica. Dela je še zmeraj veliko in zato bodo

Zlet PDŽJ Celje

Predsednik PZS ing. Tomaž Banovec vihti »macolo«. »Bo pa ja ta dom kmalu nared...«

Foto Brigita

dobrodošli vsi, ki so pripravljeni kakorkoli pomagati, pravijo goriški planinci, tej želji pa se seveda pridružujejo tudi vsi tisti, ki bi želeli, da Koča pri Krnskem jezeru čimprej zaživi.

Brigita

PLANINSKA DRUTVA V SAVINJSKI DOLINI SO DELAVNA

V Savinjski dolini že dalj časa opažamo, da ob krajevnih praznikih prejema vedno več planinskih društev in planincev družbena priznanja. To potrjuje ugotovitev, da se planinstvo vedno bolj širi in postaja sestavni del življenja v krajevni skupnosti. Vedno bolj prihaja do izraza delo društev, predvsem v prenašanju tradicije NOV in na področju rekreacije. Zato ni naključje, da je predsednik Izvršnega sveta Skupščine občine Žalec, tov. Jože Jan, na slovesni seji Skupščine KS Griže, izjavil, da KO ZB Griže in PD Zabukovica v občini prednjačita v gojitvi tradicij NOV. Ni naključje, da praznuje KS Prebold svoj praznik v planinskem domu na Mariji Reki, da je PD Tabor ob prazniku KS Tabor prejelo bronasti znak OF, da je v Grižah prejela bronasti znak OF oskrbnica koč na Homu Dragica Podvršnik, in še bi lahko našte-

vali. O nekaterih priznanjih smo že pisali. PD Tabor je prejelo priznanje, ko so uspešno obnovili planinsko kočjo pod Krvavico, zapuščena kmetija je postala prijeten planinski dom.

Dragica Podvršnik je bila rojena l. 1925 v Pongracu. Izhaja iz domačije Goriških, ki so že l. 1941 dajali zatočišče prvim partizanom. Tudi sama se je kmalu vključila v narodnoosvobodilno gibanje, na terenu je delovala kot aktivist in obveščevalec. Pred nekaj manj kot 10 leti sta z možem prevzela planinsko postojanko na Homu. Pod njenim vodstvom si je kočja pridobila lep sloves. V tem času so dogradili kočjo, organizirali so razne prireditve, pohode po poteh NOV so navadno končali pri tej koči itd. Na ramena obeh oskrbnikov pa je padlo marsikakšno breme. Tov. Dragica je zvesto kraljevala v kuhinji in poskrbela, da je bil vsakdo postrežen. V svoji skromnosti nikoli ne izstopa. Bilo je veliko večerov, ko je pozno v noč pospravljala po koči, zarana zjutraj pa poskrbela, da je planinec pravočasno in zadovoljno nadaljeval pot.

Skromnega priznanja, ki ga je prejela, smo v društvu veseli in ji iskreno čestitamo. Poudarjamo, da ga je dobil naš član, ki je bil doslej vse preveč v ozadju. Dragica je ena tistih pridnih delavk, na katerih sloni

trideset let dela društva. Res, brez nje postojanka ne bi bila tisto, kar je danes, ko je Dragica izpregla. Ni več oskrbnik na koči, zdravje ji ne dopušča, na koči jo vsi pogrešamo in prepričani smo, da bo pri-skočila na pomoč, če bo potrebno.

Franc Ježovnik

PRIZNANJE TOLMINSKIM JAMARJEM

Ob letošnjem prazniku tolminske občine je prejela občinsko nagrado tudi Jamarska sekcija, ki deluje v okviru Planinskega društva Tolmin.

To priznanje si je sekcija pridobila s svojim dolgoletnim nepretrganim uspešnim delom; ustanovljena je bila leta 1971.

V devetih letih se tolminski jamarji lahko pohvalijo z vrsto napornih, a uspešnih akcij. Izmerili in registrirali so 30 jam in 38 brezen v skupni dolžini 15 000 metrov. Opravili so 105 raziskovalnih ekskurzij — od Kanina prek Kobariškega Stola, Migovca, Razorja, Pologa pa do jam in brezen na območju Trnovskega gozda, Trebuše, itd. Mnoge teh akcij imajo tudi družbeni pomen, saj so jamarji na območju Razorja — v jami v Žlebu iskali vodo, ki bi jo potrebovala koča na tej planini. Po Dolenjem Logu pri Mostu na Soči so pregledali izvir vode, ki naj bi domačinom rabil za postavitev vodovoda. Na območju Kanalskega Loma so preiskali štiri brezna, so pomagali iskati pogrešanega domačina. Za lanski največji podvig štejejo raziskavo visokogorskega brezna v kaninskem Velikem Skednju. Ta akcija je bila zahtevna zaradi velike nadmorske višine — 2000 metrov in zaradi zahtevnega dostopa, saj je sam vhod sredi navpične stene. Ta 150-metrška vertikala je ena najglobljih v Kanińskem pogorju, kjer je do zdaj raziskanih okrog 200 jam in brezen.

Letošnjo pomlad so tolminski jamarji opozorili nase z zanimivo razstavo plezalne opreme, orodja, risalnih pripomočkov, zapisnikov, fotografij; pa še školjk, kamenin, kosti jamskega medveda iz jame Smogаницe pri Mostu na Soči. Bil pa je to le majhen izsek iz delovanja jamarske sekcije.

S svojo dejavnostjo so tolminski jamarji pritegnili pozornost tudi izza mej Slovenije. Tako so bili tu že jamarji iz Španije, iz Japonske, jamarji s Poljske pa so bili letos že tretjič v gosteh na Tolminskem. V avgustu so člani Akademskega kluba za speleologijo in alpinizem iz Katowic, skupaj s tolminskimi kolegi, raziskovali Pološko jamo. Poljaki so ob tej priložnosti opravili zanimiv podvig — med 22-urno akcijo so se spustili z najvišje točke jame do najnižje in se spet povzpeli — z višinsko razliko 700 metrov. Raziskali so tudi brezno Vrh škrilj pod Bogatinom.

M. P.

NOVOSTI S KARLOVŠKE TRANSVERZALE

Karlovško planinsko društvo Dubovac je izdalo nov Dnevnik transverzale Po sledeh 13. proletarske brigade.

V dnevniku je opis poti razširjen s pregledno karto, vnesli pa so tudi dve novi kontrolni točki. Trasa je dolga 73 km in ima 9 kontrolnih točk; pot drži skozi prelep predel Žumberške gore (po Gorjancih — najvišji vrh je Gera ali Trdinov vrh 1178 m), ki so ga proglasili za »Spomin-ski kraj Žumberak—Gorjanci«. Na tej poti je možno prenočiti v planinskem domu na Japetiću, v domu na Vodica in v planinskem domu Vinka Paderšiča na Gospodični.

Do prve kontrolne točke lahko pridemo iz Kamanja (tam je novi žig) ob cesti in progi Ljubljana—Karlovac, ali pa prek Jastrebarskega tam je tudi novi žig) na cesti in ob progi Zagreb—Karlovac.

Po Žumberški gori ali po Gorjancih gredo še druge planinske poti — Trdinova pot, krožna pot skozi Samoborsko gorje in Jaskanska planinska pot. Dnevnik Karlovške transverzale lahko dobite, če pišete na naslov PD Dubovac, 47000 Krlovac, p. p. 77.

Milan Dijačić

PETO SREČANJE POBRATENIH PLANINCEV

Bilo je leta 1974, ko so na Platku praznovali 100-letnico hrvatskega planinstva in je bil v tem sklopu tudi Zlet jugoslovan-skih planincev, katerega pokrovitelj je bil tovariš Tito. Tedaj so se planinci PD Kamenjak iz Reke in planinci PD Pobeda iz Beograda domenili za tako imenovani »Krog pobratimstva«, v katerega so name-ravali v naslednjih letih povabiti planince vseh republik in pokrajin in tako na tak način prispevati h krepitvi bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti. Ta akcija naj bi bila stalna in naj bi tako tudi izpričevala veliko iniciativo bratstva, ki jo je vse življenje podpiral tovariš Tito. Prvo srečanje pobratimov je bilo leta 1975 v Šumadiji. Tedaj so podpisali prvo »Listino o pobratenu« in to med planinskim društ-vom Pobeda iz Beograda kot predstavnika SR Srbije in Kamenjaka kot predstavnika SR Hrvatske. Vsako naslednje leto je bilo srečanje, ko so podpisovali nove »Listine o pobratenu«. Za prvima dvema je bilo PD Prenj iz Mostarja, ki je zastopal SR Bosno in Hercegovino, njemu je sledilo PD Ljuboten iz Tetova, ki je zastopalo SR Makedonijo, lani so v ta krog prijateljstva prišli še planinci SR Slovenije, pred-stavljajo jih planinci iz Ilirske Bistrice. To leto pa so bili v ta krog sprejeti planinci iz Črne gore. To republiko predstavljajo planinci PD iz Hercegnovega. To srečanje

je bilo na področju Orjena, v podnožju planinskega vrha Subra (po njem ima ime tudi PD iz Hercegnovega).

V. S.

BILI SMO NA POHODU V KUMROVCU

Za Dan mladosti smo šli v Kumrovec, skupaj s planinci iz tovarne Aero in Cinkarne. V Kumrovcu smo si ogledali rojstno hišo tovariša Tita. V mislih smo bili z njim. Zdelo se nam je, da ni umrl. Videli smo veselega, nasmejanega, kako sprejema svoje najmlajše goste — pionirje. Hiša, v kateri se je rodil in preživeljal svojo najnežnejšo mladost, velikani naše zemlje tov. Tito, je preprosta, domača.

Iz Kumrovca smo se odpeljali do Bistrice ob Sotli. Tam smo si ogledali osnovno šolo, ki nosi ime Titove matere Marije Broz. Potem smo šli v Gore in Podsreški grad. Škoda, da grad ni oskrbovan. Iz gradu smo videli vas Trebčo, kamor smo bili namenjeni. Ko smo prišli do Javorškove kmetije, smo si ogledali spominsko sobo, kjer je veliko slikovnega gradiva in dokumentov iz NOB. Odšli smo tudi do rojstne hiše maršalove matere.

In tako sem doživela izredno lep izlet. Spoznala sem kraje, kjer se je rodil, delal, živel tovariš Tito.

Darja Zorko

RADI HODIMO V PLANINE!

Na postojnski gimnaziji je že lansko šolsko leto iz vrst učencev prišla pobuda o ustanovitvi planinske sekcije. O predlogu smo začeli zainteresirani resno razmišljati in ga ob začetku novega šolskega leta 1980/81 tudi uresničili. Za to se moramo zahvaliti predvsem naši mentorici prof. Joži Rebec. Najprej smo zbrali prijave po razredih. Teh je bilo precej. Med planince

se je vpisalo 56 učencev, med katerimi so tudi taki, ki so bili že prej včlanjeni v kakem planinskem društvu. Domenili smo se, da bomo 17. 9. 1980 izvedli ustanovni sestanek planincev naše gimnazije, kamor smo povabili prijavitelje in tudi profesorje. Na ustanovnem sestanku smo izvolili predsedstvo planinske sekcije in predstavili okvirni program za letošnje šolsko leto. Na ustanovni sestanek smo povabili tudi predstavnike planinskega društva Postojna, saj deluje naša sekcija v okviru tega društva. Izbrali smo tudi člana, ki bo skrbel, da se bodo stiki z društvom nadaljevali.

Po uradnem delu ustanovnega sestanka je sledil sproščen pogovor, v katerem smo se med drugim dogovorili za naš prvi planinski izlet na Brano (26. 9. 1980).

Valentina Posega,
Planinska sekcija gimnazije Postojna

TRIGLAV JE PRIVLAČEN, VENDAR...

V začetku septembra je skupina hrvatskih planincev, članov PD železničar, obiskala Julijske Alpe. Bili so v Vodnikovem domu, v Planiki, v Triglavskem domu na Kredarici in v Staničevem domu. Bili so tudi na Triglavu. Planinske poti so lepo označene, ugotavljajo, tudi zavarovane so v redu. V nekaterih domovih pa vendarle ni tako, kot bi moralo biti. Nekateri obiskovalci namreč nosijo s seboj močne alkoholne pijače, pa tudi kade preveč. Nihče jim tega ne brani, tudi napisí ne. Tudi glede cene za prenočišča se pritožujejo, ko je dom natrpan več, kot zmore. Pravijo, da tudi miru ni med 22. uro in 5. uro zjutraj. Morda pa vendarle ni tako hudo. Velika gneča, veliko ljudi, zraven pa sodi tudi nekaj potrpljenja, če želimo videti Triglav z vrha — v veliki sezoni.

J. S.

VARSTVO NARAVE

MI IN GORSKA NARAVA

Kadarkoli se pogovarjamo o varstvu narave in okolja, vedno znova nam pred oči prihaja dejstvo, da imamo opraviti pri nas z izredno raznoliko naravo, ki terja ločeno obravnavanje pa tudi svojevrstno pozornost v samem varstvu. Gre namreč za relativno majhen prostor, ki bi ga morali gospodarno vključiti v naš življenjski tok, obenem pa imamo opravka z razmeroma asketskimi razmerami v naravi, kakršne so značilne prav za gorati svet. Naše gore, oziroma področja, ki so višja od 1200, 1300 metrov

nad morjem pa zaslužijo, da jih obravnavamo posebej, seveda ne v tistem pomenu besede, da bi jih ločili od drugih problemov, potrebna je le posebna pozornost pri uveljavljanju načrtov v takem naravnem okolju, kot so gore. Danes vemo, da prihaja v naš gorski svet vsako leto več občudovalcev ali zgolj obiskovalcev, ki tako ali drugače obremenjujejo gorski naravni potencial. Številka okoli milijona in pol ni pretirana za take obiske, saj že evidenca po planinskih organizacijah kaže, da jih je milijon dvesto tisoč takih, ki hodijo po planinskih vrhovih, poteh in obi-

skujejo planinske kočje. V to informativno številko pa seveda niso zajeti tisti, ki se po naključju znajdejo v gorah, morda s svojim avtomobilom, pa tudi tisti ne, ki si izberejo za svoj nedeljski počitek gorsko dolino, gorsko naravo, v kateri jim mine dan v pikniku po njihovi zamisli. Vse to skupaj pa nam nalaga, da smo pozorni na to dogajanje v naravi, da skušamo v vsakem primeru, kadar gre za poseg vanjo; poiskati tiste parametre, ki naj ne bi v nobenem primeru načeli naravnega ravnotežja, ki je ravno v gorah izredno labilno. Sodobni pritisk v gore je tako velik — to se je pokazalo tudi letos — da se ne moremo odreči novogradnjam planinskih koč niti ne različnim razširitev in adaptacijam. Tudi oskrbovalni režimi so se bistveno spremenili. Ni več na planinskih poteh tiste »romantike«, ko smo srečevali nosača s pretežkim tovornom na hrbtu... Človeški hrbti nenadoma niso zmogli več tega »navala« v gore in so jih morali zamenjati — konjski. Zdaj tudi ti že omagujejo. Potrošnja je tako velika, da je oskrba na tak način v večini primerov povsem vprašljiva, če že ne nemogoča, v vsakem primeru pa silno draga. Zamenjati so jih morale žičnice. Te nekako zmorejo ta pritisk, čeprav je poseg v naravo zavoljo tega marsikje izredno boleč. Toda, ali gre drugače? Zavoljo tega so postale kočje pretesne, včasih tako pretesne, da nastaja tudi v tem že neresljiv problem, kam s toliko obiskovalci, ko vemo, da je gorska narava izredno zahtevna in ko niti približno ne moremo računati, da bi nas našla zunaj neprilagodljive, kondicijsko neutrne in na take razmere nevajene. Včasih so kapacitete kočje tako izkoriščene, da niti preproste stebre ne zmorejo več nuditi obiskovalcu. Taka stanja za zdaj rešujejo planinci sami. In sicer z izredno disciplino, s skupno pomočjo in tovarištvom. Tako so razmere same storile, da so nekdanje pijančevanje po planinskih kočah ravno na teh področjih, kjer je gneča največja, spravile z dnevnega reda. Ni naključje, da vlada mir in tišina v planinski koči, navadno prepolni, že ob devetih zvečer in ne šele ob desetih, kot to dovoljuje planinski hišni red. Toda to so le trenutne rešitve, ki jih zmoremo s samodisciplino in tovariškim obnašanjem v gorah. Kaj pa, ko bo odpovedal edini pogoj in takem primeru — prostor? Tedaj bo treba poiskati drugačne rešitve, ki ne zadevajo zgolj neko razširitev doma, kočje, adaptacijo, ampak bodo morale seči tudi na druga področja, v preusmerjanje množic na manj obiskane vrhove in kočje, v sistematično izkoriščanje gorske narave za rekreacijski življenjski cikel. Teh nalog se v planinstvu pri nas že zavedajo, vendar pa pričakujejo tudi širšega zanimanja zanje in seveda tudi pomoči. Gorska narava, kadar jo umetno skušamo prilagoditi svojim namenom (gozdne poti, gorske steze, gradnje itd.), zmore le

počasi celiti rane, kajti vse, kar stori človek tej naravi, je rana, ki je bolj ali manj boleča in jo skuša narava tudi odpraviti. Ker pa so razmere izredno zahtevne za vse, kar se v gorah najde, celo za kamen, gre ta proces izredno počasi; zavoljo tega se nam dogaja, da najdemo naravo po dolgoletnem molku, ko jo ponovno obiščemo — na videz nedotaknjeno, še vso tako, kot nam je ostala v spominu izpred tridesetih, celo petdesetih let. Na videz pravim zato, ker ta videz daje nekakšne romantično-sentimentalne občutke, v resnici pa nam gora kaže svojo izrazito nemoč tedaj, ko se je loti — človek.

Vedno močnejši naval v ta svet bo tudi v prihodnosti ustvarjal take probleme, ki jih bo treba postaviti v pravo luč in jim najti kar najbolj ustrezno obliko rešitve. Saj navsezadnje vendarle gre za to, da to naravo ohranimo zase, po kaj pa bomo hodili tja gor, ko bi z našo pomočjo počasi vsa ta prelesta izumrla, ko bi nam ostala le višina, gola, mrtva, brez tistih *drobnih*, mikavnih oblik dogajanja.

M. K.

IV. POSVETOVANJE O NARODNIH IN REGIJSKIH PARKIH JUGOSLAVIJE

Na Žabljaku je bilo pod pokroviteljstvom predsedstva SR Črne gore v dneh od 19. do 21. septembra 1980 že četrto posvetovanje o narodnih in regijskih parkih Jugoslavije. Organizatorji so si zastavili za cilj, da pomagajo pri izdelavi najboljših metod za prostorsko planiranje v večjih zavarovalnih območjih. Prav zato je bila tudi tema posvetovanja pa tudi glavnih in uvodnih referatov, ki so obravnavali metodologijo izdelave prostorskega plana v narodnih in krajinskih parkih. Glede na to, da imajo posamezne republike in pokrajine različne kriterije za razglasitev nekega območja za narodni park, so strokovnjaki iz naših SR in SAP v svojih koreferatih razložili izhodišča, ki jim rabijo pri planiranju na svojih območjih. Drugi dan posvetovanja je bil posvečen narodnemu parku »Durmitor«. Udeleženci so se seznanili z njegovo zgodovino, z obsegom, z naravnimi znamenitostmi — floro, favno, geologijo, s kulturno in narodopisno zgodovino, s posameznimi območji, ki so predvideni za rezervate s strogim zaščitnim režimom, ne nazadnje pa tudi s široko-poteznimi načrti za turistično ureditev Žabljaka in okolice. Tretji dan posvetovanja pa so si udeleženci ogledali Durmitor, kanjon Tare in najlepši biser med ledeniški jezerci — Črno jezero. Naše bralce bomo obširneje seznanili z vsebino nekaterih referatov in tudi z narodnim parkom »Durmitor«, seveda če nam bo uspelo dobiti materiale, kajti vseh pet predstavnikov iz Slovenije je ostalo brez njih.

Nada Praprotnik

Spominska plošča
Balthasarju Hacquetu
z znanim citatom:
O kolikokrat sem si
želel, da bi leto dni
bival kot ovčar, da bi
mogel vsak čas
prehoditi to s cvetkami
bogato pokrajino!

Foto P. Skoberne

SPOMINSKI VRTEC BALTHASARJA HACQUETA NA VELEM POLJU

Ob pripravah na praznovanje 200-letnice prvega vzpona na Triglav (1778—1978) je tedanji načelnik Komisije za varstvo narave in gorsko stražo Marko Selan sprožil zamisel o ureditvi botaničnega vrtca na Velem polju. Že takoj na začetku je bilo jasno, da komisija ne more urediti alpskega botaničnega vrta, alpinetuma, saj bi to zahtevalo stalno oskrbovanje, obnavljanje in urejevanje, kar bi presegalo časovne in denarne zmožnosti. Zato smo se odločili za skromnejšo pot. Na skalnem čoku, ki varuje Vodnikov dom pred plazovi z Bohinjskih vratc, smo hoteli opremiti že rastoče rastline z napisli, z nasajevanjem pa dodati še najbolj značilne vrste iz okolice. Torej, značilno planinsko rastlinstvo, zbrano na manjšem prostoru, ki bi ga na primeren način tudi predstavili. Tudi lokacija je bila ustrezna, tako zaradi rastiščnih pogojev kakor tudi zaradi neposredne bli-

žine ene najbolj obiskanih planinskih poti pri nas. V vrtcu bi lahko planinci, ki jih botanika zanima, spoznali ime marsikatero cvetlice, ki so jo sicer le občudovali na planinskih izletih, v pomoč pa bi bil tudi gorskim stražarjem — tečajnikom.

Zamisel je dobivala stvarno podobo po akciji leta 1977, ko je bila večina rastlin nasajenih, pripravljene so bili sezname rastlin, za katere je bilo potrebno izdelati napisne tablice, deloma pa je bil tudi nakazan dostop do vrtca.

Naslednje leto so planinci društva iz Srednje vasi nekoliko nadelali stezo, postavljene so bile tudi označevalne aluminijaste tablice. V črno podlago je vjedkan znak gorske straže ter izpisano slovensko in latinsko ime. Takšen način označevanja je dovolj jasen, obenem pa tablice zaradi temne barve niso očitne, da bi motile celotno podobo. Tudi aluminij je glede na obstojnost primerno izbran material.

Vrtec je posvečen Balthasarju Hacquetu (1739—1815), rudniškemu zdravniku v Idriji, sicer pa bolj znanemu naravoslovcu.

Enkrat letno organizira komisija za VN in GS pri PZS pregled spominskega vrtca. To je hkrati tudi edini način oskrbovanja, čeprav imajo vsi člani Gorske straže možnost, da mimogrede kaj postore v vrtcu. Na sliki skupina, ki je urejala vrtce od 15. do 17. avg. 1980
Foto P. Skoberne

Leta 1777 je kot prvi znani turist prehodil Dolino sedmerih jezer, današnji Triglavski narodni park in poskušal priti na vrh Triglava. Vsa svoja planinska prizadevanja je združeval z opazovanjem kamenin in cvetne odeje. Vse je skrbno beležil in opisoval. Od pomembnejših botaničnih odkritij v Julijskih Alpah naj omenim le triglavski dimek (*Crepis terglouensis*), ki ga je Hacquet našel na meliščih pod Planiko in imenoval po naši najvišji gori.

V vrtcu so leta 1978 postavili tudi enostavno, a okolju zelo primerno spominsko ploščo, posvečeno spominu na Hacqueta. Vrtce je bil formalno odprt in izročen v oskrbništvu PD Srednja vas.

Ob tej priložnosti je prav, da se spomimo tudi slovenskega botanika Karla Zoisa, ki je med drugim napisal tudi prvo floro Velega polja. Žal je tudi to delo marljivega, a skromnega raziskovalca rastlin ostalo v rokopisu.

* * *

In kakšen je vrtce danes? Le malokdo ve zanj. Bodisi, da ga želja za žigi v transverzalnih dnevnikih žene slepo naprej ali pa spregleda skromno markacijo, ki opozarja na zaraščeno in neugledno stezico do vrtca. Posajene rastline so se večinoma prijele, ne moremo pa zahtevati, da bi ob tablah venomer cvetele. Zato je priporočljivo vsaj osnovno botanično znanje. Zaradi namena, obsega in možnosti vzdrževanja bo še naprej ostal lahko le — vrtce. Kdor zna opazovati na svojih planinskih pohodih, se bo znašel tudi v vrtcu, kdor pa bo pričakoval planinsko cvetličarno, bo gotovo razočaran.

Peter Skoberne

NEKAJ O DELU KOORDINACIJSKE KOMISIJE ZA VARSTVO NARAVE PRI PZJ

Koordinacijska komisija za varstvo narave pri Planinski zvezi Jugoslavije se je sestala v septembru 1980 v Zagrebu po dveh neuspelih poskusih zaradi premajhne udeležbe republik in pokrajin. Sejo je vodil novi predsednik komisije Miroslav Franjković. Uvodnih točkah dnevnega reda so se navzoči (manjkal je samo predstavnik Vojvodine) seznanili z delom na področju varstva narave v posameznih SR in SAP. Aktivnost tudi na jugoslovanski ravni postaja vse živahnejša zlasti na Hrvaškem, v BiH in Sloveniji. Delovni program se ravna po smernicah, ki so bile sprejete konec lanskega leta v Nikšiću. Poudarimo naj le nekatere točke iz obširnega načrta.

— Komisija za varstvo narave in GS pri PZS bo v maju 1981 organizirala vzorčni inštruktorski tečaj za varstvo narave, ki naj bi pomagal ostalim SR in SAP pri organiziranju podobnih vzgojnih akcij. PZ Hrvatska je pripravila letos prvi tak tečaj, v BiH ga bodo izpeljali do konca leta, v Sloveniji pa redno tečejo že od leta 1974, da ne govorimo o tečajih Gorske straže. Člani koordinacijske komisije so se strinjali, da je nemogoče pripraviti jugoslovanski tečaj, ker ima vsak predel naše širše domovine svojo značilno floro, favno, kamnine in tudi različna zavarovalna območja. Potrebno je začeti najprej z delom po posameznih republikah in pokrajinah in šele v kasnejši fazi preiti na širše jugoslovanske tečaje.

— Po Pravilniku o delovanju planinskih organizacij za varstvo narave v okviru PZS bo PZH izdelala podoben pravilnik za PZJ

— Začeli bomo priprave za priručnik »Narava v gorskem svetu Jugoslavije«. Slovenija že ima tako publikacijo, druge republike in pokrajine pa bodo začele zbirati gradivo, ki ga bo redakcijski odbor pregledal in uskladil ter pripravil za izdajo. — PZ BIH bo izdelala 10 osnovnih pravil obnašanja v gorah. Letak naj bi bil enoten za vso Jugoslavijo in bi po planinskih

društvih in kočah opozarjal planince vsaj na nekaj najvažnejših pravil iz častnega kodeksa.

— Še bolj bo potrebno poskrbeti za popularizacijo in propagando varstva narave. Načrti so ambiciozni, vendar jih bo mogoče uresničiti le s sodelovanjem vseh republik in pokrajin.

Nada Praprotnik

IZ PLANINSKE LITERATURE

VODNIK PO TRANSVERZALI KURIRJEV IN VEZISTOV NOV SLOVENIJE

Jože Dobnik, Ljubljana 1980, Založba: Domicični odbor kurirjev in vezistov NOV Slovenije pri Združenih ptt organizacijah Slovenije, Ljubljana, Tisk ČGP Delo, Ljubljana

Že leta 1972 je bil ljubljanski radijski II. program pozoren na to zanimivo transverzalo, ko je v nadaljevanjih objavljaval v oddaji Izletniški kažipot, opise in vtise s te poti. Zdaj pa imamo v rokah končno tudi uporaben Vodnik po tej poti, ki nas vodi skozi vso Slovenijo, ali drugače povedano od Gančanov v Pomurju do Slavnika ob slovenskem morju, Vodnik je pregledno zastavljen, saj obravnava pot tako kot le-ta poteka, skupaj seveda z bogato vsebino, ki pripoveduje o mnogih dogodkih iz NOV, naravnih znamenitostih, ki jih ob poti srečamo, in ne zanemara folklorno-ljudskega izročila. Svojo vrednost pa slej ko prej skriva v dejstvu, da je to čtivo, ki je seveda predvsem namenjeno tistim, ki bodo to pot hodili in jo morda tudi prehodili, ne enkrat morda celo večkrat, vsebinsko izredno bogati s podatki, ki se nanašajo na čas med vojno, ko si je slovenski narod s krvjo in žrtvami priboril svojo svobodo in narodno neodvisnost. Izročilo NOB je tako dobilo izredno primerno priljubljenost, da tudi tako najde svojo pot med tiste mlade planince, ki se bodo na teh poteh znašli in se bodo srečavali z izpričano preteklostjo, z obeležji, ki nemo pripovedujejo o dogodkih iz NOB, s pokrajino, ki je svoj čas skrivala poti in steze, po katerih so se prebijali do partizanskih enot kurirji in so jih uporabljali partizanski vezisti. Naj k temu razmišljanju dodam nekaj misli, ki sem jih našel v uvodu tega Vodnika.

Jože Dobnik takole piše:

Enajst let je minilo, odkar je izšel začasni vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije. V tem času se je transverzala močno uveljavila. Prodanih je bilo že okoli 5000 transverzalnih dnevnikov, kar pomeni, da toliko ljudi hodi po tej poti. Doslej je 176 transverzalcov prejelo

značke za prehojeno pot. V celoti je razprodan začasni vodnik. V enajstih letih so na okrog 1000 kilometrov dolgi poti nastale razne spremembe na trasi in lokacijah kontrolnih točk, postavljeni so bili novi spomeniki NOB, zgrajene nove ceste, mnogi kraji in mesta so se povečali itd. Vse to opravičuje izdajo novega vodnika. Medtem so tudi izšle pomembne knjige, kot »Kliče glavni štabe«, »Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941 do 1945«, »Vodnik po partizanskih poteh«, »Krajinski leksikon Slovenije« (tri knjige, žal zadnja, za Koroško, Podravske in Pomurske regije ni izšla), več planinskih vodnikov in druge, iz katerih sem črpal mnogo dragocenih podatkov.

In tako imamo spet edicijo, ki nam bo hudo prav prišla, ko se bomo odpravljali na pot po prelepi naši domovini. Poleg avtorja Jožeta Dobnika so pri nastajanju tega vodnika sodelovali še recenzenti Ivan Šerc, Bruno Fras, Stane Vengust, Franc Pogačnik, Dušan Slana, Stanko Dolenc, Donat Štibelj, Avgust Skrt in Ivan Čič, lektorica pa je bila prof. Marija Jalen.

M. K.

PO GORAH SEVEROVZHODNE SLOVENIJE

Planinska založba pri PZS že vrsto let izdaja strokovno planinsko literaturo, kamor sodi tudi pred kratkim izdani planinski vodnik Po gorah severovzhodne Slovenije.

Sestaviti planinski vodnik ni lahko delo, o tem se bralec oziroma uporabnik lahko prepriča takoj, ko eno teh malih, žepnih knjižic vzame v roke. Natančna, predvsem pa enotna metodologija razvrščanja potrebnih podatkov, ki oštevilčeni vodijo planinca po predelih, ki jih obravnavajo, pripomore, da v vsakem izmed teh vodnikov najde bralec vse najpomembnejše, od zgodovine, do naravnih značilnosti, flore, favne, vodovja, geografske razčlenjenosti, o poteh, kočah in vrhovih, predvsem pa seveda tudi podatke o ljudeh, ki tod živijo in o njihovih dejavnostih. Skratka, vsak izmed že napisanih in natisnjenih planin-

skih vodnikov, ki jih že vrsto let izdaja Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije, je prava mala enciklopedija o posameznih planinskih predelih slovenskega sveta.

Zadnji izmed planinskih vodnikov, ki smo ga dobili v roke pred kratkim, je vodnik Po gorah severovzhodne Slovenije, sestavljen pa ga je Peter Ficko, planinski javnosti znan tudi kot avtor odličnega planinskega vodnika po Kamniških in Savinjskih Alpah. O planinskem svetu, ki ga obravnava v tem zadnjem vodniku, avtor pravi, da je brez lastnega imena, zato ga najustrezneje poimenujemo kar kot gore severovzhodne Slovenije. Po dolgem sega ta svet od Strojne na Koroškem do Goriškega, počez pa od državne meje z Avstrijo do Celjske kotline, vidne ločnice s Posavskim hribovjem. V ta prostor bi lahko presadili Julijce, Karavanke ter Kamniške in Savinjske Alpe, pa bi še ostalo prostora. Torej gre v tem planinskem vodniku za opisovanje najboljšejšega gorskega sveta pri nas, ki pa po višini kajpak močno zaostaja za visokogorjem na zahodu. Ta planinski svet je svet na prehodu iz visokogorja v sredogorje, ki v glavnem prevladuje, na vzhodu pa postopoma prehaja v nizki sončni svet goric. Z njimi tone naš alpski svet v Panonsko nižavje; tam se konča.

Z metodološkega vidika je tudi omenjeni vodnik, tako kot smo že omenili, podoban ostalim planinskim vodnikom, nje govim predhodnikom. Vsebinska je razdrobljena na več poglavij, razdeljenih na splošni del, na del, ki govori o dolinah in naseljih, ter na del, ki obravnava koče, prehode in vrhove. V splošnem delu nas avtor seznanja z obsegom gora, ki jih zajema vodnik, s problemom imen, z raznimi naravnimi in družbenimi pojavi. V poglavju o dolinah in naseljih je poudarek na dostopih v pogorja glede na strani neba. Predstavi nam tudi doline in naselja s kratkimi opisi. Pri naseljih so imenovane še gore, za katere so ta naselja izhodišča. Glavni in osrednji del vodnika pa predstavlja opis posameznih gorskih skupin. Najprej so zapisane splošne značilnosti gorske skupine, tam pa, kjer je v pogorju več skupin, je sprva prikazana splošna oznaka celotnega gorskega predela, v katerega vključujemo te gorske skupine. Tem opisom sledijo natančni opisi posameznih planinskih poti, vanje pa so zajete še planinske postojanke z vsemi potrebnimi podatki za planinca, izletnika.

Planinska strokovna knjižnica je tako bogatejša za delo, ki ga bo rad jemal v roke vsakdo, kadar si bo želel proč od strmih in prepadnih pobočij visokih gora Julijcev ali Grintavcev in se bo napolnil k blagim, sončnim goricam slovenskega vzhoda. Predvsem pa bo novi planinski vodnik koristil pri temeljitejšem spoznavanju naše ožje domovine. Ali kot pravi avtor sam: »Ni lepšega in vrednejšega kot spoznavati

svojo domovino, napatiti se po njej peš — spoznavati prostranstva in svojo kulturo, živo življenje povezati s kulturo prednikov. V tem so zdrave korenine — iz njih raste pravo in popolno zadovoljstvo človeka.«

Mitja Košir

TURISTA NA CESTU

V 6. številki glasila Češkoslovaške telesnovzgojne zveze najdemo spet pestro vsebino. O Šumavi piše V. Fuchs, o mladini K. Adamcová, o spomladanskem 100 km dolgem pohodu J. Dvořák in A. Chromý. Zdravstvene nasvete je prispeval J. Kvačilík. Spomine na pisatelja Karla Klostermanna (1848—1923), ki v svojih delih opeva Šumavo, ubuja M. Pokorný. Ducat užitnih rastlin opisuje J. Zeman. O Broumovu, kjer je preživel dijaška leta A. Jirásek, piše A. Vaněk. Na gradove nad Divjo Orlico opozarja K. Kuča. Narodni park Mavrovo in pogorje Bistra je obiskal J. Rubín. O Aneškem samostanu, gotski arhitekturi iz 13. stol., piše A. Kazda. Pred bližnjo 100-letnico ustanovitve KČT (1883) povzema potovanja pred sto leti F. Reichel. Usklajevanje turistike in varstva narave je predmet razmišljanja M. Hoube. V Banské Bystrici nas vabi J. Rachota. Ob koncu je še opis Bielovodske doline v V. Tatrah (I. Petrik).

Tudi 7. številka je zanimiva. O Krutyni v vodnih prostranstvih poljskih Mazurov piše J. Rusňák. O družinski turistiki razmišlja M. Senger. Razvoj češkoslovaške turistike v letih 1945—80 prikazuje J. Dvořák (1945 je bil obnovljen Klub češkoslovaških turistov, ki je 1952 štel 344 odsekov in 8655 članov, 1965 je bilo 173 000 članov, 1970 pa le 63 000; po tej krizi si je Češkoslovaška telesnovzgojna zveza spet dokaj opomogla; 1980 zajema v 2708 odsekih 154 532 članov). V dvostranskem koledarju »Na pot« lahko izbiramo med 100 septembrskimi izleti, pohodi in srečanji. Kako je moč potovati na olimpijske igre, piše M. Pavlas. O majskem pohodu v Prčice (22 tras, 35 173 udeležencev) piše P. David. Chvalkovice opisuje S. Čejka, o popotovanju ob Sázavi J. Vojtěch, o Houkviških ribnikih K. Kuča, o Moravski Dyji H. Šotková, o turistični aktivnosti v 35. letu H. Podmela. V dolino Třebůvke in Věžnice nas vabi J. Vlach, v dolino Lužnice pa V. Votruba. O turistiki vajeenske mladine razmišlja B. Bažant, o potovanju pred sto leti pa F. Reichel. Ob koncu je opis rezervata Boky (J. Burkovský).

Prispevki, v katerih so zastopane vse vrste turistike v naravi, so kratki, omejeni večidel le na eno stran, večina ilustracij je sredi številke na osmih straneh boljšega papirja. Barvne reprodukcije so le na ovitku. Zaradi omejenega prostora so članki zgoščeni, informativni, stvarni, le mestoma osebno obarvani.

ALPINISTIČNE NOVICE

VZPON NA MONT BLANC PREKO ZAVETIŠČA GOÛTER

Po obširnih pogovorih z oblastmi v Saint Gervaisu in ministrstvom za mladino, šport in prosti čas se je pariška sekcija CAF sklenila pridružiti delu za obveščanje o problemih varnosti na tem področju. Podpira zahtevo za rezervacijo v zavetišču in svetuje vzpon na Mont Blanc po poti Grandes Mulets.

Posamezniki in skupine morajo pred odhodom obvezno telefonirati oskrbniku zavetišča Henriju Bochatayu (tel.: 50-54-40-93).

Vse dodatne informacije (pojasnila) bodo dobili v dolini v:

— turističnem uradu (l'Office de tourisme) v Saint Gervaisu (50-78-22-43),

— visokogorskem uradu (l'Office de haute montagne de Chamonix), v Chamonixu (50-53-33-08),

— pri CAF, avenue Michel-Croz. 74400 Chamonix (50-53-16-03),

— pri alpinističnem centru v Touru (Centre alpin du Tour, rue du Rocher-Nay. Le Tour. 74400 Chamonix) (60-54-04-16).

B. B.

HIMALAJSKA KRONIKA 1980 KRATEK PREGLED NAJPOMEMBNEJŠIH ODPRAV V PREDMONSUNSKEM ČASU

USPEHI IN TRAGEDIJE

V letošnjem predmonsumskem obdobju je v Himalaji delovalo čez 40 odprav. Poglejmo najpomembnejše:

Sagarmatha — Everest:

Po velikem uspehu s prvim zimskim vzponom na streho sveta letos pozimi so Poljaki kmalu zatem doživeli nesrečo na Južnem steburu. Dvema Poljakoma je uspel prvenstveni vzpon po tem steburu (v njem je leta 1978 zaman poskušal Messner), plezala sta brez uporabe kisikovih jeklenk, z vrha pa se nista več vrnila.

Španska odprava se je povzpela na Everest po klasični smeri čez Južno sedlo.

Japonci so bili uspešni s severne (tibetske) strani.

Lotse, 8511 m:

Tudi na njem so bili uspešni Španci. Tako so letos iberijski alpinisti odtrgali lepo deteljico: Everest, Lotse in Baruntse, 7220 m.

Kangčendzenga, 8498 m:

Po direktni smeri čez severno steno so se maja povzpeli Japonci. Nekaj dni za njimi so na vrh po normalni smeri prišli tudi trije udeleženci nemške odprave.

Yalungkang, 8450 m:

Tako pravijo zahodnemu vrhu grebena Kangčendzenge. Na njem je delovala mehiška odprava. Šerpe so z višine 8400 m slišali klice dveh Mehičanov, ki sta dosegla vrh. Za tem radostnim vriskanjem sta zmagovalca izginila.

Dhaulagiri, 8167 m:

Dva Poljaka sta v alpskem stilu preplezala vzhodno steno. Najbolj množični obisk (naenkrat) je letos doživel prav Dhaulagiri. Nanj je po normalni smeri čez Hruško prilezlo kar 14 udeležencev švicarske odprave — trekning, ki ga je vodil podjetni Max Eiselin.

Makalu, 8481 m:

Po zahodnem steburu se je na vrh povzpел sam in brez kisikovih aparatov en udeleženec ameriške odprave.

Šiša Pangma, 8046 m:

Kitajski osemtisočak. Drugi vzpon (prvi so pred leti prišli nanj Kitajci) se je letos posrečil sedmim članom nemške odprave. Za naslednje leto si je vrh rezerviral Max Eiselin za svojo novo trekning odpravo iz programa osemtisočakov.

Anapurna I, 8091 m:

Na njej je bila nemška odprava. V začetku maja je na vrh prišlo 7 alpinistov (od tega 3 šerpe).

Anapurna III, 7555 m:

Na vrh je poskušala priti avstralska odprava. Z vzponom so prenehali, ko jim je plaz zasul tri alpiniste.

Fang, 7647 m:

Vrh v področju Anapurne je do letošnjega leta bil najvišji sedemtisočak, ki še ni bil osvojen. Sredi maja so nanj prilezli Tirolci kot prvopristopniki. Vzpon je uspel »veteranu« Seppu Mayerlu in Šerpi Ang Šapali.

Manaslu, 8156 m:

Nanj so se povzpeli trije udeleženci odprave iz Južne Koreje. Poljski poskus po južnem grebenu ni uspel zaradi prevelike nevarnosti plazov.

Ganeš, 7000 m:

Doslej deviški vrh je letos klonil Japoncem. Kar 13 ljudi (od tega 7 šerp) je priplezalo na vrh.

Še to:

Kitajska je letos sporočila, da »odpira« nekaj himalajskih vrhov za tuje alpiniste. Seznam dovoljenih špikov je zelo mikaven: severna stran Everesta, cela vrsta sedem-tisočakov, med njimi eden neosvojen, ne nazadnje osemtisočak Šiša Pangma.

Nicolas Jaeger, eden najboljših francoskih ekstremistov, zdravnik in filmar, je ostal na Lotseju. Ob njegovih načrtih in idejah so se ježili lasje. Kot prvi in sam je hotel čez južno steno Lotseja, nato prečiti ves greben, do Južnega sedla pod Everestom, sestopiti do ledenika Kumbu, odtod pa spet čez zahodni greben Everesta (po naši smeri) na streho sveta. Vse sam, brez nosačev, brez kisikovih jeklenk, brez vmesnih taborov; klasično in asketsko. Da je s svojim drznim načrtom mislil resno, je dokazal na Huascaranu, kjer je dva meseca (1) bivakiral na višini 6000 m ter proučeval vpliv samote v veliki višini na človekovo psiho. S to študijo je opravil doktorsko disertacijo. Konec aprila letos so ga prijatelji, ki so ga spremljali z daljnogledi iz doline, zadnjič videli visoko pod vrhom Lotse Šara na višini 8000 m.

Janez Bizjak

SAMOTAR PO SEVERNI STRANI NA EVERESTU

Avgustovska revija Alpinismus poroča, da je kmalu po zaključku redakcije za to številko prejela novico o tem, da se je Japoncu Katu posrečilo povzpeti po severnem grebenu na vrh Mount Everesta. Severni greben na tibetanski strani je bil tudi cilj Reinholda Messnerja, le da ta med vzponom ni uporabljal dodatnega kisika. Podrobnosti o posebnosti in težavah Everestovega severnega grebena bo revija in tako tudi mi, objavila v eni izmed naslednjih števil.

M. A.

V VZHODNI NEMČIJI SO LETOS PREPOVEDALI UPORABO ZATIČEV

Tako piše v uvodnem članku revije Der Tourist (7/80), glasila vzhodno nemškega združenja za turizem, planinstvo in orientacijski tek. Prepoved velja za vsa vzhodnonemška plezalna področja; alpinisti drugod po svetu jih poznamo po značilnih stolpih iz peščenjaka. Prepoved morajo upoštevati tudi tuji obiskovalci. Poleg zatičev pa so prepovedani tudi drugi plezalni pripomočki, ki jih uporabljajo alpinisti

»novega vala«: razne zagozdice, kavljii in krepeljci, vražički pa »prijatelji v sili«; za večino se še nismo dogovorili, kakšen naj bo ustrezeni slovenski izraz.

Za prepoved so se odločili po večletnem testiranju in po vsestranskih razpravah; tako vsaj piše v članku. Utemeljitev za prepoved po mojem mnenju niso najbolj prepričljive, najmanj še tista, ki jo utemeljujejo iz etičnega stališča. Trdijo, da uporaba zatičev prinaša v peščenjakove stolpe preveliko tveganje, bojijo se porasta števila nesreč.

Janez Bizjak

AKCIJA »VEČ VARNOSTI V NAVEZI«

Plezanje mora postati bolj varno, pravijo vsa velika planinska združenja. V korist te zahteve je avstrijsko alpinistično združenje (ÖAV) v sodelovanju z enakim nemškim združenjem (DAV) nedavno tega pripravilo v novem alpskem središču Rudolfshütte simpozij, ki se ga je udeležilo okroglih sto izvedencev iz Avstrije, Švice in ZR Nemčije.

Najpomembnejši sklep simpozija je bil v tem, da je tovariša v navezi poslej dovoljeno zavarovati le na trdni oporni točki (klin ali zagozda) in ne več s telesom (na primer preko ramen). Na simpoziju so poleg nekaterih izrazito tehničnih priporočkov nujno priporočili tudi uporabo rokavic pri varovanju drugega moža v navezi, da bi tako preprečili pogoste in hude poškodbe dlani.

Takšne pobude in predloge je mogoče samo pozdraviti, četudi same po sebi morda niti ne pomenijo neke novosti, kot si to pogosto zamišljajo slavnostni govorniki.

M. A.

Z UMETNIM KISIKOM — ALI BREZ NJEGA?

Počasi se glede vprašanja o kisiku nabirajo tudi praktične izkušnje. Udeleženci poljske odprave na Lhotse v letu 1979 (8 mož na vrhu, od tega trije brez umetnega kisika) soglasno zatrjujejo, da so bili vsi, ki so se povzpeli na vrh s pomočjo umetnega kisika kljub dodatni obremenitvi (dve steklenici kisika z napravo za vdihovanje tehtata 16 kg) bistveno hitrejši kot tisti, ki so se vzpenjali brez pomoči dodatnega kisika. S kisikom so imeli plezalci kljub lažji obleki občutek toplote in varnosti, brez kisika pa ob debelejši in zato težji obleki občutek mraza in strahu za lastne ude. Leszek Czarnecki, ki se je vzpenjal brez kisika, je med potjo zaostal in ni dosegel vrha, čeprav se je nasplošno dobro počutil, kajti po vsakih 20 metrih vzpona mu je postajalo slabo, pred očmi se mu je temnilo in moral je dalj časa počivati.

Med spanjem v višinskem taborišču IV (7850 metrov) so vsi uporabljali dodatni kisik. Leszek Cichy in Krzysztof Wielicki, ki sta se 17. februarja 1980 povzpela na Mount Everest, sta imela pri sebi od južnega sedla naprej le po eno steklenico kisika. Ta jima je zadostovala za pot do vrha med sestopom vse do Južnega sedla, potem pa sta oba ugotovila pravcati šok zaradi mraza, zmanjšale pa so se jima tudi telesne sposobnosti.

M. A.

BOLGARI SE ODPRAVLJAJO NA LHOTSE

Tudi bolgarski alpinisti se naposled odpravljajo v Himalajo. Bolgarsko alpinistično združenje je namreč že dobilo dovoljenje za vzpon na Lhotse (8511 metrov), in sicer v predmonsumskem času 1981. Trije bolgarski gorniki so se nedavno tega že mudili dva tedna v baznem taborišču pod Everestom, da bi tako pripravili vse potrebno za načrtovani vzpon. Bili so to alpinisti Hristov Prodanov, Metodij Savov in Rumen Vodeničarov. Nasploh bo to prva bolgarska odprava v Himalajo. Njeno vodstvo so zaupali že omenjenemu Hristovu Prodanovu, 37-letnemu inženirju za kovinske gradnje, ki ima za seboj že 20 let zelo uspešnega plezalskega udejstvovanja v Alpah, na Kavkazu in v Pamiru. Odprava na Lhotse bo štela 18 udeležencev, od tega 14 alpinistov. Dokončen izbor bodo opravili v letošnji jeseni izmed 20 mož, ki se bodo preizkušali med vzponi na Pik komunizma in Pik Korženevskaia v Pamiru.

M. A.

KRATEK PREGLED POMLADANSKE SEZONE V NEPALSKI HIMALAJI

Letošnja pomladanska sezona v nepalski Himalaji je končana. Številne izmed več kot 30 odprav so dosegle svoje cilje. Kljub temu je bilanca bolj žalostna kot kdajkoli doslej: 11 mrtvih in veliko število ponesrečenih. Če gremo po vrsti: iz severnega ostenja Lhotseja se ni vrnil samohodec Nicolas Jaeger, dva Mehičana pogrešajo z vzpona na Yalungkang, trije Avstralci so izgubili življenje v snežnem plazu na Annapurni III, tudi na Everestu je izgubil življenje en šerpa v snežnem plazu, drugi pa je dobil hude poškodbe med padcem v razpoko. Na severnih pobočjih Everesta je izgubil življenje en Japonec, na Baruntseju pa dva Francoza zaradi padca. Na Annapurni II se je med padcem smrtno ponesrečil en Japonec. Revija Alpinismus 8/1980 dodaja k temu kratkemu pregledu svoj komentar in pravi, da vsakdo pač ne more biti Doug Scott ali Reinhold Messner. Kljub temu želijo alpinisti s kar najbolj presenetljivimi uspe-

hi zasloveti tudi v javnosti. To jih spodbuja k podvigom, ki pogosto presegaajo njihove alpinistične sposobnosti. Zadovoljstvo nad nekaj tedni življenja v divji in nedotaknjeni naravi bi moralo biti v skladu z lastnimi sposobnostmi, hkrati pa je za gotovo večje in trajnejše kot hitro minljivo občudovanje javnosti. Če so alpinistične odprave naravnane na naravo, jih to dela lepe in varne, spogledovanje z javnostjo pa jih obremenjuje s krčevitostjo in prevelikim tveganjem.

M. A.

GORSKO REŠEVANJE NA POLJSKEM

Na Poljskem deluje že celih 70 let Gorskoreševalna služba. Člani te organizacije so v tem obdobju 65 000-krat reševali, bodisi poškodovane turiste, tekače na smučeh ali alpiniste. V 500 primerih reševalci niso mogli storiti drugega kot ugotoviti — smrt. Kot pripoveduje vodja te gorskoreševalne službe mag. Jan Komornicki je poljska GRS razdeljena na sedem skupin s 1300 člani. Največja je skupina »Tatra« s sedežem v Zakopanih. Ta skupina združuje med drugim tudi 27 gorskih vodnikov in 370 gorskih reševalcev. Reševalci uporabljajo v akcijah helikopter, sledne pse in pa moderno specialno tehniko. Vsakdo, kdor želi postati član te organizacije, mora zapriseči s temile besedami: Prostovoljno se zavežujem, da se bom, dokler bom zdrav, na vsak poziv vodje ali njegovega namestnika ne glede na letni in dnevni čas, ne glede na vreme, javil na mestu, ob napovedani uri, ustrezno opremljen, pripravljen sprejeti navodila vodje ali pomočnika in se tako udeležiti iskanja ponesrečenega in mu pomagati.

K. M

RAZGLED PO SVETU

NEKATERA VPRAŠANJA PLANINSTVA V VISOKIH TATRAH

Vzhodnonemško glasilo za popotnike, plezalce in orientacijske tekače »Der Tourist« objavlja v letošnji junijski številki zanimiv članek z gornjim naslovom. V njem je med drugim zapisano, da so Visoke Tatre že dolgo vrsto let zelo priljubljen cilj njihovih alpinistov in planincev, saj so bili skorajda brez izjeme prav v tem gorstvu doseženi pogoji za poznejše številne in uspešne podvige na Kavkazu in v pogorjih srednje Azije. Tako si visokih Tater kratkoma ni mogoče odmisлити iz njihovih načrtov, hkrati pa jih imajo vse bolj za svojo drugo gorsko domovino.

Toda v zadnjem času postajajo vse številnejše pritožbe nad ravnanjem in obnašanjem obiskovalcev Visokih Tater, ki prihajajo iz NDR. V očitnem nasprotju z odličnimi dosežki alpinistov in hkrati z razmeroma nizko udeležbo pri nesrečah je neupoštevanje navodil in pravil, po katerih se je treba ravnati v tem narodnem parku. Glasilo pri tem dodaja, da zato nikakor ne bi smeli dovoliti, da bi zaradi nekaterih izjem postal vprašljiv njihov ugled, zato pričakujejo od vsega članstva spoštovanje veljavnih določil, ki veljajo za ta svet.

Zaradi takšnih razmer v letošnjem poletju niso več odprli taborišča v Mengusovski dolini. Alpinistom pa je bilo na voljo zelo omejeno število prostorov za postavitev šotorov na področjih Jamske pleso, Velicka dolina, Bielovodska dolina in Dolina Zeleneho pleso. Dovoljenja je bilo moč dobiti samo po dogovoru z vodstvom narodnega parka oziroma češkoslovaške planinske organizacije. Postavljanje šotorov in bivakiranje zunaj odbranih prostorov pa je nasploh prepovedano in kaznivo, kar velja tudi za zimski čas.

Vodstvo narodnega parka Visoke Tatre je namreč mnenja, da v tem razmeroma majhnem pogorju ni treba prenočiti pred začetkom ture. Pri prečenju osrednjega grebena Visokih Tater, za kar priporočajo posebno prijavo, se načrtovanim prenočitvam ni mogoče izogniti in so zato tudi v prihodnje možne, seveda ob upoštevanju vseh določil o varstvu narave.

Posebno skrb povzročajo odgovornim odpadki vseh vrst. Prazne pločevinke, steklenice in drugi odpadki sodijo tako kot v domačih gorah v nahrbtnike. Tudi kurjenje tabornih ognjev ni dovoljeno.

Med ukrepi za varstvo Visokih Tater načrtujejo uvedbo posebnih izkaznic za alpiniste. Le z njimi bo namreč mogoče zaustaviti nadelane poti. Opis posameznega vrha v plezalskem vodniku še nikakor ne pomeni, da se je mogoče nanj brez for-

malnosti povzpeti. Vodstvo sme namreč postaviti neko območje v posebno varstvo. Obisk je v takem primeru prepovedan, ker velja ta čas za področje široka pa tudi Belanskih Tater. Dejstvo je tudi, da številni vzhodnonemški planinci pogosto ne vpisujejo svojih pohodov v ustrezne knjige v planinskih kočah oziroma šotoriščih, kar bi sicer bili dolžni storiti.

Narodni park Visoke Tatre je nastal, da bi zaščitili njegovo imenitno živalstvo in rastlinstvo. Nepotreben hrup, poškodbe rastlin ali celo njihovo odkopavanje in odnašanje otežujejo to nalogo. Vsakemu navdušenemu alpinistu in prijatelju narave bi moralo biti jasno, da je treba dosledno upoštevati navodila in predpise, hkrati pa bi morali celo sodelovati pri tem, da bi vsem tako ljubo gorstvo kar najučinkoviteje zaščitili.

M. A.

»SKOZI ALPE NOBENE NOVE CESTE VEČ!«

Tak apel je letos naslovil nemški »Alpenverein« zveznim poslancem na posebni parlamentarni razpravi o prometni izgradnji v Alpah. Nemški planinci trdijo, da so sedanje avtoceste skozi Alpe, z vsemi predori, vzporednimi, odstavnimi in rezervnimi pasovi ter s poplavo zanemarjenih parkirišč in neurejenih zaščitnih brežin, že zadosti porušile pokrajinsko in socialno ravnotežje v alpskem prostoru in da posledaj ni potreben noben poseg več. Kot vemo, se Alpam obeta še nekaj zajetnih vbovljajev: dodatne hitre ceste Sever—Jug, trasa bodoče hitre železnice (hitrost 240 km na uro) Evropa—Bližnji vzhod itd. Ti velikopotezni načrti zahtevajo nove, široke in visoko ograjene koridorje, ki se ne bodo ustrašili ne alpske verige ne gozdov ali polj.

Janez Bizjak

ŠPANSKI FILM O DHAULAGIRIJU I

Dva člana španske himalajske odprave sta 22. februarja letos prikazala v Madridu pred 800 gledalci, ki sta ga bila posnela na 16-milimetrski trak. Film je za španske razmere izredno dober in je na krstni uprizoritvi doživel vsesplošno pohvalo. Nemara tudi zato, ker se ne ukvarja le z goro, marveč tudi z Nepalom in njegovo bogato kulturno dediščino. Film je doživel svojo mednarodno premiero na festivalu gorskega filma v Trentu.

Oba avtorja filma: 36-letni Gregorio Ariz in 29-letni Iñaki Aldaya že načrtujeta v

naslednjih letih nove plezalske in smevalske podvige. Tako imata za leto 1981 že dovoljenje za vzpon na Jannu, ki ga namepravata opraviti brez pomoči Šerp. Tudi za leto 1982 se skupina že poteguje za nadaljnji vrh v Himalaji, vendar je vsa zadeva za zdaj še skrivnost.

M. A.

HUDOURNIK KOKRA

Avgustova revija *Alpinismus* objavlja v rubriki *Vodnik* po divjih vodah, zelo podroben in izčrpen opis naše Kokre. V sestavku, ki bo gotovo privabil prenekaterga tujega ljubitelja divjih voda, je med drugim rečeno, da vodi pokrajinsko najlepša pot iz Avstrije v Slovenijo in dolino Kokre čez Jezersko. Ta gorska voda je po opazovanjih avtorja še zelo čista in ponuja z obilico voda vse do pozne pomladi zabavno in na nekaterih mestih tudi tehnično zahtevno vožnjo s kanujem. Sledi do najmanjših podrobnosti natančen opis zlasti gornjega toka Kokre, pri čemer so se avtorju ali še verjetneje tiskarni vtihotapile nekatere napake pri pisanju slovenskih imen. Tako je v besedilu večkrat zapisano v raznih oblikah Kroka, četudi je v samem naslovu pravilno natisnjeno z debelejšimi črkami Kokra. Žal so tudi v tem primeru naše Kamniške planine še vedno Steiner Alpen.

M. A.

PLEZALNI ZIDOVI

V poročilu britanskemu planinskemu združenju je Alex Mac Intyre razložil visoko tehnično raven britanskih plezalcev, ki jo dosežejo s pogostimi treninji na umetnih stenah, sezidanih in posebej opremljenih prav za plezalne treninge.

Že v načelu taka plezarija ni v skladu z našim pojmovanjem alpinizma, toda ker obstaja, je prav, da o njej spregovorimo. Osnovna ugotovitev je — kakršnakoli je že vrednost takih zidov, nikoli ne bodo nadomestili naravnih sten, čeprav je, po drugi strani, povsem ustrežna za trening. Če bi začeli razmišljati o plezalnih treninjah s športnega vidika, potem bi morali reči: razvoj vseh športov nalaga športnikom, da prestopajo naravne stene, velika odvisnost od vremenskih pogojev, varnostne zahteve, ki jih je težko vskladiti z zahtevnostjo modernega prostega plezanja, vse to so osnovni razlogi, da nastaja vse več tako imenovanih umetnih plezalnih sten. Na tak način se brž približamo laboratorijskim pogojem plezanja, kjer seveda vsi drugi (duhovni) faktorji, ki jih poznamo

(in jim sledimo) v naravni steni izginejo. Pa opišimo eno takih sten. Je v univerzitetnem športnem središču v severni Angliji. Steno predstavlja notranji zid dvorane za skupinske športe.

Začetek plezalnega zidu je 3 metre nad tlemi, da ne bi plezalcev motile žoge, ki jih pri igri uporabljajo drugi uporabniki dvorane. Ta zid, popolnoma navpičen, je visok 7 in 8 metrov. Je prirejen za začetnike in za izpopolnjevanje v nekaterih prijemih. Zid je iz gladkih sivih opek in uporabniku ne dovoljuje drugih oprimkov kot tiste, ki so predvideni za trening. Opečni del pa dopolnjujejo deli oblikovane zglajene betonske stene, ki ponujajo plezalcu mikro-relief, oboje skupaj pa daje relief z elementi kamina, previsa in v betonu tudi žlebičev, kar omogoča res dober trening. Posamezni elementi v betonu in v opeki so razporejeni tako, da omogočajo različne težavnostne stopnje vzpona, pa tudi zid sam je razdeljen na več težavnostnih stopenj. Ugotovili so, da ga uporabljajo tudi dobri plezalci, da ostanejo v formi, začetniki pa zelo hitro napredujejo.

Vzemimo še en tip umetne stene; tega imajo v Londonu. Stena je betonska in je oblikovana kot naravna skala. Vendar pa je to slabša inačica, ker omogoča manjšo izbiro oprimkov in prijemov, skratka manj plezalnih načinov.

Plezalec je vedno zavarovan z dvojno vrvjo, tako da je vrv trikrat daljša, kot je višina dvorane. Pripeta je pod stropom v obroč, od tam se spusti do plezalca, do varnostnega pasu z obročem, se vrne nazaj v stropni obroč in se spusti na tla. Plezalec je tako temeljito zavarovan, giblje se lahko hitro in nemoteno v vse smeri, ob padcu pa se hitro ustavi. Tudi po padcu je vrv takoj spet na svojem mestu. Vsa ta varnost pa seveda prispeva, da plezalec hitro napreduje.

Zanimanje za tak način treninga je po svetu veliko. Take naprave imajo v obstoječih športnih dvoranah ali celo na javnih zgradbah. Tako lahko trenirajo, ne da bi jih motilo vreme. Važno je predvsem to, da je tu varnost zagotovljena.

Ugotovljeno je, tako trdi Claude Argon, da se plezalci, ki so na umetnih stenah dovolj vadili spuste, v naravni steni bolje znajdejo kot tisti, ki so vadili samo v naravi. Saj je ravno pri spustih veliko nesreč. Seveda gre pri tem tudi za vtis, občutek obsežnejših prečkanj. Za etiko. Morda se bo našel kdo, ki nam bo očital heretizem, odklanjanje naravnega. Pa, ali ne beremo o številnih poskusih plezanja po nebotačnikih, umetnih stenah. Po take primere niti ni treba daleč. Dovolj je recimo že ljubljanski grad in njegove šance... Tudi o nesrečah beremo.

Navsezadnje — stroški za umetno steno so majhni, saj jo lahko ustvarimo z ustrež-

nimi oblogami na že obstoječi zgradbi. Vzdrževanje pa je poceni, saj ga skoraj ni, če pri treningu plezalci uporabljajo plezalne čevlje ali mehke športne čevlje. Od časa do časa je treba pregledati varovalne vrvi, čeprav je njihova izraba zaradi statičnih obremenitev zelo majhna. Torej je tak način treninga uspešen, je varen, stroški pa so nizki.

B. B.

ŽIVETI V GORAH

»Ali res hočete postati planinec? Potem boste dočakali največ 40 let!« Tako je pred nekako polovico človekove povprečne življenjske dobe govoril neki zdravnik Luisu Trenkerju. Toda, Luis pleza še naprej in je dobrega doktorja preživel za lepa leta. Zdaj 88-letni Trenker še vedno hodi v gore in nam svetuje:

Vsak vzpon ima tri vrhunce. Na začetku so to priprave in veselo pričakovanje do prvih korakov v skalo ali v led. Nato pride še lepši trenutek: plezanje na vrh, stiskanje rok s tovariši in ponosen občutek, da si je človek sam priboril zmago. Na koncu nam ostanejo še spomini na prijeten počitek na vrhu in na pot proti domu. Vse to doživlja planinec v občutku tovarštva in stalne pripravljenosti za pomoč. Srečen je vsak mlad človek, ki se zaupa visoki šoli alpinizma.

Z leti se je število ljubiteljev planin zelo povečalo, žal pa se je v skladu s tem povečalo tudi število nesreč. Toda, 90 % vseh nesreč je treba pripisati pomanjkljivim izkušnjam in opremi, opozarjajo pripadniki gorske straže. Ti možje bodo že vedeli, kajti vsako poletje kličejo te resnične junake planin na mnoge kraje, da bi rešili ljudi, ki so brez izkušenj in brez ustreznih opreme zašli v nevarnost.

Svojčas smo kot podjetni mladi ljudje odhajali zdoma s hlebcom kruha in suho klo-

baso v nahrbtniku. V hribih smo bili doma, poznali smo njihove nevarnosti, nevihtam smo se pravočasno umaknili, imeli smo obleke iz trpežnega blaga, bili smo precej bolj utrjeni kakor pa ljudje iz mest, obuti pa smo bili v močne okovane, trpežne čevlje. To je že bilo nekaj, čeprav še ni bilo vse.

Danes je precej drugače. Industrija športne opreme je s široko ponudbo dosegla stanje, ki vsakemu, kdor hoče v gore, omogoča, da se z malo denarja opremi preprosto, strokovno in nalogi primerno. Ker človek pleza z nogami — to si morajo mestni ljudje, navajeni na avtomobile, dvigala in centralno kurjavo, še posebno zapomniti — potrebuje predvsem primerne, solidne planinske čevlje s profiliranimi gumijastimi podplati. Kar lasje gredo človeku pokonci, ko vidi, česa se lotijo moški in ženske, ko v sandalih ali nizkih čevljih naravnost iz žičnice nastopijo planinsko turo.

Vsesplošen nasvet: Pred dežjem in vlago se zavarujemo z nepremočljivimi vetrovkami. V dobro oblikovanem nahrbtniku je treba imeti tople volnene rokavice, rezervne nogavice, pulover in nekaj perila. V zaprti skatli naj bo nekaj hrane. Svetlomer, fotoaparatus, čutarica in zemljevid naj ne bodo ob pasu in naj ne opletajo, temveč jih je treba nositi v nahrbtniku.

In zdaj najpomembnejše: pazite na vreme. »Neurje v gorah je nekaj res hudega,« je pisal eden največjih francoskih planincev modernega časa Lionel Terray. Ob neki drugi priložnosti je opozoril: »Največja nevarnost v gorah sta neizkušenost in mladostna lahkomiselnost.«

Te besede si je treba zapomniti. Kako prav je imel, nam pove primer usode sedmih fantov, starih od 13 do 18 let, ki jih je pred dvema letoma v Dolomitih, ko so

Luisu Trenkerju je zdravnik prepovedal plezati, češ da ga bo bodo gore pobrale, preden bo star 40 let. Sloviti alpinisti in pisatelj ni poslušal svarila — danes je star 88 let

plezali na 3185 m visoki Langkofel, prese-netilo neurje s snegom. Bili so najboljše opremljeni, niso pa imeli niti najmanjših izkušenj. Kratek plezalni tečaj ne pomeni nič. Izkušnje so vsaj tako pomembne ka-kor tehnična opremljenost. Primerov je veliko: nekateri hočejo prihraniti honorar, ki bi ga dali vodniku, drugi se požvižgajo na oskrbnikova svarila in zanašajo na sonce, ko pa jih v steni preseneti neurje, začno klicati na pomoč. Dobri gorski re-ševalci potem poskušajo storiti vse, kar se še storiti da.

Razveseljivo je, da se toliko ljudi odzove klicu gora. Eden od pionirjev planinske ge-neracije, po kateri smo se zgledovali, Ju-lius Kugy je nekoč dejal: »V steno gremo zato, da bi živeli, ne pa, da bi umrli.« Mi-lijoni ljudi so našli v gorah svojo srečo. Sklenili so prijateljstva za vse življenje in bili srečni do visoke starosti. Dobro op-remljen — samo tedaj je plezanje veselje. Ne smemo pozabiti, da vsaka, tudi naj-manjša napaka lahko pripelje do katastro-fe. Padec po skalah pogosto povzroči smrt.

F. L.

FILMSKI FESTIVALI S PLANINSKO TEMATIKO

Zdaj se že razvrsti kar precej filmskih fe-stivalov, ki so posvečeni planinskemu fil-mu. Poleg Kranjskega filmskega festivala, ki vključuje poleg športnih in turističnih filmov tudi take s planinsko oziroma alpi-nistično temo, poznamo tudi filmski festi-val v mestu Trentu. Vse bolj pa se uve-ljavljata tudi festivala v Montbrisonu in San Sebastianu.

Peti mednarodni filmski festival v Mont-brisonu je na primer okronal zelo dober kratkometražnik Grenobelčana Francoisa Valla: Hivernal à la Meije (Zimovanje v la Meije). Tudi na festivalu »Festival de la Plagne« je bil zelo opažen Vallov film, ki ga je posnel v Maliju: Hombori, montagne africaine (Hombori, afriška gora). To novo odlikovanje uvršča Valla med najboljše filmske ustvarjalce.

Zadnji mednarodni filmski festival planin-skih filmov v San Sebastianu pa je podelil prvo nagrado — Grand prix »Chêne d'Or« filmu Anapurna, prvi osem-tisočak s smuč-mi.

B. B.

NA KRATKO...

KOLEDAR PZS ZA 1981

Tudi v prihodnjem letu bo koledar Planin-ske zveze Slovenije predstavljal enega iz-med osnovnih delovnih dokumentov, po katerem se bo odvijala dejavnost Planin-ske zveze, MDO in planinskih društev. Koledar pa poleg tega pomeni še dodatno vrednost — z njim je informacija o delu popolnejša, bolj dolgoročna in zato tudi mnogo bolj učinkovita.

GLASILO KRIČAČ

RTV Ljubljana izdaja že vrsto let svoje interno glasilo KRIČAČ. V njem je vedno prostor tudi za planinsko dejavnost, ki je na tem zavodu kar dobro razvita, zlasti izletništvo.

RADIJSKA ODDAJA STUDIO OB 17.00

V osrednji Informativni oddaji ljubljanske-ga prvega programa je bila 13. septembra na sporedu oddaja o planinstvu. V njej so bila obdelana naslednja področja — ocena letošnje planinske sezone, množično pla-ninstvo in naše najbolj atraktivne gore, planinsko gospodarstvo in planinske koč-e,

program dela PZS v srednjeročnem ob-dobju 1981—85 in dela na področju pla-ninske mladine. V enourni oddaji so so-delovali T. Banovec, T. Bučer, J. Mirnik, J. Skumavec, S. Kofler, A. Brvar, M. Črni-vec, oddajo pa je vodil M. Krišelj.

TV FILM O AJDNI

Konec septembra so pod Stolom na hribu, imenovanem Ajdna, začeli snemati film o arheoloških najdbah predсловanske do-be. Na Veliki Ajdni nad Potoki so namreč odkrili izredno bogato najdbišče, ki s svo-jimi eksponati sodi med najdragocenejša tovrstna odkritja pri nas. Film je posnela Ljubljanska TV v režiji M. Zajca.

HRVAŠKI PLANINCI NA TRIGLAVU

Bili sta to dve skupini po 14 planincev; na najvišjem vrhu Jugoslavije pa so bili 6. septembra. Razdelili so se na dve skupi-ni. Vsem je ta vzpon pomenil res izredno doživetje, saj je bilo ta dan na vrhu Triglava nad 500 planincev. Ob tej pri-ložnosti so obiskali spominško obeležje Edvardu Kardelju na Velem polju.

Josip Sakoman

ODMEVI Z GORA V NOVEMBRU IN DECEMBRU

7. 11. Mitja Košir: To in ono s planinskega sveta
14. 11. Edo Torkar: Jesenski zapisi s Cresa
21. 11. Marijan Krišelj: Planinstvo in družba, I. oddaja
28. 11. dr. Miha Potočnik: Zlata naveza — XXIII. nadaljevanje
5. 12. To in ono s planinskega sveta
12. 12. Silvo Matelič: Reportaža z letošnjih gora
19. 12. Marijan Krišelj: Planinstvo in družba, II. oddaja
26. 12. dr. Miha Potočnik: Zlata naveza, XXIV. oddaja

HRVATSKI PLANINCI NA STOLU

Iz Zagreba so se pripeljali do Lesc in so od tam odšli do Valvazorjevega doma, kjer so prespali. Naslednjega dne so odšli do Prešernove kočice na Stolu. Bil je lep dan, mimogrede pa so odnesli tudi nekaj drv, ki leže ob poti s prošnjo, naj jih planinci po svojih močeh prenesejo do kočice. Na vrhu Stola je spominska tabla z napisom VRH PRIJATELJSTVA 2236 m v slovenskem in nemškem jeziku. Bil je lep razgled. Stol je tako še enkrat dokazal, da sodi med najbolj razgledne gore pri nas. Srečali so planince iz Slovenije, tujine pa tudi planince iz Budinščine (Hrvatsko Zagorje). Planinski domovi so lepo opremljeni in vzdrževani, poti pa so dobro označene. Posebej se spominjajo, da so ob poti srečevali spomenike NOB, ki so lepo vzdrževani in so bili v cvetju.

Josip Sakoman

NARAVOSLOVNA FOTOGRAFIJA

10. sept. letos smo spet imeli priložnost ocenjevati na IX. razstavi naravoslovne fotografije napredek s tega področja. Prireditelj — Prirodoslovno društvo Slovenije, Prirodoslovni muzej Slovenije — se je potrudil, da je številno občinstvo (in gostje) moglo občudovati fotografske dosežke v naravi, v različnih tehnikah in v tematsko širokem področju, ki ga obravnava naravoslovje.

GLAS, GLASILO SZDL ZA GORENJSKO
(26. 9. 1980, str. 11)

V rubriki Pomenki ob Savi Dolinki piše Črtomir Zorec tudi o treh velikih planincih — o dr. Henrikumu Tumi, o filozofu dr. Klementu Jugu in o Jožu Čopu. To je pravzaprav nadaljevanje kramljanja o planinskih rečeh, ki ga Črtomir Zorec posevča predvsem najbolj tehtnim mejni-

kom in zanimivostim iz planinstva in planinskega življenja. Zato priporočamo, da prelistate tudi druge zapise, ki so v tej rubriki že izšli.

BILTEN XX. TABORA ŽELEZNIČARSKIH PLANINSKIH DRUŠTEV:

Med taborom je uredniški odbor, ki so ga sestavljali M. Frece, I. Tomažič, M. Gombač, I. Ratej, I. Fidler in A. Florjančič izdelali tri številke Biltena. V prvi številki so predstavili Celje in taborski program, v drugi je opis izletov, tretja pa objavlja rezultate in vtise udeležencev.

B. J.

5. SREČANJE POBRATENJA

je bilo letos 13. 9. na Vratilu — Hercegovici. Udeležili so se ga: PD Pobjeda iz Beograda, PD Kamenjak iz Reke, PD Prenj iz Mostarja, PD Ljuboten iz Tetovega, PD Ilirska Bistrica iz Ilirske Bistrice ter PD Subra iz Hercegnovega.

TZ LJUBLJANA—ZAGREB

Del transverzalne poti Ljubljana—Zagreb vodi tudi po znani trasi, po kateri poteka karlovška transverzala Po sledih 13. proletarske brigade. Ta Tz obide vse najbolj zanimive točke na Žumberški gori, Gorjanjih.

PLANINSKI VESTNIK

Zbira pomembnejše fotografije iz zgodovine slovenskega planinstva in alpinizma, ki prikazujejo znane planinske sodelavce, dogodke, planinske kočice v minulem obdobju, skratka vse, kar bi tako ali drugače utegnili koristiti osvetlitvi posameznih poglavij v nastajanju zgodovine slovenskega planinstva.

Slike pošljite na PZS, Dvorčakova 9, uprava Planinskega Vestnika. Vse objavljene fotografije bomo tudi honorirali.

Prosimo Vas, naj ima vsaka slika osnovne podatke, kaj prikazuje, po možnosti, kdo je fotografiral in pa podatek, kje se hrani original (film, plošča).

Uredništvo in uprava
Planinskega Vestnika
Ljubljana

POPRAVEK

Čajček (Janko Plevel, PV 8/80, 398—401). Namesto Cimrama col, pravilno Cinerama col.

KONUS

KONUS

proizvaja v svojih TOZD:

KOTERM — plastične centrifugalne pumpe, ventile, različne strojne dele, sesalne plošče za industrijo papirja, različne profile in drugo.

EXTRAMULTUS — ploščate pogonske jermene, letvaste transportne trakove, okrogle jermene, tekstilne utenzilije, tesnila, pogonske klasične jermene.

FILTER KOFIL za prečiščevanje zraka, maske kofil FM.

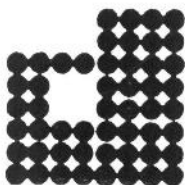
KONFLIN polnilo za odeje in konfekcijo.

KONIT in **CELTEX** umetno usnje za industrijo obutve in galanterije.

OPETNIKE za obutev.

USNJE za usnjeno konfekcijo.

Usnjeno in krzveno konfekcijo in lahko obutov.

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

P. p. 29

Telefon: (061) 315 366

Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:

Moše Pijade 12

Telefon: (011) 336 094 in 335 089

Dejavnost TOZD:

- stavljenje (foto, lino, mono) enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

NAROČAM PLANINSKI VESTNIK ZA LETO 1981

Moj naslov je

V službi sem

Reg. št. os. izkaznice in kdo jo je izdal

V

Podpis:

.....

Planinski Vestnik **naš prijatelj** **kadar nismo v gorah**

Prejme naj

PLANINSKI VESTNIK

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

DVOŘAKOVA 9

61000 LJUBLJANA